

בנק הפועלים

דוח על הסיכונים -
גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים
ליום 31 בדצמבר 2020

20
20

תוכן העניינים

8	א. מבוא
8	1.א. מידע צופה פני עתיד
8	2.א. הצהרה על הגילוי
9	ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
9	ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
10	ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם
13	ב.3. תרבות ניהול הסיכונים
15	ב.4. תרחישי קיצון
15	ב.5. חומרת גורמי סיכון
17	ב.6. סיכונים מובילים ומתפתחים
18	ב.7. השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה
19	ב.8. הפסקת פרסום ריביות הליבור
20	ב.9. סקירת נכסי סיכון משוקללים
22	ג. הון ומינוף
22	ג.1. הרכב ההון
26	ג.2. הלימות ההון
29	ג.3. יחס מינוף
31	ד. סיכון אשראי
32	ד.1. ניהול סיכוני האשראי
35	ד.2. גידור והפחתת הסיכון
37	ד.3. איכות האשראי של חשיפות האשראי
41	ד.4. חשיפות לסיכוני אשראי
50	ד.5. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי
55	ד.6. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית
59	ה. סיכוני אשראי של צד נגדי
59	ה.1. ניהול סיכון הצד הנגדי
60	ה.2. חשיפות לסיכון צד נגדי
63	ו. סיכון שוק
64	ו.1. סיכון שוק
67	ו.2. סיכון שוק בתיק למסחר
68	ו.3. סיכון ריבית בתיק הבנקאי
74	ו.4. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה
75	ז. סיכון נזילות
81	ח. סיכון תפעולי
81	ח.1. ניהול הסיכונים התפעוליים
82	ח.2. סיכוני טכנולוגיה ומידע
83	ח.3. סיכוני אבטחת מידע וסייבר
83	ח.4. סיכוני מחשוב ענן
83	ח.5. היערכות לחירום
84	ח.6. ביטוח
85	ט. סיכון ציית
86	י. סיכון משפטי
87	יא. סיכון מוניטין

87	יב. סיכון רגולציה
87	יב.1. מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד הבנקאי
87	יב.2. דרכי ניהול הסיכון הרגולטורי
88	יג. סיכון כלכלי
88	יד. סיכון אסטרטגי
89	טו. סיכון סביבתי
89	טז. גילוי בגין תגמול
89	טז.1. הגופים המפקחים על התגמול
90	טז.2. התכנון והמבנה של תהליכי התגמול
90	טז.3. הכללת סיכונים קיימים ועתידיים בתהליך התגמול
91	טז.4. תהליך בניית מדדי ביצוע אישיים KPIs
91	טז.5. התאמת התגמול לביצועים לטווח ארוך
94	יז. תוספות
94	יז.1. תוספת א: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
99	יז.2. תוספת ב: חשיפות איגוח

רשימת הטבלאות

יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

- 9 לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים
12 לוח ב-2: סכמה של ממשל ניהול הסיכונים וההון בבנק
13 לוח ב-3: מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים
16 לוח ב-4: חומרת גורמי הסיכון
20 לוח ב-5: סקירת נכסי סיכון משוקללים
21 לוח ב-6: תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה

הון ומינוף

- 22 לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי
24 לוח ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי
29 לוח ג-3: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
30 לוח ג-4: גילוי על יחס מינוף

סיכון אשראי

- 38 לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי
39 לוח ד-2: פרטים בדבר יתרת החוב הרשומה של אשראי בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה
39 לוח ד-3: מדדי סיכון אשראי
40 לוח ד-4: איכות האשראי של חשיפות אשראי
41 לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק
45 לוח ד-6: חשיפות לפי יתרת תקופה חוזית לפירעון
46 לוח ד-7: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות
48 לוח ד-8: תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות
49 לוח ד-9: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים
50 לוח ד-10: פילוח סיכון האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים
50 לוח ד-11: יתרת סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק
51 לוח ד-12: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק
52 לוח ד-13: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים
52 לוח ד-14: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל
53 לוח ד-15: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל
54 לוח ד-16: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה
55 לוח ד-17: טבלת הפחתת סיכון אשראי
56 לוח ד-18: טבלת המיפוי לדירוגי חברות הדירוג הבינלאומיות המוכרות
57 לוח ד-19: חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי
58 לוח ד-20: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

סיכונים אשראי של צד נגדי

- 60 לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית
60 לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי
61 לוח ה-3: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון
62 לוח ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי
62 לוח ה-5: חשיפות לנגזרי אשראי
63 לוח ה-6: חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

סיכון שוק

- 65 לוח ו-1: המגבלות העיקריות על חשיפות לסיכונים שוק נכון ליום 31.12.2020
67 לוח ו-2: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)
67 לוח ו-3: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן
68 לוח ו-4: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית
70 לוח ו-5: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
70 לוח ו-6: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הרוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו

71	לוח ו-7: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)
71	לוח ו-8: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית
72	לוח ו-9: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
75	לוח ו-10: פרטים על השקעות קבוצת הבנק במניות בתיק הבנקאי בהתאם לסיווג המאזני
	סיכון נזילות
76	לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים
79	לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל
80	לוח ז-3: נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים
	גילוי בגין תגמול
92	לוח טז-1: תגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)
92	לוח טז-2: תשלומים מיוחדים ששולמו בשנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)
93	לוח טז-3: תגמול נדחה לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)
	תוספות
94	לוח יז-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי
96	לוח יז-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
98	לוח יז-3: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש לכם את ה"דוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020" (להלן: "הדוח על הסיכונים" או ה"דוח").

המידע המפורט בדוח זה כנדרש בהוראות הדיווח של בנק ישראל, כולל דרישות גילוי שפורסמו על-ידי ועדת באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על-ידי הפורום ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על-ידי צוות משימה שהוקם על-ידי המוסד ליציבות פיננסית (FSB) לשיפור הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים.

פרסום זה של הדוח על הסיכונים הינו במסגרת הדיווח הכספי של בנק הפועלים בע"מ וכולל מידע בנושאי ניהול הסיכונים וההון. יש לעיין בדוח זה ביחד עם הדוחות הכספיים.

בכבוד רב,

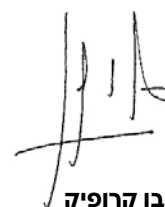
אמיר בכר

משנה למנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

דב קוטלר

המנהל הכללי

ראובן קרופיק

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 10 במרץ 2021

א. מבוא

א.1. מידע צופה פני עתיד

מרביתו של המידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות ההערכות ו/או לשינויים בתוכניות העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד הבינוי והשיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

א.2. הצהרה על הגילוי

על פי הנחיות בנק ישראל, הצהרות על הגילוי בדוח הכספי התקופתי של הבנק, תקפות גם ל"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים". במסגרת הדיונים בדוחות הכספיים של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק את פרסום ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020".

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
 לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

על בסיס מאוחד, ליום					
31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2020	30 ביוני 2020	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	
במיליוני ש"ח					
הון זמין					
38,795	38,152	38,300	39,202	40,070	הון עצמי רובד 1
38,138	37,551	37,754	38,712	39,636	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
39,528	38,640	38,788	39,690	40,558	הון רובד 1
38,138	37,551	37,754	38,712	39,636	הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
49,235	48,192	48,518	50,122	50,779	הון כולל
44,810	44,360	45,598	47,264	48,288	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
נכסי סיכון משוקללים					
336,387	340,232	340,944	339,961	347,762	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
337,271	341,040	341,676	340,616	348,341	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA), לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
11.53%	11.21%	11.23%	11.53%	11.52%	יחס הון עצמי רובד 1
11.31%	11.01%	11.05%	11.37%	11.38%	יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
11.75%	11.36%	11.38%	11.67%	11.66%	יחס הון רובד 1
11.31%	11.01%	11.05%	11.37%	11.38%	יחס הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
14.64%	14.16%	14.23%	14.74%	14.60%	יחס הון כולל
13.29%	13.01%	13.35%	13.88%	13.86%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
10.27%	9.27%	9.26%	9.26%	9.24%	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
1.26%	1.94%	1.97%	2.27%	2.28%	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
יחסי המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
519,648	541,421	556,182	573,323	597,837	סך החשיפות
520,001	541,744	556,475	573,585	598,069	סך החשיפות, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
7.61%	7.14%	6.97%	6.92%	6.78%	יחס המינוף
7.33%	6.93%	6.78%	6.75%	6.63%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
ממוצע לשלושת החודשים שהסתיימו ביום					
31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2020	30 ביוני 2020	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
109,137	114,646	137,105	153,840	167,204	סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
90,145	90,974	104,419	116,473	119,688	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
121%	126%	131%	132%	140%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

(1) לפני השפעת הוראות המעבר, לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא זכויות עובדים, ולפני השפעת התאמות בגין תוכניות ההתייעלות.
 (2) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט ההלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה.

ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ובחינת המהותיות שלהם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד גנדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי וסיכון ציות. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי וסיכון סביבתי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה כולה, תוך זיהוי וכימות הסיכונים, הגדרת אחריות על הסיכונים (Risk Ownership) ומקסום התועלת העסקית בהתייחס לעלות במונחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע במתודולוגיה אחידה ובראיה כוללת תוך התאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל, על מנת להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון.

הבנק נוטל סיכונים באופן פעיל במידה שתיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון מאפשרים זאת. לקיחת הסיכון נעשית תוך בחינת הלימות התועלת העסקית. בנוסף, פעילויות בנקאיות שונות מחייבות קבלת מידה מסוימת של סיכון, גם אם הן אינן בהכרח רווחיות בפני עצמן. סיכונים בלתי קבילים הנם סיכונים ברמה העולה על הסיבולת המרבית לסיכונים כפי שהוגדרה על-ידי דירקטוריון הבנק, או כאלה שעלולים לפגוע בעמדתו האסטרטגית במידה כזו שתפריע להמשך מוצלח של פעילות הליבה של הבנק.

ככלל, בכימות הסיכון שואף הבנק לתכלול (אגרגציה) של הסיכונים ברמת כלל הקבוצה. לפיכך, כימות הסיכונים ומדידתם מתבצעים, ככל הניתן, באופן עקבי בכל הישויות המשפטיות והארגוניות בקבוצת הבנק. הבנק יסטה מהעיקרון כאשר הדבר אינו בר-ביצוע או כאשר המאמץ הכרוך בכך אינו פרופורציונלי ולפיכך אינו בר-ביצוע מנקודת מבט כלכלית. כימות הסיכונים מתבסס על שיטות ומודלים מתאימים ומקובלים ובמידת האפשר משתמש במגוון כלים או שיטות מדידה, לרבות הערכת מומחים, על מנת לבחון את החשיפה מנקודות מבט שונות.

ב.2.א. מבנה וארגון מערך ניהול הסיכונים

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסיניפי הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לנהל את הסיכונים על בסיס האסטרטגיה והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המוטות על-ידי הדירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. הפיקוח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות הפיקוח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים. תפיסת הבקרה ביחס לכל הסיכונים הפיננסיים והסיכונים התפעוליים בבנק היא של זיהוי ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות תיאבון הסיכון ובמגבלות נוספות שנקבעו בנהלים השונים, בשלושה מעגלי בקרה:

1. מעגל בקרה ראשון הכולל את היחידות העסקיות בחטיבות, לרבות חטיבות תמיכה ותפעול, שהם יוצרי/נוטלי הסיכונים, ואת יחידות הבקרה הפנימיות בחטיבות המספקות בקרה פנימית על יוצרי/נוטלי הסיכונים. הנהלת הקווים העסקיים נושאת באחריות הראשונית לניהול הסיכונים על בסיס שוטף ומטרתה לנהל את הסיכונים תוך חתירה להשגת המטרות האסטרטגיות והיעדים העסקיים, במסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם לנוהלי הסיכון ולהוראות הרגולטוריות. הבקרת במעגל הראשון מעוגנת בנהלי העבודה;
2. מעגל בקרה שני הכולל את יחידות הבקרה בחטיבה לניהול סיכונים שהינה בלתי תלויה בחטיבות העסקיות. מעגל זה אחראי גם על הצגת תמונה כוללת של הסיכונים, גיבוש המתודולוגיות לאמידת הסיכונים ולהקצאת ההון הכלכלית, אמידת סיכון בלתי תלויה, ניתוח מידת הלימה של המוצרים והפעילויות למסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון שהוגדרה על-ידי הדירקטוריון ותיקוף מודלים. במעגל השני פונקציות בקרה עצמאיות נוספות, כגון: חשבות וייעוץ משפטי;
3. מעגל בקרה שלישי הכולל את מערך הביקורת הפנימית שפועלת באופן בלתי תלוי ואובייקטיבי. מטרתה, בין היתר, לסייע לארגון להשיג את מטרותיו באמצעות פיקוח ווידוא יישום של הנחיות ההנהלה והדירקטוריון, והמלצות להפחתת סיכונים על-ידי שיפור בקרות.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוית אסטרטגיית ניהול הסיכונים הכוללת ולפיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הוועדה לניהול ובקרת סיכונים. עיקר תפקידי הדירקטוריון בנושא ניהול הסיכונים:

- קביעת מסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון של הקבוצה;
- אישור מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים;
- אישור מסגרת תפיסת הבקרה בקבוצה ווידוא כי היא עונה על צרכי ניהול הסיכונים;

- הנחיית ההנהלה הבכירה בדבר ניהול הסיכונים באופן ברור, על בסיס המלצות צוות ההנהלה לניהול סיכונים בראשות המנכ"ל, ויודא כי ההנהלה הבכירה נוקטת את הפעילויות הדרושות לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרת הסיכונים;
- אישור המתודולוגיות לאמידת הסיכונים, לבקרתם ולהקצאת ההון הכלכלית בגינם;
- פיקוח ובקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה, בחינת פרופיל הסיכונים בפועל לרבות ברמת הקבוצה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים.

ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים - ייעודה לסייע למליאת הדירקטוריון בהתוויות מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים, בחינת פרופיל הסיכונים של הבנק, קיום בקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים. הוועדה לניהול ובקרת סיכונים של הדירקטוריון ומליאת הדירקטוריון מקבלות דיווח על הסיכונים וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון.

תת הוועדה לניהול סיכוני ארצות-הברית - ייעודה פיקוח על מדיניות ניהול הסיכונים בפעילות הבנק בארצות-הברית. תת הוועדה בוחנת את מדיניות ניהול הסיכונים של פעילות הבנק בארצות-הברית ומוודאת שפעילות הבנק בארצות-הברית מתבצעת במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים שנקבעה.

ועדות דירקטוריון נוספות עוסקות בנושאים הקשורים לניהול הסיכונים. יצוינו בעיקר: ועדת הביקורת, ועדת המעקב אחר יישום ההסדרים עם הרשויות האמריקאיות והוועדה לממשל תאגידי ומחזיקי עניין.

הנהלת הבנק, לרבות הנהלת החטיבות, אחראית לגיבוש, הטמעה ויישום של מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הצוותים הפועלים מטעמה. עיקר תפקידי ההנהלה בנושא ניהול הסיכונים:

- עיצוב מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, לרבות מסגרות סיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים, והגשתה לאישור הדירקטוריון;
- מיסוד של נהלים ומסגרות סיכון התואמים למדיניות, שיטות עבודה נאותות לאמידת הסיכון ותהליכי קבלת החלטות מבוססי ניתוח תשואה/תועלת עסקית למול סיכון וקבלת דיווחים מתאימים תוך יודא ציות ליעדי המדיניות לניהול הסיכונים;
- יודא קיומו של תהליך פנימי להערכת ההון ולקביעת יעדי הון העולים בקנה אחד עם פרופיל הסיכונים של התאגיד ועם סביבת הבקרה שלו;
- יודא קיומם של משאבים נאותים לניהול הסיכונים בבנק לרבות מסגרת בקרות פנימיות וקיום מערכות בקרה ודיווח עצמאיות, יעילות ומקיפות בדבר הסיכונים.

צוות ההנהלה לניהול סיכונים וצוות בראשות המנכ"ל - אחראי לעיצוב המדיניות לניהול הסיכון בבנק, מסגרות הסיכון ונהלי הדיווח והבקרה, וכן על בחינת פרופיל הסיכון הכולל של הבנק וההשפעה ההדדית בין סוגי וגורמי הסיכון השונים.

צוותי הנהלה נוספים פועלים בתחומי הסיכון הייעודיים במסגרת המדיניות ובמגבלות הסיכון שנקבעו על-ידי הדירקטוריון וועדותיו. כמו-כן הוגדרו צוותים המתכנסים בהתקיים תנאים מסוימים ובהם צוות משברים פיננסיים וצוות חירום בנקאי.

מנהל הסיכונים הראשי (CRO) וחבר ההנהלה האחראי על החטיבה לניהול סיכונים הינו ד"ר א. בכר. הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם.

חברי ההנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים האשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר צ. כהן, והממונה על החטיבה הקמעונאית הגב' ד. רביב. חבר ההנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות הינו מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מר י. ענתבי.

הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורכת-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית.

הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

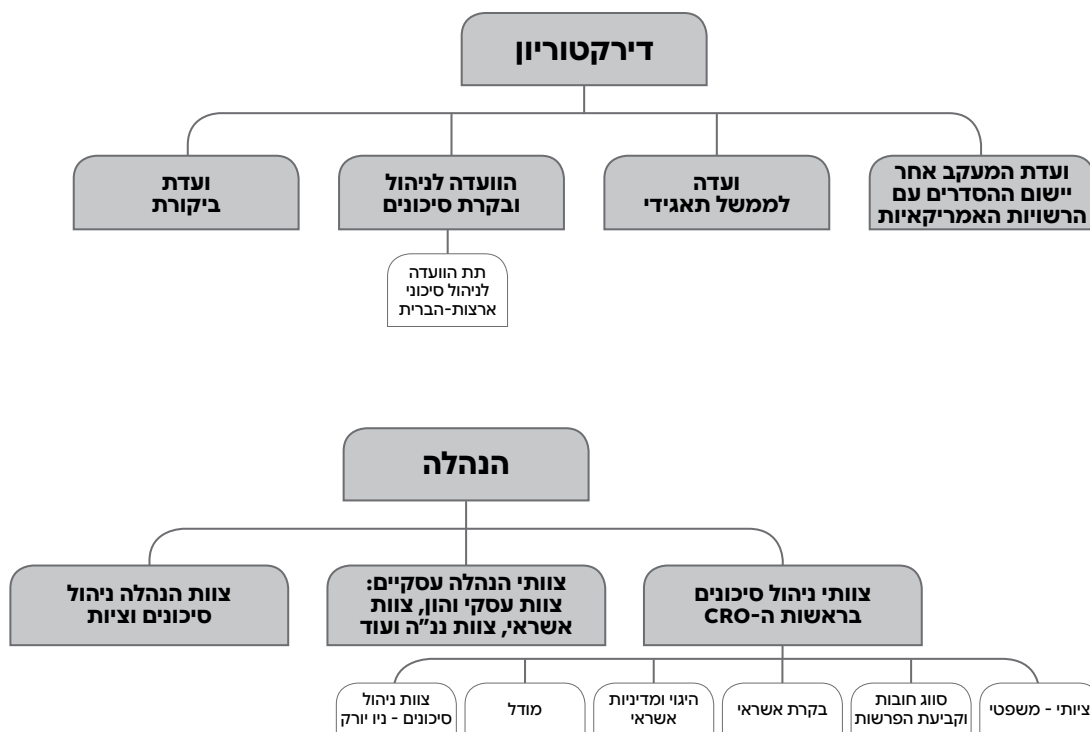
החטיבה לניהול סיכונים - פעילויות החטיבה ותחומי אחריותה תואמים את האמור בהוראת ניהול בנקאי תקין 310. יעדיה העיקריים של החטיבה הם: הטמעת תרבות ניהול וניטור סיכונים מתקדמת בקבוצת הבנק, שתתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל במטרה להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון, הגדרת מדיניות ניהול סיכונים וצוות ברמת הקבוצה, התואמת את מטרות הקבוצה ואת דרישות ועדת באזל והרגולציה הרלוונטית וכן בחינה וניטור של פרופיל הסיכונים הכולל בבנק והתאמתו לתאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון. לשם כך החטיבה מפתחת ומיישמת מתודולוגיות ומודלים כוללים וכמותיים להערכת סיכונים, המשמשים בין היתר לחישוב הון כלכלי.

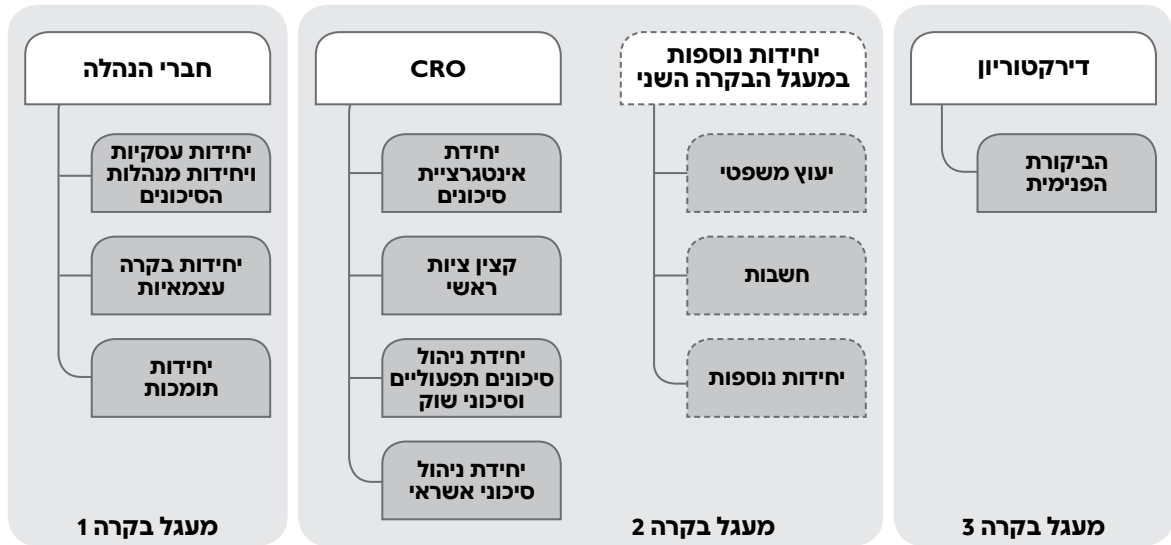
החטיבה מוודאת את קיומם ואיכותם של התהליכים המרכזיים לניהול הסיכונים בקבוצה: זיהוי ואמידה של הסיכונים, קביעת מגבלות לקיבולת הסיכון ולתיאבון הסיכון, קביעת מנגנוני בקרה, ניטור הסיכונים ודיווח. החטיבה מובילה ומרכזת את תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי שנתי להערכת כמות ההון הנדרשת בשים לב לסיכונים) ושותפה בניהול ההון. החטיבה מורכבת מארבע יחידות ובראשן מנהל החטיבה במעמד חבר הנהלה: (1) יחידת ניהול סיכונים אשראי (2) יחידת ניהול סיכונים תפעוליים וסיכונים שוק (3) יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך ו-(4) יחידת אינטגרציית סיכונים. ככלל, דווחי החטיבה לניהול הסיכונים המוגשים לדיון בוועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים מוגשים גם למליאה כדיווח בכתב או לדיון, לפי העניין. בהתאם למדיניות הבנק, מערך הדיווח על הסיכונים נקבע באופן שיאפשר תקשורת אפקטיבית הן לרוחב הקבוצה והן במעלה שרשרת הניהול. מטרת הדיווחים הינה הצפת סוגיות טעונות או חולשות בעלות פוטנציאל לסיכון והם מתבצעים הן ברמה הפרטנית והן ברמה הצבורה כלפי מעלה של כלל הקבוצה. מערך הדיווחים כולל הצגה של חולשות או מגבלות באומדני הסיכון, וכן הנחות משמעותיות שהאומדנים מבוססים עליהן וכולל דיווחים שוטפים ודיווחי אד-הוק על-פי הצורך.

כמו-כן מפעילה החטיבה לניהול סיכונים מספר צוותים בראשות מנהל הסיכונים הראשי:

- צוות הנהלה היגוי מדיניות אשראי** - הצוות מגבש את מדיניות האשראי של הבנק.
- צוות הנהלה בקרת אשראי** - הצוות דן בדוחות בקרת אשראי שנערכו ללווים הגדולים בבנק הפועלים ולמדגמים מבוססי סיכון על כלל תיק האשראי של הבנק ובוחן את מהימנות דירוג האשראי, נאותות הסיווג וההפרשות בקבוצה.
- צוות הנהלה לטיפול בסיווג חובות וקביעת הפרשה להפסדי אשראי** - הצוות עוסק בגיבוש המתודולוגיה להפרשה קבוצתית, גיבוש מדיניות ביצוע סיווגים והפרשות פרטניות, סיווג אשראי וקביעת הפרשות פרטניות להפסדי אשראי בכפוף למדרג הסמכויות.
- צוות ניהול סיכון מודל** - הצוות מגבש את המסגרת לממשל סיכון מודל, מנהל את סיכון המודל במסגרת תאבון הסיכון ומוודא הלימה עם מדיניות וממשל מודלים. הצוות מתקף מודלים המנוהלים הן בקו ראשון והן בקו שני.
- צוותים נוספים** כוללים צוות תיעודף השקעות רגולטוריות, צוות הנהלה לניהול הסיכון הציותי-משפטי, Risk Management Committee - New York.

לוח ב-2: סכמה של ממשל ניהול הסיכונים וההון בבנק

ב.3. תרבות ניהול הסיכונים

הקבוצה מפתחת ומשמרת תרבות ניהול סיכונים המסייעת למודעות לסיכון ולהתנהגויות ושיפוט נאותים לגבי נטילת סיכונים במסגרת של ממשל תאגידי, תומכת בניהול סיכונים אפקטיבי, מקדמת נטילת סיכונים נאותה, ומבטיחה שסיכונים מתפתחים או פעילויות של נטילת סיכון יזוהו, ייאמדו, יוצפו ויטופלו במועד.

תרבות ניהול הסיכונים המוטמעת בקבוצת הבנק מדגישה את החשיבות של:

- אחריות ישירה של מנהלי החטיבות בבנק ומנהלי החברות הבנות על הסיכונים הניטלים על ידם במסגרת סמכותם;
  - השגת איזון נאות בין גמול לבין סיכון בכפוף לתיאבון הסיכון;
  - מערכת בקורת אפקטיבית התואמת את גודלו של הבנק ואת מורכבותו;
  - יכולת לאתגר את איכות המודלים של הסיכון, רמת דיוק הנתונים, יכולת הכלים הזמינים למדוד סיכונים בצורה נכונה, והנימוקים לנטילת סיכונים;
  - ניהול מעקב אחר הפרת מגבלות וסטייה מהמדיניות שנקבעה והפעלת הליכים משמעותיים מידתיים לפי הצורך;
  - טיפוח יושרה בהתמקד על מתן שירות הוגן ללקוחות.
- עקרונות מהותיים בתרבות ניהול הסיכונים בבנק באים לידי ביטוי גם ביישום העקרונות הבאים:
- חברי הדירקטוריון והנהלה הבכירה מתווים את הציפיות לתרבות ניהול הסיכונים.
  - חברי הדירקטוריון והנהלה מפתחים ומיישמים מסגרת יעילה של תיאבון לסיכון, ומגבים אותה בהצהרה ברורה לגבי התיאבון לסיכון, העומדת ביסוד אסטרטגיית ניהול הסיכונים של הבנק ומשולבת באסטרטגיית העסקית הכוללת.

תיאבון לסיכון: תיאבון הסיכון בבנק מהווה מסגרת יעילה לניהול הסיכונים ומהווה כלי מרכזי המאפשר לקשר בין אסטרטגיית הארגון, הקצאת ההון וניהול הסיכונים. מסמך תיאבון הסיכון מצהיר על התיאבון לסיכון בבנק ובקבוצה, הדירקטוריון קובע את מסגרת תיאבון הסיכון בשים לב להמלצת המנכ"ל, מנהל הסיכונים הראשי (CRO) והממונה על החטיבה הפיננסית (CFO). תיאבון הסיכון מתורגם למטרות ולמגבלות עבור קווי העסקים. במסמך תיאבון הסיכון מוגדרים גם התפקידים ותחומי האחריות של הדירקטוריון והנהלה הבכירה בניסוח הצהרת התיאבון לסיכון. מסגרת תיאבון הסיכון כוללת מדיניות, תהליכים, בקורת, ומערכות שבעזרתן התיאבון לסיכון מיושם, מתוקשר ומפוקח.

מסגרת תיאבון הסיכון כוללת הצהרת תיאבון וקיבולת לסיכון, מגבלות סיכון וקווי מתאר של התפקידים ותחומי האחריות של אלה האחראים על היישום והבקרה של מסגרת תיאבון הסיכון. מסגרת תיאבון הסיכון מתייחסת לסיכונים המהותיים לבנק וקובעת את פרופיל הסיכון ביחס לאסטרטגיית העסקית של הבנק ולקיבולת הסיכון של הבנק. מסגרת תיאבון סיכון יעילה מספקת מסגרת משותפת ואמצעים להנהלה הבכירה ולדירקטוריון כדי לתקשר, להבין ולהעריך את רמת הסיכון שהם מוכנים לקבל. המסגרת מגדירה במפורש את הגבולות שבתחומם מצופה מהנהלה לפעול על מנת ליישם את האסטרטגיית העסקית של הבנק.

המסגרת כוללת את המרכיבים העיקריים הבאים:

- הצהרת תיאבון הסיכון: ניסוח בכתב של היקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו ובכללם: קיום דוחות איכותיים, כמו גם מדדים כמותיים ביחס לרווחים, הון, מדדי סיכון, נזילות ואמצעים רלוונטיים אחרים על-פי הצורך, לרבות: קיבולת הסיכון: רמת הסיכון המירבית שהבנק יכול לשאת, ללא הפרת מגבלות הון הרלוונטיות לתרחיש קיצון, לרבות מנקודת מבטם של בעלי המניות והלקוחות. עמידה בקיבולת הסיכון תיבחן בין היתר באמצעות ביצוע תרחישי קיצון שמטרתם לאמוד פגיעה ברווח וברמת הלימות ההון של הבנק, וזאת כתוצאה מקורות תרחיש קיצון.
- תיאבון סיכון: הסיכון המירבי המצרפי הכולל שהתאגיד הבנקאי יהיה מוכן לשאת, בתוך קיבולת הסיכון שהוגדרה, על מנת להשיג את היעדים העסקיים על-פי התוכנית האסטרטגית תחת אילוצים שונים (כגון מקורות הון ונזילות, דרישות רגולטוריות, מאפייני סיכון/תשואה וכדומה).
- מגבלות סיכון: מדדים כמותיים אשר נותנים ביטוי מעשי להצהרת תיאבון הסיכון המצרפי של הבנק.
- תגמול: מסמכי העקרונות והתקנים לנוהגי תגמול נועדו להבטיח ניהול תגמול יעיל, מתאם בין תגמול לנטילת סיכונים זהירה ופיקוח יעיל, ומעורבות של בעלי העניין בתגמול. תגמול העובדים בכלל והבכירים בפרט מביא בחשבון את הסיכונים שנוטל העובד בשם הבנק ואת ביצועי העובד מבחינת עמידה במדיניות הסיכון, ציות, וכללי מדיניות חשובים אחרים של הקבוצה. החטיבה לניהול סיכונים מעורבת בקביעת מדיניות התגמול והתמריצים באופן שיעודד ניהול ביצועים וכישרונות ויחזק את התנהגות ניהול הסיכונים הרצויה (ראה פרק טז. גילוי בגין תגמול להלן).
- אחריות: ממשל הסיכונים מוכווון להשגת בהירות מלאה של הבעלות על הסיכון בכל הדרגים ובכל התהליכים.
- תקשורת יעילה וביקורתית: תרבות ניהול הסיכונים בקבוצה מקדמת סביבה של תקשורת פתוחה וביקורתיות אפקטיבית תוך עידוד לסביבה של מעורבות פתוחה ובונה.
- מערכת סדורה של נוהלי הבנק הכוללת מגבלות, הסמכות ותהליכי אסקלציה התומכים בניהול סיכונים. קיימים נהלים הולמים לדיווח אנונימי על חשדות, על מנת לתמוך בציות אפקטיבי למסגרת ניהול הסיכונים;
- הקוד האתי-התנהגותי של הבנק מבאר את אמות המידה, המוסר והקשרים בין חברים לעבודה, היחסים עם הלקוחות והספקים, התרומה לקהילה והאחריות החברתית והסביבתית ומבהיר כיצד מחויבות וערכים אלה באים לידי ביטוי במישור ההתנהגותי במהלך שגרת העבודה בבנק, כך שלצד השאיפה למובילות ולשגשוג עסקי יפעל הבנק מתוך מחויבות מוסרית וערכית. הקוד מתעדכן מעת לעת וסוגיות ממנו מעוגנות בנהלים יעודיים. מסמכי מדיניות ניהול הסיכונים שלהלן מגדירים, בין היתר, את הממשל התאגידי, לרבות התפקידים ותחומי האחריות של הדירקטוריון, של מנהל הסיכונים הראשי ושל פונקציית ניהול הסיכונים, והערכה בלתי תלויה של מסגרת הממשל התאגידי לניהול סיכונים, וכן את המעמד, המשאבים, הסמכות והעצמאות של פונקציית ניהול הסיכונים, ביקורת הפנים והדיווחים לוועדות ולדירקטוריון.
- מסמך תיאבון הסיכון בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול הסיכונים בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכונים אשראי בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכונים treasury בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך המדיניות לניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות תפיסת הבקרה בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות השקת מוצר חדש/פעילות חדשה בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכון מודל בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות הציות הקבוצתית - בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכונים צד נגדי בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכונים בתקשורת בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכון המוניטין בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכונים סייבר בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול הסיכון האסטרטגי
- מסמך מדיניות ענן
- מסמך מדיניות מיקור חוץ
- צ'רטר החטיבה לניהול סיכונים
- צ'רטרים של ועדות הדירקטוריון ושל צוותי ההנהלה

מבנה וארגון מערך הסיכונים וכן תרבות ניהול הסיכונים המופיעים בפרק זה רלוונטים לכל סוגי הסיכונים ולכל היחידות בבנק. בהמשך של דוח זה יופיעו התייחסויות נוספות, לפי העניין, לסוגי הסיכון בנפרד.

4.4. תרחישי קיצון

על מנת להבין את ההשלכות האפשריות של זעזועים שונים על האיתנות הפיננסית של הבנק, הן בהיתן מאזן קיים והן בהתממשות תוכניות העבודה וכוונות עסקיות אחרות, מתקיים תהליך של בחינת תרחישי קיצון. בבנק נבחנים לשם כך תרחישים משלושה סוגים: תרחישים מערכתיים כוללים המבוצעים על כלל קבוצת הבנק, תרחישים הפוכים ותרחישי גורם בודד (Single Factor) מבוצעים ברמת ענף/עסקה/לווה/תיק וזאת במקרים מסוימים ועל-פי ספים שהוגדרו מראש. הבנק מתאים את מגוון התרחישים והמאפיינים שלהם להתפתחויות פיננסיות, פוליטיות וסביבתיות בארץ ובעולם. מעבר לכך הבנק מיישם את ההנחיות של בנק ישראל ומפעיל מבחן קיצון אחיד המוגדר על-ידי הפיקוח על הבנקים, כאשר נדרש לכך מטרת של ניתוח תרחישי קיצון:

- זיהוי ריכוזי סיכון וחולשות אפשריות בתיק הבנק;
- בחינת השפעת החלטות אסטרטגיות של הבנק;
- שילוב בתהליך התכנון ובחינת השלכות התוכנית העסקית על החשיפות הפוטנציאליות;
- בחינת האיתנות הפיננסית של הבנק והערכת הנזק הפוטנציאלי העלול להיגרם בהתרחש אירועי קיצון מסוגים שונים;
- ניתוח של רגישות הבנק לזעזועים/אירועים חריגים אך אפשריים;
- הערכת המהותיות של הסיכונים השונים;
- בחינת עמידת הבנק בתאבון ובקיבולת הסיכון ופריטת תאבון הסיכון לרמת החסיבות;
- תמיכה בחטיבות העסקיות בהבנת מפת הסיכונים של תחומי הפעילות והסקטורים השונים;
- תמיכה בתהליך ICAAP ובגיבוש תוכניות מגירה למזעור הפגיעה של אירועי קיצון.

חלק מהתרחישים נבחנים בתדירות יומית וחלקם האחר בתדירות שבועית/חודשית/רבעונית/שנתית, לפי העניין. ההנחות, המתודולוגיה והתוצאות נידונות ומאושרות בצוות תרחישי קיצון וריכוזי סיכון וכן בישיבות ההנהלה וועדות הדירקטוריון.

ניהול ההון מביא בחשבון את תוצאותיהם של תרחישי קיצון שונים, וזאת מכמה היבטים: ראשית, יעד ההון והתוכנית העסקית של הבנק נקבע בהתחשב בקיבולת הסיכון, אשר מגדירה את הלימות ההון המינימלית שהבנק מוכן להגיע אליה בהתרחש מצב קיצון. שנית, תכנון ההון כולל תוכניות מגירה אשר הבנק יכול להוציא לפועל בקרות תרחיש קיצון על מנת להביא לשיפור בהלימות ההון שלו. תרחישי הקיצון נבחנים עבור כל אחת משנות התכנון, בהיתן יעדי ההון ויחס ההון הצפוי, על מנת לוודא שתכנון ההון מבטיח עמידה בקיבולת הסיכון לאורך כל שנות התכנון. כמו-כן, בוחן הבנק את השפעת תרחיש לחץ מתון שעיקרו שינויים בשווקים הפיננסיים ובכללם: שינוי ריבית, מרווחים, שערי חליפין ועוד על יחס הלימות ההון, במטרה למדוד ולהגביל את פוטנציאל שחיקת יחס הלימות ההון. בניהול הנזילות הבנק בוחן תרחישי נזילות פנימיים ורגולטוריים.

5.5. חומרת גורמי סיכון

בהתאם להוראת בנק ישראל, ביצע הבנק מיפוי של גורמי הסיכון העיקריים אליהם חשופה הקבוצה. בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מהם. סולם דרגות החומרה של גורמי הסיכון נקבע תוך התייחסות להגדרות תיאבון הסיכון של הבנק והוא כולל חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון. עבור שלוש דרגות (נמוכה, בינונית וגבוהה) נקבעו מדדים כמותיים:

- **דרגת חומרה נמוכה** - הפגיעה ברווח הממוצע השנתי בשנות המשבר בגין אירוע קיצון קטנה יותר מהרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל, כלומר אין פגיעה ביחס ההון רובד 1 בהשוואה לנקודת המוצא, ושהפגיעה השנתית ברווח בלפחות אחת משנות המשבר בגין אירוע קיצון, לא תעלה על 150% מהרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל.
  - **דרגת חומרה בינונית** - הפגיעה ברווח הממוצע השנתי בשנות המשבר בגין אירוע קיצון עולה על הרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל ולכן גורמת לבנק לירידה ביחס הון עצמי רובד 1 בהשוואה לנקודת המוצא, אך יחס הון עצמי רובד 1 לא ירד אל מתחת לרמת קיבולת הסיכון שהוגדרה (6.5%), או שהפגיעה ברווח בלפחות אחת משנות המשבר בגין אירוע קיצון, עולה על 150% מהרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל אך נמוכה מ-250%.
  - **דרגת חומרה גבוהה** - הפגיעה ברווח הממוצע השנתי בשנות המשבר בגין אירוע קיצון תגרום לירידה ביחס ההון אל מתחת לרמת קיבולת הסיכון או שהפגיעה ברווח בלפחות אחת משנות המשבר בגין אירוע קיצון, עולה על 250% מהרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל.
- כדי לכמת את השפעת גורמי הסיכון על הרווח ועל יחס ההון של הבנק, נבחנו, עבור מרבית הסיכונים, תרחישי קיצון מערכתיים ותרחישי גורם סיכון בודד וההשפעה החמורה ביותר מבין התרחישים משמשת לצורך טבלת גורמי סיכון. יצוין כי כימות זה מתייחס להשפעה על הון הבנק ויתכנו תרחישים הכוללים ירידה ברווח או הפסדים שהשפעתם על רווחיות הבנק אינה זניחה אולם השפעתם על הלימות ההון הינה נמוכה ולפיכך יסווגו בדרגת חומרה נמוכה. בנוסף, כאשר להערכת צוות המומחים, המדדים הכמותיים אינם נותנים ביטוי מספיק לחומרת גורם הסיכון או כאשר אין אפשרות לקבוע בשיטות כמותיות מהימנות את רמת הסיכון של גורם סיכון מסוים, ניתן ביטוי לחוות הדעת של צוות מומחים.

כל גורם סיכון המופיע בטבלה שלהלן נבדק כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לגורמי סיכון נוספים המופיעים בטבלה. יחד עם זאת, בגורמי סיכון "מצב המשק בעולם" ו"מצב המשק בישראל" המופיעים בטבלה, נבחנו תרחישים מערכתיים האומדים את ההשפעה על הרווח ויחס ההון כתוצאה משילוב של מספר גורמי סיכון. נדגיש כי תרחישי הסיכון מדמים מצב של התממשות נזקים בלתי צפויים מעבר לרמה הצפויה של אירועי נזק במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה.

הבנק מעריך את רמת הסיכונים גם בשיטה נוספת המבוססת על הערכות מומחה של רמת הסיכון המובנה, איכות ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות והסיכון השיורי. הסיכון המובנה הינו הסיכון המצרפי הקיים בפעילות בה עוסק הבנק ומוגדר כהפסד פוטנציאלי מפעילות זו. הערכת הסיכון המובנה מתבצעת בראיה צופה פני עתיד וגם בראיית העבר אך מבלי להתחשב בתהליכי הניהול והבקורות. כדי לאמוד את הסיכון השיורי המביא בחשבון את תהליכי הניהול והבקורה, נוספו למודל הערכות מומחי תוכן במעגל הבקורה השני בדבר איכות ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות. שילוב האמידה בשתי השיטות לכלל הערכת הסיכון השיורי הניתנת בטבלה להלן בסולם בן חמש דרגות חומרה, נעשה כהערכת מומחה המשקפת את הטיפול של מומחי התוכן בתחומים השונים והיא כפופה לכל ההסתגיגויות האמורות לגבי מידע צופה פני עתיד. רמת הסיכון שתקבע לכל גורם סיכון הינה המחמירה ביותר מבין שיטות ההערכה שתוארו לעיל.

לוח ב-4: חומרת גורמי הסיכון

השפעת הסיכון	גורם הסיכון	
סיכונים פיננסיים		
1.	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדי)*	בינונית-גבוהה
1.1	מזה: סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות*	בינונית-גבוהה
1.2	מזה: סיכון בגין ריכוזיות ענפית	בינונית
1.3	מזה: סיכון בגין ריכוזיות לוויים/קבוצת לוויים	בינונית
2.	סיכון שוק	נמוכה-בינונית
2.1	מזה: סיכון ריבית	נמוכה-בינונית
2.2	מזה: סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין	נמוכה
2.3	מזה: סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי	נמוכה-בינונית
3.	סיכון נזילות	נמוכה-בינונית
סיכונים תפעוליים ומשפטיים		
4.	סיכון תפעולי	בינונית
4.1	מזה: סיכון סייבר	בינונית
4.2	מזה: סיכון IT	בינונית
5.	סיכון משפטי	נמוכה
סיכונים אחרים		
6.	סיכון מוניטין	נמוכה-בינונית
7.	סיכון אסטרטגיה ותחרות	בינונית
8.	סיכון רגולציה וחקיקה	בינונית
9.	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל	גבוהה
10.	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם	גבוהה
11.	סיכון ציית**	בינונית

* רמת סיכון האשראי הועלתה ברבעון הראשון 2020 לרמה בינונית-גבוהה על רקע משבר התפשטות נגיף הקורונה והשפעותיו הנוכחיות והאפשרויות לעתיד על המצב הכלכלי.

** בעקבות אישור ההסדרים המוסכמים עם הרשויות בארצות-הברית בנוגע לחקירת המס ולחקירת FIFA (ראה [ביאור T25 ו-T25 בדוחות הכספיים](#), לרבות ביחס להתחייבויות הבנק לפי ההסדרים) הוחזרה ברבעון הראשון 2020 רמת הסיכון של סיכון הציית לבינונית (קודם לכן הוגדרה כבינונית-גבוהה). במסגרת זו נכלל גם הסיכון לו חשוף הבנק בעקבות ההסדרים האמורים.

ב.6. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד ליציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק מתואר בהרחבה בהמשכו של דוח זה.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

- **סביבת המקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסוימות לגבי סביבת המקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון. הבנק מעריך ובוחן את התוכנית האסטרטגית לאור שינויים בסביבת המקרו.

משבר התפשטות נגיף הקורונה הינו משבר בעל השלכות מקרו כלכליות מהותיות המשפיע הן על אופן עבודת הבנק והן על הפוטנציאל להתממשות סיכונים שונים ובכללם סיכון אשראי, סיכונים שוק וסיכון תפעולי. קיימת אי ודאות בנוגע למשך המשבר והשלכותיו העתידיות על פעילות המשק העולמי, המשק המקומי, לקוחות הבנק והבנק עצמו ובהתאם גם על הסיכונים השונים. לפרטים ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון והנהלה ופרק השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה להלן](#).

- **הסביבה הרגולטורית בארץ ובחו"ל:** לרפורמות רגולטוריות בינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובעולם. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום. היוזמות והמגמות הרגולטוריות, ובפרט הפרדות הבנק מחברות כרטיסי האשראי והשינויים המשמעותיים בתחום פעילות זה, כמו גם נידוד חשבונות בנק ובנקאות פתוחה עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק בפרט. בשלב זה מוקדם להעריך את כל ההשפעות של שינויים אלה על הבנק.

- **סיכון אבטחת מידע ותקורות קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפנית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי הבקרה מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית. עקב התפשטות נגיף הקורונה חל תהליך של מעבר משמעותי של עובדים לעבודה מרחוק ושינויים נוספים באופן פעילות הבנק, זאת במקביל לגידול באיומים ובניסיונות תקיפה. מערך הגנת הסייבר פיתח מענה לצמצום הסיכונים כמפורט בפרק סיכון תפעולי להלן.

- **סיכון תחרותי-אסטרטגי:** תחרות חדשה מצד חברות ביג-טק (אפל, גוגל, פייסבוק, אמזון ועוד) וחברות פינטק, לצד חדירה של טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי, עלולים להשפיע משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם בטווח הבינוני-ארוך. לצד זאת, שינויים רגולטוריים ותחרותיים בזירה המקומית, בדגש על מהלכים להגברת התחרות בשוק האשראי הקמעונאי, כדוגמת חוק נתוני אשראי שנכנס לתוקפו בחודש אפריל 2019, נידוד חשבונות בנק ובנקאות פתוחה העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק. הבנק גיבש תוכנית אסטרטגית לשנים 2021-2023 הכוללת ביצוע צעדים בתחומי החדשנות, הטכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה למכלול האיומים.

- **סיכון הציות:** תחת סיכון הציות כלולים, בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור, מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות, או הוראות בעלות אופי דומה. התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות. עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ובנושא FIFA נחקרו על-ידי הרשויות האמריקאיות וברבעון הראשון של השנה, אושרו ופורסמו הסדרים מוסכמים בין קבוצת הבנק לבין ה-DOJ ורשויות אמריקאיות נוספות שהביאו לסיום החקירות. לפרוט ראה [ביאור T25 ו-T25 בדוחות הכספיים](#).

לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה [ביאור 25 בדוחות הכספיים](#).

לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 35 בדוחות הכספיים](#).

7.7. השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 החל נגיף הקורונה להתפשט בקצב מהיר ברחבי העולם, ובתגובה לכך ננקטו על-ידי ממשלות בעולם, לרבות בישראל, צעדי התגוננות כגון הגבלת מעבר בין מדינות, אמצעי בידוד וצמצום התקהלויות ותנועה, סגרים, הגבלות על הפעלת עסקים פרטיים ושירותים ממשלתיים ועירוניים ועוד. מאז התקיימו לסירוגין מספר סגרים והגבלות לצד צעדי פתיחה הדרגתית של המשק הישראלי, זאת בהתאם לקצב התפשטות הנגיף. פיתוח החיסונים מחד והתפשטות מוטציות וזמינות חיסונים מוגבלת בעולם מאידך יוצרים אי ודאות לגבי המשך המשבר הבריאותי והמצב הכלכלי. התפשטות הנגיף ואמצעי התגוננות נגדו גרמו לפגיעה מהותית בפעילות הכלכלית הסדירה, והביאו גם לתנודתיות גבוהה במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם. שיעור האבטלה הרחב (כולל חל"ת) עלה בשיא המשבר באפריל לכ-37% ובהמשך השנה, בהתאם לצעדי פתיחת המשק, שיעור האבטלה התמתן, ובחודש דצמבר הוא עמד על כ-14%. בסיכום שנת 2020 התוצר התכווץ בשיעור של 2.4%. הן הפעילות הריאלית והן המגמות בשווקים הפיננסיים הושפעו בעת הזו מהמדיניות הפיסקאלית והמוניטרית. האוצר מפצה משקי בית ועסקים בגין הפגיעה בהכנסות, ובנק ישראל הפחית את הריבית ל-0.1% והוא רכש בשווקים אגרות-חוב ממשלתיות וקונצרניות. תמיכת המדיניות של האוצר ובנק ישראל בכלכלה ובשווקים מצמצמת את הפגיעות בטווח הקצר, אך השפעתה ארוכת הטווח פחות ברורה.

משבר התפשטות הנגיף מביא להרעה מהותית בפעילות המשק בישראל אליו חשופה פעילות הבנק וקיימות וצפויות לו השלכות על עסקי הבנק, לרבות בגין עלייה בסיכון האשראי וקשיי נזילות של לווים, הן במגזר העסקי והן במגזר הפרטי, ובגין ההאטה בפעילות הכלכלית. כמו-כן להורדת ריביות לזמן קצר על-ידי הבנקים המרכזיים, אלה שהתרחשו והורדות נוספות שעשויות להתבצע, השפעה על קיטון בהכנסות המימון והריבית של הבנק. זאת בנוסף לסיכון לירידות בשערי נכסים סחירים ושינוי במרווחי אגרות-חוב אשר עלולים ליצור השפעה לרעה על שווי הנכסים הסחירים של הבנק והשפעות נוספות. לא ניתן להעריך את היקף התפשטות הנגיף בעתיד, או את תגובת הממשלות והבנקים המרכזיים הן מבחינת ההגבלות שיוטלו על המשק והן מבחינת צעדים לתמיכה ועידוד הפעילות הכלכלית ואת תגובת הכלכלות והשווקים. לא ניתן גם לאמוד ולקמת את משך המשבר ועומקו ואת השפעתם העתידית של המשבר ושל המדיניות המרחיבה של הבנקים ושל הממשלות על הכלכלה העולמית, המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו. בתחילת המשבר הבנק הקים צוות יעודי של ההנהלה לטיפול במשבר פיננסי לעניין משבר התפשטות נגיף הקורונה בראשות מנכ"ל הבנק. הצוות, בתחילת המשבר, וצוות ההנהלה לניהול סיכונים וציות בהמשכו של המשבר, בוחנים תרחיש שונים להתפתחות המשבר ולהשפעותיו הפיננסיות על הבנק, את השפעות המשבר על סיכוני האשראי וסיכון צד נגדי מול לקוחות, בנקים ואחרים, השפעותיו על הנזילות, תיק הנוסטרו, חדר עסקות ועוד. נושאים אלו נדונים באופן תדיר גם בדירקטוריון הבנק. תוכניות העבודה של הבנק עודכנו אף הן על רקע המשבר.

בהתאם, כחלק מהיערכות הבנק לתוצאות משבר הקורונה, ובמטרה להעריך את השפעותיו האפשריות, נבחנים תרחיש שונים להתפתחות שורה של פרמטרים כלכליים, ואלו משמשים את הבנק לאמידת ההשפעות על הבנק. בתרחיש הייחוס הבנק מניח כי מגבלות מסוימות על הפעילות הכלכלית יחולו לפחות עד מחצית שנת 2021 וריבית בנק ישראל נותרת ברמה של 0.1% לאורך כל שנת 2021. הערכות ותרחישים אלו מתעדכנים באופן שוטף בהתאם לתחזיות השונות, לתוכניות הכלכליות של הממשלה ולאירועים בארץ ובעולם.

בהיבט התפעולי ובהיבטי המשכיות עסקית נקט הבנק בשורה של תהליכים ואמצעים ובכללם עבודה מרוחקת, דילול ו/או פיצול יחידות, שינויים באופן פעילות הסניפים והפעילות מול הלקוחות, דחיית תשלומי משכנתאות והלוואות ועוד. זאת בהתאם להנחיות הממשלה ומשרד הבריאות ושינוי רגולציה של בנק ישראל, ובפרט הוראת שעה ניהול בנקאי תקין 250 של הפיקוח על הבנקים המתעדכנת מעת לעת. ככלל, הסיכונים התפעוליים ובכללם סיכוני הסייבר שקשורים למשבר והשלכותיו נותחו ובהתאם נשקלים ומיושמים בקרות ואמצעים מתאימים למזעור הסיכון. עם זאת, אופן הפעילות המשתנה לאור משבר התפשטות נגיף הקורונה טומן בחובו גידול מסוים בסיכון התפעולי במובנו הרחב, כגון סיכונים טכנולוגיים וסיכוני סייבר, סיכוני מעילות והונאות, תקלות עקב עומסי פעולות בנקאיות או מחסור כח אדם, אי-זמינות ספקים חיצוניים ועוד. אופן הפעילות משתנה תדיר בהתאם לחומרת התפשטות הנגיף והנחיות הממשלה בנושא.

על רקע משבר התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי, הפחית הפיקוח על הבנקים את דרישות ההון מהבנקים במסגרת הוראת שעה, לפרטים נוספים, ראה [פרק הון ומינוף להלן](#) ו**פרק הון, הלימות הון ומינוף בדוח הדירקטוריון וההנהלה. על רקע בקשת הפיקוח על הבנקים כי המקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020 להתאים את יעד יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ל-9.5% וכן החליט כי בשים לב למדיניות החלוקה הקיימת בבנק, לאור אי הוודאות בתנאים המקרו כלכליים יחד עם הגשמת תכלית הוראת השעה ומדיניות הפיקוח על הבנקים, עד לתום תוקף הוראת השעה והתבהרות התנאים ימשיך הבנק שלא לבצע חלוקות מרווחים שוטפים. ביום 15 לנובמבר פרסם בנק ישראל חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בדבר הפחתת יחס המינוף. לפרטים נוספים בדבר הוראות הפיקוח על הבנקים, יעדי הלימות הון ודיבידנדים, ראה [פרק הון, הלימות הון ומינוף בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#). יחס הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2020 הינו 11.52% ויחס המינוף ירד ל-6.78% לעומת יחס הון עצמי רובד 1 של 11.53% ויחס מינוף של 7.61% ב-31 בדצמבר 2019, הירידה ביחס המינוף נבעה מעלייה בנפח המאזן בעקבות גידול בפיקודנות הציבור ומנגד עלייה במזומנים ופיקודנות בבנקים כתוצאה מההרחבה המוניטרית שבוצעה על-ידי בנק ישראל והעלייה בניזילות שחלה בעקבותיה.**

מתחילת שנת 2020 ועד ליום 31 בדצמבר 2020 רשם הבנק גידול בהוצאות להפסדי אשראי שהסתכמו לסך של כ-1,943 מיליון ש"ח. מרבית ההוצאה נרשמה עקב משבר התפשטות נגיף הקורונה, בעיקר בשל הגדלת היקף ההוצאה הקבוצתית בסך של כ-1,600 מיליון ש"ח, לרבות בגין ההלוואות לדיוור. הגידול האמור הינו בהמשך לגידול בהוצאות להפסדי אשראי בגין משבר התפרצות הנגיף בסך של כ-676 מיליון ש"ח שנרשמו במסגרת הדוחות הכספיים לשנת 2019 (שפורסמו במחצית השנייה של חודש מרץ 2020 לאחר התפשטות נגיף הקורונה) וכללו השפעות של התפשטות הנגיף אשר היו ידועות באותו מועד. לפרטים אודות תרחישים והשפעתם על סיכון האשראי ואודות החשיפה וסיכון האשראי לפי ענפי משק ראה [פרק סיכון האשראי להלן](#). בהקשר זה נציין כי בעקבות משבר הקורונה, נכון ליום 31 בדצמבר 2020, נדחו תשלומי הלוואות (קרן ו/או ריבית) בהיקף של כ-1,415 מיליון ש"ח, מתוך סך החובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, כמפורט בפרק סיכון האשראי להלן.

התנודתיות בשווקים הפיננסיים ברבעון הראשון 2020 הביאה לגידול באומדני הסיכון של פעילות חדר העסקות של הבנק ושל לקוחותיו. הרגיעה בשווקים בהמשך השנה הביאה לירידה במרבית אומדני סיכון אלו. יחס הנזילות הממוצע של הבנק במאוחד עמד על 140% ברבעון שהסתיים ב-31 בדצמבר 2020. בעוד שברבעון הראשון ירידות בשערי נכסים סחירים, שינויים בעקומי הריבית בארץ ובעולם ובמרווחי אגרות-חוב יצרו השפעה לרעה על שווי הנכסים הסחירים של הבנק, חלה מאז התאוששות בשווקים ובשווי נכסים אלו. ברבעון הראשון נרשמה ירידה בשווי תיק המניות ותיק אגרות-החוב בסך של כ-705 מיליון ש"ח אשר קוזזה על-ידי עלייה של כ-1,300 מיליון ש"ח בהמשך השנה, כך שסך העלייה בשווי תיק המניות ותיק אגרות-החוב במהלך שנת 2020 הסתכמה בכ-595 מיליון ש"ח. לפרטים בדבר השפעה על סיכונים השוק ראה [פרק סיכונים שוק להלן](#).

לא ניתן להעריך את היקף התפשטות הנגיף בעתיד, או את תגובת הממשלות והבנקים המרכזיים הן מבחינת ההגבלות שיוטלו על המשק והן מבחינת צעדים לתמיכה ועידוד הפעילות הכלכלית ואת תגובת הכלכלות והשווקים. לא ניתן גם לאמוד ולכמת את משך המשבר ועומקו ואת השפעתו העתידית על הכלכלה העולמית, המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו.

8.8. הפסקת פרסום ריביות הליבור

החל מסוף שנת 2021, המערכת הפיננסית העולמית צפויה להפסיק לפרסם את ריביות הליבור ולחדול מהשימוש בהן. ריביות אלו מהוות בסיס לצורך חישוב שיעור הריבית החל על מוצרים פיננסיים במטבעות חוץ עיקריים או צמודים למטבעות אלו בריבית משתנה. במסגרת הכוונה לבסס עוגני ריבית חלופיים במטבעות הרלוונטיים, מתגבשות בעולם, על-ידי גופים כגון ISDA (International Swaps and Derivatives Association) וה-ARRC (Alternative Reference Rate Committee), חלופות לריביות אלו, שפה משפטית חדשה והצעות למנגנוני החלפה. השינוי הצפוי ישפיע בכל תעשיית הבנקאות בעולם ובארץ.

במסגרת זו הוקמה בבנק ועדת היגוי אשר עוקבת אחר הפרסומים הבינלאומיים ובוחנת את השפעת ההחלפה על פעילות הבנק. הוועדה מעדכנת את ההנהלה והדירקטוריון מדי תקופה. במסגרת פעילות הוועדה נערך מיפוי של המוצרים השונים הקיימים בבנק ואשר מתבססים על הריביות שצפויות להעלם, בוצעו שינויים במסמכים משפטיים וכן נעשות הדרכות לעובדי הבנק. כמו-כן, הבנק החל בהערכות להתאמת המערכות הטכנולוגיות לריביות ולמנגנונים החדשים. בסוף חודש ינואר 2020 נשלחו ללקוחות הבנק מכתבים אשר מתארים את השינוי העתידי על-פי המידע שהיה מצוי בבנק באותה עת. לאור חוסר הוודאות לגבי המשך ביצוע התהליך שמוספע כאמור מהחלטות בינלאומיות, אין ביכולתו של הבנק לבצע הערכות כמותיות של השפעת החלפת הריביות. הבנק ימשיך לעקוב אחרי הפרסומים הבינלאומיים ויפעל בשאיפה להקטין את הסיכונים שנובעים מתהליך החלפת הריביות. ביום 22 במרץ 2020 פרסם ה-FASB הקלות יישום בטיפול החשבונאי בהחלפת חוזים מבוססי ליבור לעוגני ריביות חלופיות. הקלות אילו מתייחסות בעיקר לטיפול בשינוי תנאי חוב וחשבונאות גידור, אשר נועדו לאפשר רציפות בטיפול החשבונאי במצב של החלפת ריביות הליבור בעוגני ריביות חלופיות. הבנק בוחן את יישום הקלות אילו בחוזים הרלוונטיים.

לפרטים נוספים ראה [ביאור 1 בדוחות הכספיים](#).

ב.9. סקירת נכסי סיכון משוקללים
 לוח ב-5: סקירת נכסי סיכון משוקללים

דרישות הון מזעריות*	נכסי סיכון משוקללים		
	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	
	במיליוני ש"ח		
31 בדצמבר 2020		31 בדצמבר 2020	
	294,783	302,792	1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית)**
686	5,353	5,384	6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
350	2,510	2,749	10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
-	-	-	15 סיכון סילוק (Settlement risk)
2	16	13	16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)
1,301	10,472	10,211	25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
40,915	313,134	321,149	סך-הכל סיכון אשראי
439	3,541	3,447	20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
2,951	23,286	23,166	24 סיכון תפעולי
44,305	339,961	347,762	27 סך-הכל

* דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בתוספת דרישות הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה, בשיעור של 12.74%.

** סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

לוח ב-6: תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020			
סיכון אשראי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סך-הכל נכסי סיכון
במיליוני ש"ח			
309,303	3,528	23,556	336,387
15,591	(81)	(390)	15,120
20	-	-	20
(1,676)	-	-	(1,676)
(34)	-	-	(34)
(2,055)	-	-	(2,055)
321,149	3,447	23,166	347,762

יתרה ליום 31 בדצמבר 2019

שינויים בהיקף התיק⁽¹⁾

שינויים באיכות התיק⁽²⁾

שינויים במתודולוגיה ובמדיניות⁽³⁾

מכירות⁽⁴⁾

השפעת שינויים בשערי חליפין

יתרה ליום 31 בדצמבר 2020

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			
סיכון אשראי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סך-הכל נכסי סיכון
במיליוני ש"ח			
312,900	3,429	24,268	340,597
6,347	99	(712)	5,734
14	-	-	14
(99)	-	-	(99)
(7,782)	-	-	(7,782)
(2,077)	-	-	(2,077)
309,303	3,528	23,556	336,387

יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

שינויים בהיקף התיק⁽¹⁾

שינויים באיכות התיק⁽²⁾

שינויים במתודולוגיה ובמדיניות⁽³⁾

מכירות⁽⁴⁾

השפעת שינויים בשערי חליפין

יתרה ליום 31 בדצמבר 2019

- (1) הקטגוריה "שינויים בהיקף התיק" מתייחסת לשינוי שמקורו בשינוי בסך היתרות, החשיפות או ההכנסות לפי העניין ואינה כוללת שינויים שנבעו משינוי באיכות התיק.
 (2) הקטגוריה "שינויים באיכות התיק" מתייחסת בעיקר לשינויים במשקל הסיכון של עסקות ולקוחות הנובעים משינויים בדירוג האשראי או סיווג.
 (3) הקטגוריה "שינויים במתודולוגיה ובמדיניות" מתייחסת בעיקר להשפעת שינויים בהוראות רגולטוריות (ראה [פרק 2.2.1](#) "יישום הוראות רגולטוריות בעלות השפעה על נושאי מדידה והלימות הון", להלן) ושינויים במתודולוגיה.
 (4) הקטגוריה "מכירות" כוללת השפעת מכירת הלוואות.

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות ראה [תוספת א' להלן](#).

ג. הון ומינוף

ג.1. הרכב ההון

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

הפניות למאזן הפיקוחי	31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
			במיליוני ש"ח
הון עצמי רובד 1			
הון עצמי רובד 1 - מכשירים ועודפים			
1	8,167	8,183	הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	31,346	32,682	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	(1,332)	(992)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5	15	10	מניות רגילות שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על-ידי צד ג' (זכויות שאינן מקנות שליטה)
6	38,196	39,883	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1 - התאמות פיקוחיות וניכויים			
9	7	-	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מסים נדחים לשלם
10	50	62	מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
11	(1)	-	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
14	2	24	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
16	-	-	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
21	-	-	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
26	(657)	(273)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים
26	(657)	(273)	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1
26	(657)	(434)	מזה: בגין תוכניות ההתייעלות
26	-	-	מזה: בגין מס שכר
26	-	161	מזה: בגין עסקי התאגיד עם אנשים קשורים
28	(599)	(187)	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29	38,795	40,070	הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף			
הון רובד 1 נוסף - מכשירים			
33	733	488	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
36	733	488	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף - ניכויים			
43	-	-	סך-כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף
44	733	488	הון רובד 1 נוסף
45	39,528	40,558	הון רובד 1

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

הפניות למאזן הפיקוחי	31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
	במיליוני ש"ח/באחוזים		
הון רובד 2			
הון רובד 2 - מכשירים והפרשות			
46	-	700	מכשירים שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
47	9	17	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
48	5,899	5,490	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
49	9	1,560	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על-ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
50	10	4,014	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
51	9,707	10,221	הון רובד 2 לפני ניכויים
הון רובד 2 - ניכויים			
57	-	-	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
58	9,707	10,221	הון רובד 2
59	49,235	50,779	סך ההון
נכסי סיכון משוקללים			
	335,948	347,218	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3
	308,864	320,605	מזה: נכסי סיכון אשראי
	3,528	3,447	מזה: נכסי סיכון שוק
	23,556	23,166	מזה: נכסי סיכון תפעולי
60	336,387	347,762	סך נכסי סיכון משוקללים
יחסי הון ונכריות לשימור הון			
61	11.53%	11.52%	הון עצמי רובד 1
62	11.75%	11.66%	הון רובד 1
63	14.64%	14.60%	ההון הכולל
דרישות מזעריות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים			
69	10.27%	9.24%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש הינו 10% והחל מדוח 31 במרץ 2020 הינו 9.9%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה
71	13.77%	12.74%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5% והחל מדוח 31 במרץ 2020 הינו 12.5%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
72	1,443	1,599	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
73	1,378	423	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
75	3,806	3,893	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2			
76	3,778	5,378	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
77	3,866	4,014	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר			
82	733	488	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר
83	809	1,046	סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה
84	4,577	3,051	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר
85	-	-	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה

לפרטים בדבר הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי ראה [תוספת א' להלן](#).

לוח ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020				
הון עצמי רובד 1	הון רובד 1 נוסף	סך הון רובד 1	הון רובד 2	סך ההון
במיליוני ש"ח				
38,795	733	39,528	9,707	49,235
יתרה ליום 31 בדצמבר 2019				
שינוי ברכיבי ההון				
1	-	1	-	1
הון מניות רגילות				
15	-	15	-	15
פרמיה על מניות רגילות				
2,056	-	2,056	-	2,056
רווח נקי לתקופה המיוחס לבעלי המניות של הבנק				
(720)	-	(720)	-	(720)
דיבידנד				
240	-	240	-	240
רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן				
1	-	1	-	1
רווחים שטרם מומשו בגין גידורי תזרים מזומנים				
37	-	37	-	37
התאמות מתרגום של יחידות אוטונומיות המוחזקות בחו"ל				
(3)	-	(3)	-	(3)
הטבה בשל עסקות תשלום מבוסס מניות				
65	-	65	-	65
השפעת אימוץ כלי חשבונאות בנושא זכויות עובדים שנכללה ברווח כולל אחר				
(223)	-	(223)	-	(223)
התאמות בגין השפעת תוכניות התייעלות				
(5)	-	(5)	-	(5)
זכויות שאינן מקנות שליטה בהון המניות של חברות בת שאוחדו				
1,464	-	1,464	-	1,464
סך השינוי לפני התאמות פיקוחיות וניכויים				
שינוי בהשפעת התאמות פיקוחיות וניכויים				
(7)	-	(7)	-	(7)
מוניטין ונכסים לא מוחשיים				
12	-	12	-	12
מסים נדחים שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי				
1	-	1	-	1
סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן				
22	-	22	-	22
רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של הבנק				
161	-	161	-	161
אחרים				
189	-	189	-	189
סך-הכל שינוי בהתאמות הפיקוחיות והניכויים				
(1,721)	(1,476)	(245)	(245)	-
קיטון במכשירי הון פיקוחי				
1,754	1,754	-	-	-
מכשירי הון שהונפקו				
236	236	-	-	-
שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס				
50,779	10,221	40,558	488	40,070
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020				

לוח ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019					
הון עצמי חובד 1	הון רובד 1 נוסף	סך הון רובד 1	הון רובד 2	סך ההון	
במיליוני ש"ח					
38,004	977	38,981	10,042	49,023	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
שינוי ברכיבי ההון					
1	-	1	-	1	הון מניות רגילות
31	-	31	-	31	פרמיה על מניות רגילות
1,799	-	1,799	-	1,799	רווח נקי לתקופה המיוחס לבעלי המניות של הבנק
(1,000)	-	(1,000)	-	(1,000)	דיבידנד
410	-	410	-	410	רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
(18)	-	(18)	-	(18)	הטבה בשל עסקות תשלום מבוסס מניות
(568)	-	(568)	-	(568)	השפעת אימוץ כללי חשבונאות בנושא זכויות עובדים שנכללה ברווח כולל אחר
352	-	352	-	352	השפעת תוכנית ההתייעלות שנכללה ברווח כולל אחר
(152)	-	(152)	-	(152)	התאמות בגין השפעת תוכניות ההתייעלות
(25)	-	(25)	-	(25)	זכויות שאינן מקנות שליטה בהון המניות של חברות בת שאוחדו
(18)	-	(18)	-	(18)	השפעה מצטברת בגין היישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית
812	-	812	-	812	סך השינוי לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
שינוי בהשפעת התאמות פיקוחיות וניכויים					
7	-	7	-	7	מוניטין ונכסים לא מוחשיים
16	-	16	-	16	מסים נדחים שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי
(2)	-	(2)	-	(2)	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של הבנק
21	-	21	-	21	סך-הכל שינוי בהתאמות הפיקוחיות והניכויים
(1,511)	(1,267)	(244)	(244)	-	קיטון במכשירי הון פיקוחי
1,065	1,065	-	-	-	מכשירי הון שהונפקו
(133)	(133)	-	-	-	שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
49,235	9,707	39,528	733	38,795	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019

ג.2. הלימות ההון

ג.2.א. גישת הבנק להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם הוראות מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211 וכן במסגרת קובץ שאלות ותשובות. הוראות מדידה והלימות הון מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכונים האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים הרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכונים נזילות, סיכונים סליקה וסיכונים אסטרטגיים) ובמקביל תהליך סקירה שמבוצע על-ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

ג.2.ב. יעד הלימות ההון

ביום 31 במרץ 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה)" ("הוראת השעה") וזאת, לפי הודעת הפיקוח על הבנקים, על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי. בהתאם לחוזר נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 9% (לעומת 10% לפני השינוי), וביחס הון כולל מזערי של 12.5% (לעומת 13.5% לפני השינוי). תוקפה הראשוני של הוראת השעה היה למשך שישה חודשים והיא הוארכה בחודש ספטמבר 2020 בשישה חודשים נוספים, עד 31 במרץ 2021. ההקלה בדרישות ההון תחול עד תום 24 חודשים מתום תוקף הוראת השעה ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף הוראת השעה או יחסי ההון שחלו על הבנק טרם הוראת השעה, הנמוך מבניהם. ביום 7 במרץ 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת חוזר המאריכה את תוקפה של הוראת השעה עד 30 בספטמבר 2021 וכן קובעת כי בתקופה של ששת החודשים מתום תוקף הוראת השעה, הפחתה ביחסי ההון של עד 0.3 נקודות האחוז מיחס ההון המזערי לא תחשב כחריגה מהוראת השעה. ליחסי ההון המזעריים מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה.

בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק (שהינו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד) על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 31 בדצמבר 2020 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 9.24% ו-12.74%, בהתאמה (במקום 10.29% ו-13.79% ללא הוראת השעה). יעד הון עצמי רובד 1 שנקבע על-ידי הבנק מביא בחשבון, בין היתר, את תוצאות תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק, לרבות תוצאות מבחני הקיצון הפנימיים שערך הבנק, ואת תוצאות הדיונים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים לגבי מאפייני הסיכון הפרטניים של הבנק במסגרת תהליך הסקירה הפיקוחי האחרון שבוצע ומבחני הקיצון האחרונים שבוצעו. לפרטים בדבר תרחישי קיצון ראה [פרק 4.ב. לעיל](#). בהודעה שפרסם הפיקוח על הבנקים בקשר עם הוראת השעה, הוא ביקש מהדירקטוריונים של הבנקים, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות הדיבידנדים מתוך כוונה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי ולא לצורך חלוקה. על רקע הודעת הפיקוח וכדי לאפשר יישום תכלית ההוראה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020 להתאים את יעד יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ל-9.5%. עוד החליט הדירקטוריון כי בשים לב למדיניות החלוקה הקיימת בבנק (של חלוקת עד 40% מהרווח הנקי הרבעוני הנובע מפעולות רגילות), לאור אי הוודאות בתנאים המקרו כלכליים יחד עם הגשמת תכלית הוראת השעה ומדיניות הפיקוח על הבנקים, עד לתום תוקף הוראת השעה והתבהרות התנאים ימשיך הבנק שלא לבצע חלוקות מרווחים שוטפים.

ג.2.ג. תכנון וניהול ההון על-ידי הבנק

תכנון ההון הינו תהליך שנתי עם אופק תכנון מתגלגל של שלוש שנים. ניהול ההון הינו תהליך המתבצע באופן שוטף כחלק אינטגרלי מהתוכנית האסטרטגית והפיננסית של הבנק. תכנון ההון בבנק מתבסס על תוכנית העבודה של הבנק והוראות הרגולציה, תוך תרגומן לנכסי הסיכון, ושינויים בהון על רבדיו השונים תוך שמירה על שולי ביטחון. במסגרת תכנון ההון ויחסי ההון, מתבצעים מבחני רגישות שונים. כמו-כן, הבנק עוקב באופן שוטף אחר התוצאות בפועל אל מול התכנון והפערים ביניהם, ובהתאם לצורך, בוחן נקיטת פעולות נדרשות לצורך שמירה על יעדי הון שנקבעו. מדיניות הבנק הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהיחס המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ואשר אינה נמוכה מרמת הלימות ההון הנדרשת ליכסי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך הפנימי להערכת הלימות ההון (ה-ICAAP). במסגרת ה-ICAAP, הבנק בוחן את השפעתם של תרחישי קיצון על יחסי הלימות ההון ובהתאם קיימת תוכנית לחזרה להלימות ההון הרגולטורית בקרות אירוע קיצון כאמור.

ניהול הון אפקטיבי יבטיח:

- הקצאה יעילה של הון במהלך העסקים הרגיל של הבנק;
- בסיס הון איתן אשר ישמש ככרית כנגד הסיכונים הבלתי צפויים שאליהם חשוף הבנק, יתמוך באסטרטגיה העסקית ויאפשר עמידה בכל עת בדרישת ההון המזערית הרגולטורית. לצורך זה הבנק מתייחס לא רק למצב ההון הנוכחי אלא גם להתפתחויות עתידיות בבסיס ההון ובדרישות ההון. לצורך קיומו של תהליך יסודי ויעיל לניהול ההון, פועלת בבנק מחלקה ייעודית לניהול ההון הכפופה לממונה על החטיבה הפיננסית. המחלקה אחראית על ריכוז עבודת המטה והבקרה השוטפת בכל הקשור לניהול ותכנון ההון בבנק ובין השאר על הנושאים הבאים: תכנון ההון; בקרה על הלימות ההון והעמידה ביעדי נכסי הסיכון; תוכניות מגירה לתרחישי קיצון; ייזום פעולות הנדרשות לניהול ההון, לפי הצורך. לצורך כך, המחלקה אחראית על מעקב אחר התפתחות הרגולציה בקשר לניהול ההון בארץ ובעולם ואחר דרכים מתקדמות לניהול הון בבנקים בעולם. המחלקה גם אחראית על יישום מתודולוגיות של מדידת הון כלכלי ורווחיות כלכלית. מתודולוגיות אלה משמשות לקבלת החלטות לפי תשואה מתואמת סיכון ברמות הניהוליות השונות בבנק.

דיבידנדים

לפני מועד אישור הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2018, הודיע הפיקוח על הבנקים לבנק, כי לאור אי הוודאות הרבה בנושא חקירת הרשויות האמריקאיות, ומטעמי זהירות ושמרנות, סבור הפיקוח על הבנקים כי לעת הזו אין מקום לחלוקת דיבידנד שוטף על-ידי הבנק. בהתאם, מטעמי שמרנות ובתיאום עם בנק ישראל, החל מהרבעון השני של 2018 לא הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד שוטף, זאת מבלי לשנות את מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק. ראה גם [ביאור 24 בדוחות הכספיים לשנת 2019](#).

כתוצאה מעצם מכירת כ-65% ממניות ישראלכרט ברבעון השני של שנת 2019 (ראה [ביאור 15' בדוחות הכספיים](#)), נוצרו לבנק עודפי הון נוספים בסך של כ-1.3 מיליארד ש"ח (מתוכם כ-0.3 מיליארד ש"ח בגין קיטון בסיכון התפעולי של ישראלכרט שיוכרו בהדרגה במשך 3 שנים). בקשר עם עודפי הון אלה הכריז דירקטוריון הבנק בחודש ספטמבר 2019 על חלוקת דיבידנד בסך של 1 מיליארד ש"ח אשר שולם בחודש אוקטובר 2019. ביום 9 במרס 2020 חולקה יתרת ההחזקה של הבנק במניות ישראלכרט (כ-33% מהון המניות המונפק והנפרע של ישראלכרט), כדיבידנד בעין לבעלי מניות הבנק.

2.2.ד. יישום הוראות רגולטוריות בעלות השפעה על נושאי מדידה והלימות הון

מכירת ישראלכרט

בהתאם לנדרש בחוק להגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), תשע"ז-2017 ("החוק להגברת התחרותיות") ופרסום תשקיף הצעת מכר לציבור של מניות ישראלכרט, מכר הבנק בהצעת מכר לציבור ביום 8 באפריל 2019 כ-65.2% מהונה של ישראלכרט. בעקבות המכירה חלה עלייה של כ-0.3% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. לפרטים אודות החזקות הבנק, בקבוצת ישראלכרט, ראה [סעיף 2.6.1 חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

ביום 2 בפברואר 2020, אישר דירקטוריון הבנק, חלוקה של יתרת ההחזקה במניות בישראלכרט, כדיבידנד בעין לבעלי מניות הבנק וביום 9 במרץ 2020 בוצעה החלוקה בפועל. בכך השלים הבנק את ההיפרדות מקבוצת ישראלכרט, כנדרש בחוק להגברת התחרותיות. חלוקת המניות בוצעה בהתאם לשווי המניות בבורסה במועד חלוקתן. השפעת חלוקת הדיבידנד בעין הינה ירידה של כ-0.2% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל.

התייעלות תפעולית

במסגרת חוזרי הפיקוח על הבנקים ניתנו הקלות לבנקים שיבצעו התייעלות בכח אדם והתייעלות בתחום הנדל"ן. ממועד מתן ההקלות הכריז הבנק על תוכניות התייעלות בכח אדם בהיקף כולל של 1,114 מיליוני ש"ח, נטו מהשפעת מס. השפעת התוכניות האמורות נזקפה להון, ולצרכי חישוב יחס הון ויחס מינוף מופחתת מההון הפיקוחי על פני 5 שנים, ממועד תחילת היישום של כל תוכנית.

השפעת ההקלות בגין תוכניות התייעלות על יחס הון עצמי רובד 1 מוערכת בכ-0.14% ליום 31 בדצמבר 2020. לעניין התייעלות בתחום הנדל"ן - הבנק בוחן חלופות למעבר של יחידות ההנהלה הראשית וריכוזן בבניין אחד בעל תשתיות וסביבת עבודה מתקדמות. במסגרת זו, מנהל מגעים לרכישת נכס מתאים ונמצא במשא ומתן עם יזם המקיים את אחת החלופות. מעבר זה, ככל שיתבצע, יאפשר לבנק לפנות נכסים המשמשים כיום ליחידות האמורות. לפרטים ראה [פרק רכוש קבוע בדוח ממשל תאגיד](#).

הנפקה של כתבי התחייבות נדחים עם מנגנון לספיגת הפסדים

בחודש מאי 2020 הבנק הנפיק, באמצעות הפועלים הנפקות, סדרה של כתבי התחייבות נדחים עם מנגנון לספיגת הפסדי קרן בדרך של מחיקת קרן בסך של כ-1.06 מיליארד ש"ח המהווים חלק מהון רובד 2 של הבנק. בחודש אוגוסט 2020 הבנק הנפיק סדרה של כתבי התחייבות נדחים עם מנגנון לספיגת הפסדי קרן בדרך של המרה למניות בסך של כ-0.7 מיליארד ש"ח המהווים חלק מהון רובד 2 של הבנק. לפרטים אודות ההנפקות ראה [ביאור 24.יא. בדוחות הכספיים](#).

פדיון מוקדם של שטרי הון בהון רובד 2

בחודש יולי 2020 ביצע הבנק באמצעות הפועלים הנפקות פדיון מוקדם חלקי של שטרי הון הנדחים סדרה 1 בתמורה לסך של 596 מיליוני ש"ח.

שלוחת הבנק בתורכיה

על רקע המצב הכלכלי והפוליטי בתורכיה ובמסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק, הוחלט לפעול למכירת ההשקעה בבנק פוזיטיף. בהתאם לכך, הבנק פועל להקטנה הדרגתית של תיק האשראי של בנק פוזיטיף.

בחודש ינואר 2019 התקבל מכתב מבנק ישראל בנושא שלוחת הבנק בתורכיה, בנק פוזיטיף, בו ציין בנק ישראל כי פעילות הבנק בתורכיה חושפת אותו לסיכונים משמעותיים ולפיכך, עד למימוש מלוא החזקות הבנק בשלוחה, נדרש הבנק להגדיל את שיעורי השקלול של נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בחישוב יחס ההון המאוחד בלבד, באופן הבא:

- החל מיום 1 בינואר 2020 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 300% לכל הפחות.
- החל מיום 1 בינואר 2021 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 600% לכל הפחות.

בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2020 הבנק שיקלל את נכסי הסיכון בגין בנק פוזיטיף ב-300% וההשפעה על הדוחות לרבעון הראשון של שנת 2020 הינה קיטון ביחס הון עצמי רובד 1 של כ-0.04%. השפעת הנחיה זו בהנחת שקלול נכסי הסיכון ב-600% על יחס הון עצמי רובד 1 על בסיס הנתונים ליום 31 בדצמבר 2020 הינה קיטון נוסף של כ-0.04%.

בחודש יוני 2020 (ופעם נוספת בחודש נובמבר 2020) הבנק חידש קו אשראי לבנק פוזיטיף (המוחזק בשיעור של כ-70%) בסך של כ-50 מיליון דולר בשיעור ריבית נמוך מתנאי השוק וזאת בהתחשב בין היתר בנסיבות המיוחדות של בנק פוזיטיף, של קו האשראי שניתן לו על-ידי הבנק ושל מערכת היחסים עם בעל מניות המיעוט ומאמצי הבנק למכירת ההשקעה בבנק פוזיטיף (ראה [פרק חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#)), בשל המצב המאתגר של הכלכלה התורכית ובנק פוזיטיף. לדרישת הפיקוח על הבנקים, בשל התמחור האמור נוכחה יתרת קו האשראי בסך של כ-161 מיליוני ש"ח מההון הפיקוחי. ההשפעה של הנחיה זו על יחס הון עצמי רובד 1 הינה קיטון של כ-0.05%.

בחודש פברואר 2021 התקשר הבנק, יחד עם בעל מניות המיעוט, בהסכם למכירת מלוא החזקות הצדדים (100%) בבנק פוזיטיף לרוכש. העסקה כפופה לקבלת אישורים רגולטוריים בתורכיה ובישראל וזאת עד ליום 30 ביוני 2021. לפרטים נוספים ראה [פרק חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

ערבויות עם מקדמי המרה מופחתים

בחודש ספטמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי 203.

בהתאם לחוזר קבע הפיקוח על הבנקים מקדמי המרה מופחתים לערבויות מסוימות שניתנו במסגרת ליווי פיננסי לפרויקטים מסוג פינני בינוי, תמ"א 38 (סוג 2) או עסקות קומבינציה.

מקדמי המרה יהיו זהים למקדמי המרה של ערבויות חוק המכר, כלומר 10% אם הדירה נמסרה למשתכן ו-30% אם הדירה טרם נמסרה למשתכן. הבנק יישם את החוזר בדוח 31 בדצמבר 2020. השפעת היישום הינה גידול של כ-0.01% ביחס הון עצמי רובד 1 וגידול של כ-0.02% ביחס הון הכולל.

השפעת היישום הצפוי של כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים על הון הפיקוחי

תאגידים בנקאיים נדרשים לזקוף לעודפים ביום 1 בינואר 2022 את השפעת היישום לראשונה של כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים. בחודש דצמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם חוזר לפיו, במידה והיישום לראשונה יגרום לקיטון בהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי, נטו מהשפעת המס, רשאי התאגיד הבנקאי לכלול קיטון זה בהדרגה על פני 3 שנים.

הבנק נערך ליישום ההוראה ובשלב זה לא ניתן לאמוד את השפעתה. לפרטים נוספים ראה [ביאור 1.1. בדוחות הכספיים](#).

2.2.ה. הוראות באזל 3

הוראות באזל 3 נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299 בנושא "מדידה והלימות הון-ההון הפיקוחי-הוראות מעבר". בהתאם להוראות המעבר, מכשירי הון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו החל מיום 1 בינואר 2014 עד לתקרה של 80% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013, ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לאמור, בשנים 2019 ו-2020 תקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עמדה על 30% ו-20%, בהתאמה.

ג.3. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מבוטא באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים.

ביום 15 בנובמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בדבר יחס המינוף. תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (הבנק הינו תאגיד בנקאי כזה), יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (במקום 6%). תחילת יישום ההוראה מיום פרסומה. עם תום תוקף הוראת השעה, תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המינימלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. ביום 7 במרץ 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת חוזר המאריכה את תוקפה של הוראת השעה עד 30 בספטמבר 2021.

לוח ג-3: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
במיליוני ש"ח		
463,688	539,602	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
(3,474)	(8,048)	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	התאמות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
56,545	61,885	התאמות בגין פריטים חוץ-מאזניים
2,889	4,398	התאמות אחרות
519,648	597,837	חשיפה לצורך יחס מינוף

31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
במיליוני ש"ח/באחוזים		
חשיפות מאזניות		
455,020	528,804	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך, אך לרבות ביטחונות)
(57)	(62)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
454,963	528,742	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
4,008	3,886	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
5,959	7,109	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
-	-	גילום ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
(2,298)	(4,153)	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקות בנגזרים
-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על-ידי הלקוח
-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
7,669	6,842	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך		
471	368	נכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך (ללא קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות-ערך
-	-	חשיפות בגין עסקות כסוכן
471	368	סך חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
חשיפות חוץ-מאזניות אחרות		
170,946	188,831	חשיפה חוץ-מאזנית בערך נקוב ברוטו
(114,401)	(126,946)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
56,545	61,885	פריטים חוץ-מאזניים
הון וסך החשיפות		
39,528	40,558	הון רובד 1*
519,648	597,837	סך החשיפות*
יחס מינוף		
7.61%	6.78%	יחס מינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
6.00%	5.50%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים**

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תוכניות ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (ראה [סעיף "התייעלות תפעולית"](#) לעיל). השפעת ההקלות בגין תוכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2020, המוערכת בכ-0.08% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן.
 ** לפי חוזר הפיקוח על הבנקים יחס המינוף המזערי הינו 5.5% בתקופת הוראת השעה. לפרטים נוספים ראה [סעיף "יחס מינוף"](#) לעיל.

הקיסון ביחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2020 נובע בעיקר מגידול בנפח המאזן אשר בא לידי ביטוי בעלייה בפיקדונות הציבור ומנגד עלייה בסעיף מזומנים ופיקדונות בבנקים. כך שעיקר הקיסון מקורו בעלייה בזילות שאינה משקפת מינוף לחשיפות אשראי.

ד. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רווחיות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** - התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי נוכחי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
  - **אשראי חוץ-מאזני** - התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים הינו סיכון צד נגדי, דהיינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. סיכון צד נגדי מטופל בנפרד בפרק ה' להלן.
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימאלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמא: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).
- בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל פרק זה כולל פריטים שחלה עליהם מסגרת באזל לסיכון אשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 אלא אם כן צוין אחרת במפורש.

השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה

התפשטות הנגיף כמו גם צעדי הממשלות בישראל ובעולם להתמודדות עמו, יצרו פגיעה משמעותית בפעילות העסקית בארץ ובעולם המקיפה את מרבית ענפי המשק, אם כי קיימים תחומים בהם הפגיעה מובהקת וברורה כגון תעופה, תיירות, מסחר בקניונים, הסעדה, ארועים וביולי ופנאי. היכולת להתמודד עם הפגיעה הכלכלית תלויה בגורמים רבים אשר אינם ברורים מספיק בשלב זה ואשר כוללים את מהירות החזרה לשגרה בענפים השונים, יכולת העסקים ומשקי הבית להתמודד עם המשבר באמצעות שינוי תהליכים ומציאת פתרונות חליפיים, תמיכת הממשלה, התאוששות המסחר העולמי ועוד גורמים נוספים. יוצאים מהכלל תחומים בהם הביקוש עלה והתנאים לא יצרו פגיעה מהותית עסקית. בעקבות המשבר, גדל באופן חד שיעור מבקשי התעסוקה והשלכות המשבר מייצרות גם בקרב משקי הבית אי ודאות כלכלית משמעותית.

הבנק פועל לתמוך בלקוחותיו בתקופת המשבר תוך התחשבות בהשפעות המשבר על סיכון האשראי ולצורך כך ביצע מספר צעדים המפורטים בפרק 2.1.3 בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

במסגרת היערכות הבנק לתוצאות משבר הקורונה, ובמטרה להעריך את השפעותיו האפשריות, נבחנו תרחישים פנימיים שונים להתפתחות שורה של פרמטרים כלכליים, ואלו משמשים את הבנק לאמידת ההשפעות על הבנק ובפרט, הבנק בוחן את השלכות המשבר הפוטנציאליות על תיק האשראי וזאת גם ככלי תומך לבחינת נאותות הפסדי האשראי. יודגש כי תרחישים כאמור מבוצעים בגישות שונות הנהוגות בכל בנק והתלויות באופן ניהול הסיכונים של כל תאגיד בנקאי ובגישתו הפנימית ולפיכך יתכנו הערכות שונות, לעיתים אף באופן מהותי בין התאגידים הבנקאים השונים בהתאם לתרחישים השונים שערך כל תאגיד בנקאי לפי גישתו ואומדנים שונים בין התאגידים הבנקאיים גם בהינתן אותו מערך הנחות. בתרחיש הייחוס אשר שימש את הבנק לאתגור יתרת ההפרשה הקבוצתית הניח הבנק כי הפעילות הכלכלית לא תשוב לסדרה לפחות עד רבעון 2021 2. לאחר שבשנת 2020 התוצר התכווץ ב-2.4%, בשנת 2021 נרשמת התאוששות הדרגתית בצמיחה וזו מסתכמת בשיעור שנתי של 3.5%.

שיעור האבטלה (הגדרה רחבה הכוללת חל"ת) יעמוד על 14% ברבעון הראשון של 2021, וירד לרמה של 10% במחצית השנייה של שנת 2021. מחירי הדיור יעלו באופן מתון בשנת 2021. ריבית בנק ישראל בתרחיש האמור נותרת ברמה של 0.1% בארבעת הרבעונים הבאים. יתרת ההפרשה הקבוצתית, אשר מסתכמת לתאריך הדוחות הכספיים בכ-5.4 מיליארד ש"ח מהווה "כרית ביטחון" אל מול התממשות אפשרית בעתיד של הפסדי האשראי הפרטניים ובמחיקות האוטומטיות, קרי: הכרה בהפסדי אשראי גבוהים יותר על-ידי הגדלת יתרת ההפרשה הקבוצתית אל מול התממשות עתידית אפשרית של הפסדים פרטניים ומחיקות אוטומטיות. בהתאם לתרחיש שערך הבנק ככל שיתממשו נתוני התרחיש וככל שהשפעת נתוני התרחיש על איכות התיק תהיה על-פי המודלים וההנחות שנקטו, רמת הפסדי האשראי האפשריים של הבנק בשנה הקרובה עשויה בהסתברות שאינה זניחה, לקטון ב-0.5 מיליארד ש"ח או לגדול ב-0.6 מיליארד ש"ח ביחס להוצאה להפסדי אשראי החזויה בשנה הקרובה בתרחיש הייחוס.

יודגש כי נוכח אי הוודאות הרבה השוררת שבה ליד ביטוי בתודות הפרמטרים הכלכליים המשמשים בחישוב ולאור הקושי הקיים בזיהוי מלא של הפסדי האשראי, בין היתר נוכח דחיית התשלומים ללוויים כפי שתואר לעיל, חיזוי הפסדי אשראי בעיצומו של המשבר הינו תוצאה של הנחות והערכות אשר בשלב זה קשה עד מאוד לקבוע את סבירותן. בכלל זה יש משמעות להיקף דחיות התשלומים בגין משבר הקורונה ובחינת מידת חזרת הלוויים ללוח התשלומים המקורי לאחר סיום דחיות התשלומים כאמור.

הפרמטרים העיקריים הנכללים בתרחיש ואשר להערכת הבנק ישפיעו על גובה הפסדי האשראי הצפויים ואשר לגביהם קיימת אי ודאות משמעותית הינם שיעור האבטלה ושיעור צמיחת התוצר.

צעדי הממשלה בהמשך הדרך משפיעים אף הם על הערכת הפסדי האשראי הצפויים וככל שיינתן סיוע ממשלתי לעסקים ולפרטיים צפוי קיטון נוסף בהפסדי האשראי. הערכות ותרחישים אלו מתעדכנים באופן שוטף בהתאם לתחזיות השונות, לתוכניות הכלכליות של הממשלה ולאירועים בארץ ובעולם. מאחר שהשינוי בהפרשה להפסדי אשראי נובע בעיקרו כתוצאה מהגדלת ההפרשה הקבוצתית כדי לבטא תחזית לגידול עתידי בהפסדי האשראי, השינוי אינו ניכר באופן משמעותי ביחס למדדים לאיכות תיק האשראי אשר מושפעים בעיקר ממצב התיק הנוכחי, פרט לגידול מסוים בשיעור החוב הבעייתי ויכול שהדבר נובע גם מדחיות תשלומים ללווים ותמיכה ממשלתית כפי שתואר לעיל.

כפי שתואר לעיל, בשל אי הוודאות הרבה השוררת בשלב זה לא ניתן להעריך את מלוא השפעות המשבר והיקפן על הבנק, יודגש כי הנחות שונות היו יכולות להביא לתוצאות שונות אף באופן מהותי מאילו המתוארות לעיל וכמו-כן עשויות להביא לתוצאות שונות בין התאגידים הבנקאים השונים. הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בפרק א.1 לעיל, הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל.

לפרטים בדבר חשיפות איגוח ראה [תוספת ב' להלן](#).

ד.1. ניהול סיכונים האשראי

מטרת ניהול סיכונים אשראי לאפשר ולוודא שהקבוצה פועלת על-פי המדיניות והיעדים האסטרטגים שנקבעו, ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר בתחום האשראי, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי.

מדיניות הבנק בניהול סיכונים האשראי מתבססת על פיזור תיק האשראי וניהול סיכונים מבוזר. פיזור הסיכונים מתבטא בפיזור תיק האשראי בבנק בין ענפי המשק השונים, מספר רב של לוויים, מגזרי הצמדה שונים ואזורים גיאוגרפיים שונים בחו"ל. מדיניות פיזור הסיכונים בין ענפי המשק מושתתת על הערכת ההתפתחויות הצפויות במגזרי המשק השונים. לשם כך נערכים סקרים ענפיים וסקרי היתכנות כלכליים, אשר מטרתם להעריך את הסיכון ואת הפוטנציאל העסקי בפעילות במגזרי המשק השונים, ועל-פיהם נקבעים היעדים העסקיים של הבנק.

מערכת ניהול האשראי מנטרת את חשיפת האשראי של הלקוחות, ומערכות בקרת האשראי מזהות, מנטרות ומדווחות לגורם המטפל ולמנהלים על תסמינים שליליים אצל לוויים. ניהול סיכונים האשראי מתבסס על העקרונות הבאים:

- **אי תלות** - עיקרון "אי תלות" מהווה נדבך מהותי בממשל תאגידי נכון למניעת ניגודי עניינים ויצירת מערך של בלמים ואיזונים. מטרתו להבטיח כי המידע הקשור לסיכונים המדווח לגורמים מנהלים, ובפרט להנהלה הבכירה ולדירקטוריון, אכן אובייקטיבי באופיו ואינו מושפע משיקולים אחרים ובפרט של הצלחה עסקית ותגמול בגינה.

- **מדרג סמכויות** - בבנק קיים מדרג של סמכויות המתווה היררכיה של אישורי אשראי על-פי רמת האובליגו ללווה/קבוצה, דירוג סיכון וסיווג בעייתי ומאפשר בקרה על תהליך אישור עסקות אשראי חדשות. מדרג הסמכויות מגדיר את ספי אישור האשראי האישיים וכן את ספי המעבר לאישורי צוותים ואת הרכב הצוותים.

- **ראייה כוללת של הלקוח/קבוצה** - ניהול קבוצות סיכון המאגדות מספר לוויים הקשורים מבחינת הסיכון כדוגמת חברה וחברות בנות שלה, זוג נשוי וכדומה. פעילות לקוחות וקבוצות מנוהלת על-ידי מנהל לקוחות אשר אחראי לכלל הפעילות של הלווה/קבוצה. מערכות המידע מספקות באופן שוטף למנהל הלקוחות וצוותו ראייה כוללת של פעילות הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.

- **מדיניות ונהלי אשראי** - דירקטוריון הבנק קובע מדיניות אשראי אשר נבדקת ומעודכנת באופן שוטף על-פי השינויים בשווקים הפיננסיים ובמשק. המדיניות כוללת מגבלות שונות על תיק האשראי בהתאם לתיאבון הסיכון של הבנק, ובכלל זה, מגבלות חשיפה לפי ענפי משק, מדינות/מוסדות פיננסיים, כפונקציה של רמת הסיכון שהבנק מעריך. כמו-כן, נקבעות מגבלות חשיפה מירבית ללווה בודד, על-פי דירוג האשראי שניתן ללקוח, המשקף את רמת הסיכון שלו ומגבלה מירבית לקבוצת לוויים.

מדיניות האשראי כוללת את מדיניות ניהול סיכון האשראי של התאגיד והיא מסדירה ומגדירה את הכללים החלים על כל הגורמים בבנק העוסקים בסיכון אשראי ומכוונת לשרת את המטרות העסקיות של בנק הפועלים בהתאם למדיניות הסיכון, תיאבון הסיכון של הבנק ובהתאם להוראות הרגולטוריות.

מסמכי מדיניות האשראי מתווים את המימדים הרלוונטיים לכל חטיבה (סוג לקוח, ענף משק, מטרות ההלוואה וכדומה) תוך התייחסות לרמת הסיכון.

ביצוע הפעילות העסקית על-פי ההנחיות במדיניות האשראי, מאפשר ניהול מושכל של האשראי וחשיפות האשראי ומשמש ככלי לניהול סיכונים האשראי.

המדיניות ונהלי האשראי מחייבים את כל העוסקים באשראי בבנק: המדיניות מפרטת את העקרונות והשיקולים בעת מתן אשראי, הסמכויות למתן אשראי, איסורים ומגבלות למתן אשראי והנהלים מגדירים את דרכי הפעולה ועקרונות הבנק בנושא אשראי וביטחונות. החטיבה לניהול סיכונים אחראית על המדיניות הכלל בנקאית וכן אחראית על גיבוש וריכוז המדיניות של החטיבות העסקיות.

- **בקורות זיהוי הסיכון** - תהליך הבקרה והזיהוי של סיכוני האשראי מבוצע על-ידי שלושת מעגלי הבקרה. בקורות מתבצעות מרמת האשראי הבודד ועד רמת התיק במעגל הבקרה הראשון ובמעגל הבקרה השני לפי ספי מהותיות. היחידה לניהול סיכוני אשראי מובילה ומרכזת דיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון על מגמות ושינויים בתיק האשראי לרבות רמת סיכון האשראי בתיק, עמידה במגבלות, אירועים מיוחדים, ניתוח ריכוזיות ותרחישי קיצון והצגת מדדי סיכון כלליים בארץ ובעולם.
- במעגל השלישי אחראית הביקורת הפנימית, בין היתר, על סקירת היישום והאפקטיביות של נהלים לניהול סיכונים ומתודולוגיות להערכת סיכונים, כולל יישום מדיניות ניהול ובקרת סיכונים בבנק.
- זיהוי סיכון האשראי במוצרים קיימים מתבסס על תהליכי ניהול הסיכון, המדידה והבקרה ברמות השונות. עבור מוצרים חדשים זיהוי הסיכון נסמך על מדיניות מוצר חדש המפרטת את התהליכים אותם יש לבצע לגבי כל מוצר חדש בבנק כדי לזהות את מכלול הסיכונים הכרוכים במוצר, להעריך את גודל ומהותיות הסיכון ולתת מענה למדידה, בקרה וגידור הסיכון.
- כדי לזהות ריכוזי סיכון ולבחון השלכות אפשריות של זעזועים שונים (פיננסיים, פוליטיים ועוד) על האיתנות הפיננסית של הבנק, מוגדר תהליך רבעוני ושנתי הכולל הגדרה, בחינה ודיווח תוצאות תרחישי קיצון, ומיפוי ההשלכות על הרווח ועל הלימות ההון.
- **כימות ומדידת סיכון האשראי מבוצעים במספר רמות** - רמת הלווה הבודד, קבוצות לווים בהתאם לתחומי פעילות, ענפי משק, מגרי לווים, מוצרים וברמת התיק הכולל של הבנק והקבוצה. עבור כל תחום פעילות וסוג אשראי פותחו ויושמו תהליכי כימות ומדידת סיכון וקביעת דירוג הלווה והאשראי. התהליכים משלבים הערכות מומחים בתחום האשראי, תהליכי קבלת החלטות ומודלים סטטיסטיים מתקדמים.
- **זיהוי וטיפול בלווים בקשיים** - בבנק קיימים תהליכים לזיהוי ולטיפול בלווים, אשר להערכת הבנק קיים חשש שלא יעמדו בהתחייבויותיהם מול הבנק. מחלקות ניתוח אשראי ובקרת אשראי בחטיבה לניהול סיכונים בוחנות במסגרת חוות הדעת שהן מכינות האם נדרש להכליל את הלקוח הספציפי ברשימות הלקוחות בפיקוח של הבנק, האם דרוג הלקוח מחייב סיווג והאם נדרשת הפרשה להפסדי אשראי. לקוחות שהוצפו לפיקוח נידונים במסגרת תהליך נאותות הסיווג הרבעוני. לגבי לווים אלו מתקיימים מעקב ובקרה הדוקים יותר והבנק פועל לצמצום החשיפה מולם, וזאת, בדרך של פירעון האשראי ממקורותיהם של הלווים ו/או קבלת ביטחונות נוספים. במקרים מסוימים מועבר הטיפול בלקוחות לאגף המתמחה בלווי ושיקום לווים, או ליחידות גבייה. בנוסף על כך, הבנק בוחן באופן שוטף את רמת סיכון האשראי בתיקי הלווים, על בסיס הנחות שמרניות, מסווג את האשראי הבעייתי בהתאם להוראות בנק ישראל (פגום, נחות והשגחה מיוחדת) ורושם הפרשה נאותה להפסדי אשראי בגין כלל סיכון האשראי בבנק.
- **אחידות הדרכה והכשרה** - העוסקים בתחום האשראי עוברים הכשרות והדרכות בתחום האשראי, סחר חוץ ומשכנתאות. הדרכות אלו מקנות הכשרה אחידה לעוסקים בתחום תוך מתן כלים מקצועיים ולימוד מדיניות ועקרונות הבנק בתחום האשראי. הפקות לקחים מאירועים שונים באשראי מבוצעות ביחידות השונות ומתוקשרות לגורמים הרלוונטיים, בהתאם לנוהלי הבנק.
- **גידור והפחתת סיכון** - ראה [להלן](#).

ד.1.א. המבנה וארגון של פונקציית ניהול סיכון האשראי

ממשל תאגידי לניהול הסיכונים מסתמך על שלושה מעגלי בקרה, ביניהם קיימת הפרדה ברורה. התפיסה הבקרתית ביחס לכל הסיכונים הפיננסיים בבנק הפועלים, היא של זיהוי ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו בנהלים השונים, בשלושה מעגלי בקרה. המעגלים יוצגו להלן על-פי מידת אי התלות שלהם בגורם המקצועי האחראי ללקיחת הסיכון.

מעגל בקרה ראשון

היחידות העסקיות נושאות באחריות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור, להפחתה ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם, וכן ניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים.

הרמה הראשונה במעגל הבקרה הראשון כוללת את היחידות המנהלות את הפעילות העסקית והיצורות את סיכוני האשראי, בארץ ובחו"ל. ברמה השנייה במעגל הראשון מתבצעות בקורות נוספות על אלה המבוצעות ביחידות יוצרות הסיכון כחלק מהפעילות השוטפת של ניהול העסקים. המעגל כולל את יחידות האשראי והבקרה הפנימיות בחטיבות העסקיות ובשלוחות בחו"ל:

- אגף תפעול מערך אשראי - החטיבה העסקית
- המטה העסקי - החטיבה העסקית
- אגף אשראי קמעונאי ומשכנתאות - החטיבה הקמעונאית
- מחלקת בקרת אשראי חו"ל - חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית
- מחלקת בנקים ומוסדות פיננסיים - חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית
- מערך ניהול חשיפות וסיכונים - חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית

מעגל בקרה שני

תפקיד מעגל הבקרה השני להשלים את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקים. לפונקציה מבנה דיווח בלתי תלוי בקווי העסקים יוצרי הסיכון והיא אחראית לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול סיכונים בתאגיד הבנקאי. מעגל זה כולל את:

- היחידה לניהול סיכוני אשראי המשמשת כגוף מטה בלתי תלוי לניהול וניתוח סיכוני האשראי, כחלק ממעגל הבקרה השני. היחידה כפופה למנהל החטיבה לניהול סיכונים והינה עצמאית אל מול תהליכי החיתום ואישור האשראי. היחידה אחראית לתחומים הבאים:
  - פיתוח מתודולוגיות לזיהוי, לבקרה וניהול סיכוני אשראי.
  - פיתוח מודלים להקצאת הון כלכלי בגין סיכון האשראי לסגמנטים השונים.
  - ניטור חשיפת האשראי, רמת סיכון האשראי ועמידה במגבלות בתיק האשראי של הקבוצה על בסיס חודשי ורבעוני.
  - ביצוע תרחישי קיצון ברמת הבנק והקבוצה.
  - ניטור, מדידה וניהול סיכון ריכוזיות האשראי.
  - אחריות למדיניות האשראי של הבנק והובלת תהליכי כתיבה ועדכון של ספר המדיניות.
  - ריכוז ודיווח להנהלה ולדירקטוריון על התפתחות תיק האשראי של החטיבות העסקיות.
  - ביצוע בקורות ובדיקות של מוקדי האשראי השונים בבנק הנבחרים על-פי מדגמים מבוססי סיכון וכן אחריות על פעילות בקרת אשראי בסניפי הבנק וחברות הבת בחו"ל.
  - עריכת חוות דעת כתובה שתתייחס לבקשת האשראי ולדירוג האשראי תוך ביצוע ניתוח העסקה ותאתגר, לפי העניין, את שיקול הדעת שמפעיל הגורם העסקי.
  - בחינת בקשות להעלאות דירוג.
  - ריכוז ואחריות לנושא סיווג אשראי והפסדי אשראי.
  - פיתוח מתודולוגיות לחישוב הפרשה קבוצתית.
  - ריכוז הדיווח על נאותות הסיווג וסך הפרשות (קבוצתית ופרטנית).
  - פיתוח וניטור מודלים האומדים את סיכון האשראי לצורך דירוג ולצורכי חיתום.
  - ביצוע ניתוחים סטטיסטיים ואנליטיים על תיק החשיפות וסגמנטים שונים.
  - יישום דרישות CECL (Current Expected Credit Losses) בשיתוף עם חשב הבנק.

מעגל בקרה שלישי

הביקורת הפנימית פועלת באופן בלתי תלוי ואובייקטיבי כמעגל בקרה שלישי. מטרתה, בין היתר, לסייע לארגון להשיג את מטרותיו באמצעות המלצות להפחתת סיכונים על-ידי שיפור בקורות. הביקורת הפנימית פועלת במסגרת החוקים, התקנות, כללי הבנקאות (הביקורת הפנימית), הוראות ניהול בנקאי תקין, הנחיות מקצועיות של לשכת המבקרים הפנימיים, הנחיות ועדת הביקורת של הדירקטוריון, הדירקטוריון וצרכי ההנהלה.

ד.1.ב. כלים לניהול סיכון האשראי

חשיפות האשראי ממוכנות ומאפשרות ניתוח ודיווח במימדים שונים. מערכות המידע מספקות באופן שוטף ראייה כוללת של פעילות הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי. ראייה כוללת של לקוחות עסקיים מנוהלת בהתאם להוראה 313 של בנק ישראל ונהלי הבנק בכדי לקבל תמונה מלאה של קבוצת סיכון המבטאת קשרי בעלות וקשרי תלות כלכלית. בשולחן העבודה של הגורם המטפל בלקוח מתקבלות התראות ממערכות פנימיות וממידע חיצוני על אירועים שעלולים להצביע על הרעה במצב הלקוח. תהליכי ניהול סיכון האשראי כוללים מודלים לאמידת סיכון האשראי. דירוג סיכון האשראי משמש לזיהוי שינויים ברמת הסיכון של הלווה והתיק. היחידה לניהול סיכוני אשראי פיתחה ויישמה מודלים לאמידת סיכון האשראי הקובעים את דירוג הלווה והאשראי. המודלים משלבים הערכות מומחים בתחום האשראי, ומודלים סטטיסטיים מתקדמים. מודלי הדירוג מוטמעים בתהליכי האשראי בחטיבות השונות ומשולבים בתהליך קבלת החלטות אשראי ותמחור, מדיניות האשראי, הצפת לקוחות בקשיים, וניטור איכות התיק והלווה. הסיכון ברמת התיק הכולל של הקבוצה מנוטר על-ידי היחידה לניהול סיכוני אשראי. דוח מרכז הכולל את חשיפות האשראי, הסיכון בתיק, מגמות ושינויים, אירועים מיוחדים ואינדיקטורים שונים לרמת הסיכון מובא לדיון בפני הנהלת הבנק, ועדת האשראי של הדירקטוריון וועדת ניהול ובקרת סיכונים של הדירקטוריון. כלים נוספים לניהול סיכון האשראי כוללים ניתוחים של ריכוזיות תיק החשיפות וניתוח תרחישי קיצון.

ד.2. גידור והפחתת הסיכון

הבנק מנהל את הביטחונות לאשראי באמצעות מערכת ביטחונות הכוללת מקדמי ביטחון (מ.ב.) שמרניים. במסגרת מדיניות הביטחונות נקבעו עקרונות וכללים להערכת שוויין של הביטחונות, לפי סוג הביטוחה ואופי האשראי אותו היא מבטיחה, כגון: אומדן טווח הזמן והוצאות שיידרשו למימוש הביטוחה, סוג ההצמדה, תנודתיות בשווי הביטוחה, וכדומה. כמו-כן, נקבעו נהלים לאופן הטיפול בביטחונות ולמעקב אחר השינויים בהן ובשוויין. הביטחונות אותן הבנק מקבל להבטחת האשראי כוללות בין השאר, נכסים פיננסיים, נכסי דלא ניידי ונכסים אחרים. כנגד אשראי הניתן לחברות מקבל הבנק ביטוחות גם באמצעות שעבוד שוטף כללי על נכסי החברה. על פי צורך בוחן הבנק שימוש בכלים נוספים להפחתת סיכון כולל מכירת הלוואות, רכישת ביטוח ושימוש בנגזרי אשראי. ראה "[הפחתת סיכון אשראי](#)" בהמשכו של פרק זה.

ד.2.א. חובות בעייתיים ולווים בקשיים

במדיניות סיווגים והפרשות הוגדרו אינדיקטורים להצפת לקוחות אשר להערכת הבנק קיים חשש שלא יעמדו בהתחייבויותיהם מול הבנק. בנוסף, מחלקות ניתוח אשראי ובקרת אשראי בחטיבה לניהול סיכונים בוחנות במסגרת חוות הדעת שהן מבצעות על הלווים השונים האם נדרש להציף לבחינה לקוחות שנחזים כבעייתיים, האם נדרש להכניסם לרשימת הפיקוח/לסווג את החוב. לקוחות שהוצפו לפיקוח ולקוחות קיימים ברשימת המעקב נבחנו פרטנית על-ידי יחידה ייעודית (יחידת סיווגים והפרשות בחטיבה לניהול סיכונים) ונידונים במסגרת תהליך נאותות הסיווג הרבעוני. לגבי לווים אלו מתקיימים מעקב ובקרה הדוקים יותר והבנק פועל לצמצום החשיפה מולם, וזאת, בדרך של פירעון האשראי ממקורותיהם של הלווים ו/או קבלת ביטחונות נוספים. במקרים מסוימים מועבר הטיפול בלקוחות לאגף המתמחה בליווי ושיקום לווים, או ליחידות גבייה. בנוסף על כך, הבנק בוחן באופן שוטף את רמת סיכון האשראי בתיקי הלווים, על בסיס הנחות שמרניות, מסווג את האשראי הבעייתיים בהתאם להוראות בנק ישראל ובהתאם לקווים מנחים לסיווג שנקבעו (השגחה מיוחדת, נחות ופגום) ורושם הפרשה נאותה להפסדי אשראי בגין כלל סיכון האשראי בבנק.

ד.2.ב. הגדרת הסיווגים

השגחה מיוחדת

סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת, כולל סיכון אשראי מאזני וחוף-מאזני בעל חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של ההנהלה. אם לא יטופלו, התוצאה של חולשות פוטנציאליות אלו עלולה להיות התדרדרות בסיכויים לפירעון של האשראי או במעמד של הבנק כנושה בתאריך עתידי מסוים. סיכון אשראי חוף-מאזני יסווג בהשגחה מיוחדת אם קיימת הסתברות שהינה לפחות אפשרית לכך שההתחייבות התלויה בגין הסעיף החוף-מאזני תתממש. אשראי שאינו נבחן פרטנית (נמוך ממיליון ש"ח) יסווג באופן אוטומטי בהשגחה מיוחדת כאשר החוב בפיגור מעל 60 יום ועד 89 יום.

נחות

סיכון אשראי נחות, כולל סיכון אשראי מאזני וחוף-מאזני שאינו מוגן באופן מספק על-ידי השווי הנוכחי המבוסס ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי שסווג כאמור נדרש שתהינה חולשות מוגדרות היטב, אשר מסכנות את מימוש פירעון החוב, שכן קיימת אפשרות ברורה שהבנק יספוג הפסד מסוים, אם הליקויים לא יתוקנו. סיכון אשראי חוף-מאזני יסווג כנחות אם קיימת הסתברות שהינה לפחות אפשרית לכך שההתחייבות התלויה בגין הסעיף החוף-מאזני תתממש. אשראי שאינו נבחן פרטנית (נמוך ממיליון ש"ח) יסווג באופן אוטומטי כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום או יותר.

חוב פגום

אשראי מסווג כפגום, כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים המקוריים עם הלקוח. קבלת החלטה בדבר סיווג אשראי כפגום מבוססת, בין היתר, על מצב הפיגור של החוב, הערכת מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות ומצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים. בכל מקרה, חוב המוערך על בסיס פרטני מסווג כפגום כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים. חוב פגום חוזר להיות מסווג כחוב שאינו פגום רק כאשר אין בגינו רכיב קרן או ריבית אשר הגיע מועדם וטרם שולמו והבנק צופה פירעון של הקרן הנותרת והריבית בשלמותם לפי תנאי החוזה. במקרים חריגים חשיפות בפיגור (למעלה מ-90 יום) לא תחשבה כפגומות וזאת כאשר להערכת הבנק צפוי מקור החזר תזרימי אשר יפרע את מלוא הפיגור תוך פרק זמן קצר.

הגדרת חוב בפיגור

חוב בפיגור

חוב בו קרן או ריבית לא שולמו במועדם בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. חשבון עו"ש/ח"ד ידווחו כחוב בפיגור כאשר החשבון נותר ברציפות ביתרת חובה (בהיעדר מסגרת מאושרת), או בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, למשך 30 ימים או יותר או אם בתוך מסגרת האשראי נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים הנמוכים מיתרת החובה ומהמסגרת במשך תקופה של 180 ימים. הלוואות ידווחו כחוב בפיגור כאשר הקרן או הריבית לא שולמו לאחר 30 יום מהמועד שנקבע לתשלומם, בהתאם לתנאי הפירעון החוזיים של החוב.

ארגון מחדש של חוב בעייתי

ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו). לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על-ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי, הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתו הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם החייב מצוי בקשיים פיננסיים והאם במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב. לצורך קביעה זאת, הבנק בוחן את יכולת הגביה מהלקוח וכן האם קיימים סממנים המצביעים על היותו של הלווה בקשיים במועד ההסדר או על קיום אפשרות סבירה שהלווה יקלע לקשיים פיננסיים לולא ההסדר.

הפרשה להפסדי אשראי

הפרשה פרטנית

חובות שההפרשה להפסדי אשראי בגינם נבחנת על בסיס פרטני כוללים חובות שסך יתרתם החוזית (ללא ניכוי מחיקות חשבונאיות, ריבית שלא הוכרה, הפרשה להפסדי אשראי וביטחונות), מקובצות ברמת הלקוח, הינה מעל 1 מיליון ש"ח, וכן חובות לקוחות בארגון מחדש של חוב בעייתי. הפרשה פרטנית להפסדי אשראי נבחנת לגבי כל חוב שסווג כפגום. ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי מוערכת בהתבסס על תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית המקורית של החוב או בהתבסס על מימוש נכסי החייב. כאשר נקבע כי החזר החוב הינו מותנה בביטחון או כאשר הבנק קובע שצפויה תפיסת נכס, ההפרשה הפרטנית מוערכת בהתבסס על השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו חוב, לאחר הפעלת מקדמים זהירים ועקביים שמשקפים, בין היתר, את התנדוטיות בשווי ההוגן של הביטחון, את הזמן שיעבור עד למועד המימוש בפועל ואת העלויות הצפויות במכירת הביטחון.

הפרשה קבוצתית

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת-ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית בגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים, וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שהם אינם פגומים. ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות המוערכים על בסיס קבוצתי, מחושבת בהתבסס על ממוצע שיעורי הפסד היסטוריים בחלוקה לענפי משק שונים ובחלוקה בין אשראי בעייתי לאשראי לא בעייתי, בטווח של שנים לאורך התקופה שמתחילה ביום 1 בינואר 2011 ומסתיימת ברבעון שקדם למועד הדיווח, תוך ביצוע התאמות לשינויים משמעותיים במהלך הרבעון השוטף. בנוסף, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הבנק מתחשב בגורמים סביבתיים רלוונטיים, לרבות מגמות בהיקפי האשראי בכל ענף ותנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי לענף משק, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות בפיגור ויתרות פגומות והשפעות השינויים בריכוזיות האשראי.

לעניין זה, בהתאם להוראות המפקח הנוגעות להפרשה קבוצתית בגין אשראי לענף משק אנשים פרטיים, נדרש הבנק להביא בחשבון שיעור התאמה איכותי שלא יפחת מ-0.75% מיתרת האשראי הצרכני שאינו בעייתי. מהאמור הוחרג סיכון אשראי הנובע מחייבים בגין כרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית. בשנת 2020 בוצעו התאמות למקדמי ההתאמה האיכותיים בעיקר בגין השלכות משבר התפשטות נגיף הקורונה. לפרטים ראה [פרק 4 מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים בדוח הדייקטוריון וההנהלה](#).

בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, ההפרשה הקבוצתית הנדרשת בהתייחס לסיכון אשראי חוץ-מאזני מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור האשראי המאזני, תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ-מאזני. שיעור המימוש לאשראי מחושב בהתבסס על מקדמי המרה לאשראי כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203, מדידה והלימות הון - סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית בהתאמות מסוימות. יתרת הפרשה זו נכללת בסעיף התחייבויות אחרות במאזן.

ירידת-ערך באגרות-חוב בעלות אופי אחר מזמני

לשם קביעה האם ירידת-ערך של אגרות-חוב הינה בעלת אופי אחר מזמני (Other Than Temporary). הבחינה כוללת מספר שלבים ועקרונות, בהתאם למדיניות שנקבעה בבנק, והעיקריים שבהם הינם:

בחינה האם ירידת-ערך היא בעלת אופי אחר מזמני ומה סכומה:

- אגרות-חוב אשר לתאריך המאזן אין בכוונת הבנק להחזיקם או שנמכרו לאחר תאריך המאזן בסכום נמוך מעלותם
  - אגרות-חוב שחלה בהן ירידת-ערך של למעלה מ-15% ביחס לעלות המתואמת וירידת-ערך זו נמשכה למעלה מחצי שנה, אלא אם ניתן להוכיח כי נתקיימו נסיבות מיוחדות
  - אגרות-חוב אשר חלה לגביהן ירידת-ערך בשיעור של למעלה מ-30% ביחס לעלות המתואמת לתאריך המאזן או לאחריו, אלא אם ניתן להוכיח כי נתקיימו נסיבות מיוחדות
  - אגרות-חוב שחלה לגביהן ירידת דירוג אל מתחת לדירוג השקעה
  - אגרות-חוב שסווגו כבעייתיות (פגום, נחות, השגחה מיוחדת) על-ידי הבנק
- לפרטים נוספים בדבר ירידת-ערך באגרות-חוב ראה [ביאור 1ה סעיף 8 בדוחות הכספיים](#).

3.ד. איכות האשראי של חשיפות האשראי

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר התפשטות נגיף הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידים בנקאיים לפעול לייצוב לוויים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. בהתאם לחוזר נקבע כי שינויים בתנאי הלוואות לא גורמים באופן אוטומטי לסיווג של הלוואות כחובות בעייתיים בארגון מחדש, כאשר בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה מבוצעים שינויים לזמן קצר בתשלומים ללווים אשר לא היו בפיגור קודם לכן. עוד נקבע כי, לווה נחשב לווה שאינו בפיגור אם הוא נמצא בפיגור של פחות מ-30 ימים במועד יישום השינויים.

ייצוב לוויים שאינם בפיגור בהלוואות הקיימות שלהם, אשר הם לוויים תקינים הנתקלים בבעיות פיננסיות או תפעוליות בטווח הקצר כתוצאה ממשבר התפשטות נגיף הקורונה ככלל לא יחשב כארגון מחדש של חוב בעייתי, בפרט כאשר מתקיימים התנאים הבאים:

- השינוי בוצע בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה
- הלווה לא היה בפיגור במועד שבו יושמו השינויים
- השינוי הוא לזמן קצר

לעניין קביעת מצב פיגור - חובות שלא היו לפני כן בפיגור וניתנה להם דחיה בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה, לא יסווגו כחובות בפיגור בשל הדחייה. כאשר בוצעה דחיית תשלומים בחובות שהיו בפיגור לפני הדחייה, יש להקפיד את מצב הפיגור במשך תקופת דחיית התשלום למעט אם החוב סווג כפגום או אם הוא נמחק חשבונאית. ייתכן שאילולא הקפאת מניין ימי הפיגור ביחס לתשלומים שנדחו, כאמור לעיל, יתרת החובות בפיגור הייתה גבוהה יותר. דחיית התשלומים כאמור לעיל, לגבי הלוואות שלא היו בפיגור של 30 ימים או יותר במועד דחיית התשלומים, לא תחייב סיווג הלוואות כחוב בארגון מחדש של חוב בעייתי. לגבי הלוואות לדיר: ב-29 בספטמבר 2020 וב-11 באוקטובר 2020 ניתנו הנחיות נוספות בנוגע להלוואות לדיר שלא היו בפיגור, בשל אירוע נגיף הקורונה, ככלל הדחיה אינה מחייבת סיווג של הלוואות לדיר כחוב בארגון מחדש של חוב בעייתי, גם כאשר הדחייה המצטברת עולה על שישה חודשים.

לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ראה [ביאור 1ג בדוחות הכספיים](#).

הבנק העמיד לרשות לקוחותיו כלים, מוצרי אשראי ומוצרים נוספים להתמודדות עם המשבר. לפרטים נוספים ראה [פרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדוח ממשל תאגיד](#).

להלן פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים החל מחודש מרץ 2020, במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים כאמור לעיל. הנתונים מייצגים את יתרת החובות נכון למועד הדיווח לאחר פירעונות שבוצעו בחובות שתקופת דחיית התשלומים בגינם הסתיימה.

לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים⁽¹⁾, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי

חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾		פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים		פירוט נוסף של חובות שנמצאים בדחיית תשלומים, לפי משך תקופת דחיית התשלומים ⁽²⁾		חובות אשר נוספו של דחיית התשלומים, נכון למועד הדיווח		מזה: חוב בפיגור של 30 ימים או יותר		
יתרת חוב רשומה	מספר הלוואות	סכום התשלומים שנדחו	חובות בעייתיים	חובות לא בעייתיים	סך-הכל חובות לא בעייתיים	חובות בעייתיים	חובות שאינם בדירוג ביצוע אשראי	חובות בדירוג ביצוע אשראי	יתרת חוב רשומה	
במיליוני ש"ח										
עסקים גדולים	1,046	66	129	502	31	-	513	469	33	2,307
עסקים בינוניים	746	91	67	133	44	-	569	392	125	1,409
עסקים קטנים וזעירים	2,534	13,403	539	212	480	-	1,842	911	1,129	5,881
אנשים פרטיים - ללא דיור	2,198	51,696	419	93	633	-	1,472	516	1,433	2,670
הלוואות לדיור	6,821	12,384	188	60	599	123	6,039	3,446	2,900	14,137
סך-הכל ישראל	13,345	77,640	1,342	1,000	1,787	123	10,435	5,734	5,620	26,404
פעילות בחו"ל	2,099	32	73	247	997	-	855	36	1,817	620
סך-הכל ליום 31.12.20	15,444	77,672	1,415	1,247 ⁽³⁾	2,784	123	11,290	5,770	7,437	27,024
סך-הכל ליום 30.9.20	21,371	103,193	1,998	1,506	2,691	141	17,033	10,073	8,459	21,968

(1) נכון ליום 31 בינואר 2021 הסתכמה יתרת האשראי בגינו נדחו תשלומים לסך של כ-11,226 מיליון ש"ח ויתרת התשלומים שנדחו בפועל הסתכמה לסך של כ-1,196 מיליון ש"ח.
 (2) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ואינה כוללת דחיות שלהן הלווה זכאי לפי כל דין.
 (3) מזה: חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית בסך 91 מיליוני ש"ח.

אשראי בערבות מדינה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, החליטה המדינה על הקמת קרן הלוואות ייעודית שעיקרה סיוע לעסקים קטנים, בינוניים וגדולים שנקלעו לקשיי תזרים כתוצאה מהתפרצות הנגיף. תנאי הלוואות נקבעו על-ידי משרד האוצר והינם אחידים לכל סוגי הלוואות:

- ריבית: שנה ראשונה ריבית אפס (משולמת על-ידי המדינה לבנק), שנה שנייה ואילך, פריים+1.5%
- תקופה: עד 5 שנים, כולל תקופת גרייס עד 12 חודשים
- ביטחונות לקוח: עד 5% מגובה הלוואה המאושרת.
- סכום הלוואה:
- במסלול הכללי: 40% מהמחזור השנתי של הלקוח או 20 מיליון ש"ח, הנמוך מבניהם.
- במסלול המוגבר: 40% מהמחזור השנתי של הלקוח או 10 מיליון ש"ח, הנמוך מבניהם.

עד כה כ-77% מהאשראי בערבות מדינה ניתן לעסקים קטנים וזעירים וכ-23% נוספים לעסקים בינוניים וגדולים. הסיכון באשראי זה מגודר על-ידי המדינה על-פי השיעורים הבאים: עד 85% באשראי ספציפי, ולא יותר מ-15% לכלל התיק במסלול הכללי, ועד 95% באשראי ספציפי ולא יותר מ-60% לכלל התיק במסלול המוגבר שהושק ביום 21 ביוני 2020. המסלול המוגבר כולל עסקים שנפגעו באופן משמעותי מהתפשטות הקורונה ואשר הציגו ירידה משמעותית במחזור ההכנסות שלהם בשנת 2020 בהשוואה לשנה קודמת, ושהינם ללא יכולת תזרימית עצמאית להתמודד עם הנזקים התזרימיים.

לוח ד-2: פרטים בדבר יתרת החוב הרשומה של אשראי בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

ליום 30 בספטמבר 2020	ליום 31 בדצמבר 2020	במיליוני ש"ח
3,721	4,366	עסקים קטנים וזעירים
895	995	עסקים בינוניים
234	306	עסקים גדולים
4,850	5,667	סך-הכל

לוח ד-3: מדדי סיכון אשראי

ליום	ליום	
31.12.19	31.12.20	
1.49%	1.29%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור*
0.31%	0.24%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור*
1.58%	2.00%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור*
1.27%	1.75%	שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור**
105.97%	155.18%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום*
87.90%	131.08%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר*
2.42%	2.55%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור*
0.44%	0.64%	שיעור ההוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.12%	0.09%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
7.48%	4.28%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

* לפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
** כולל הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים.

ניתוח איכות התיק

- בשנת 2020 נרשמה עלייה (החמרה) במדדים הבאים לעומת סוף 2019:
- שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור.
  - שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור.
  - שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור.
  - שיעור ההוצאה (הכנסה) הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור. בתקופה זו נרשמה ירידה (שיפור) במדדים הבאים:
  - שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור.
  - שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור.
  - שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.

המדד העיקרי המעיד על החמרה באיכות התיק שאינו כתוצאה מהגידול בהפרשה הקבוצתית הינו גידול מסוים בשיעור החוב הבעייתי. פרט למדד זה השפעת התפשטות נגיף הקורונה אינה ניכרת עדיין באופן מהותי באיכות התיק, אך השפעות המשבר עשויות להביא לגידול משמעותי בהפסדי האשראי בעתיד, אותן הביא הבנק לידי ביטוי באמצעות ההפרשה הקבוצתית. יצוין כי קיימת אי ודאות רבה לגבי השלכות המשבר וזאת בהתחשב בהמשך התממשותו בארץ ובחו"ל, הצלחת ואפקטיביות מבצע החיסונים והצלחת צעדי תמיכה ממשלתיים.

לגבי מדדים נוספים המתייחסים לסיכון תיק האשראי של אנשים פרטיים בלבד ראה [לוח ד-15: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל](#) להלן.

לוח ד-4: איכות האשראי של חשיפות אשראי

31 בדצמבר 2020				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
456,645	1,453	453,222	4,876	1 חובות, למעט אגרות-חוב
62,860	-	62,860	-	2 אגרות-חוב
188,831	100	188,931	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
708,336	1,553	705,013	4,876	4 סך-הכל

31 בדצמבר 2019				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
395,720	1,408	392,970	4,158	1 חובות, למעט אגרות-חוב
50,809	-	50,809	-	2 אגרות-חוב
170,946	65	171,011	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
617,475	1,473	614,790	4,158	4 סך-הכל

לפרטים נוספים ראה [טבלה 3-4: מידע נוסף על תנועה בחובות בעייתיים בגין אשראי לציבור ובהפרשה הפרטנית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

4.ד. חשיפות לסיכוני אשראי
 לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק

ליום 31 בדצמבר 2020									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2020 ⁽⁴⁾									
סך-הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	בעייתיות ⁽⁶⁾	סך-הכל	מזה: חובות ⁽²⁾	בעייתיות ⁽⁶⁾	פגום	הוצאות (הכנסות) חשבונאיות הפרשה בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות יתרת	יתרת הפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לזנים בישראל									
ציבור - מסחרי									
3,041	2,887	47	3,029	2,288	46	18	(19)	18	18
1,650	678	972	1,642	1,377	970	933	(2)	701	701
32,186	30,904	826	31,498	14,112	810	331	43	358	358
75,580	73,583	744	75,372	29,937	744	480	(92)	568	568
29,529	27,119	1,009	29,195	23,052	994	178	65	569	(102)
10,028	9,024	950	8,821	5,162	902	264	46	195	4
38,483	35,866	1,305	38,162	25,148	1,296	456	282	966	126
11,161	9,410	1,226	11,111	9,347	1,192	188	249	311	13
9,995	8,992	501	9,855	6,595	459	85	28	149	27
6,670	6,258	290	6,589	3,734	290	238	(57)	289	(6)
41,714	41,398	186	35,011	20,359	186	6	49	239	8
15,257	13,941	199	15,222	9,619	199	105	134	223	59
8,500	8,049	79	8,434	6,046	79	40	38	84	11
283,794	268,109	8,334	273,941	156,776	8,167	3,322	975	4,670	41
106,659	103,585	627	106,659	98,956	627	1	314	752	5
54,909	50,568	808	54,901	33,838	808	740	447	1,023	209
445,362	422,262	9,769	435,501	289,570	9,602	4,063	1,736	6,445	255
2,833	2,833	-	1,110	188	-	-	-	-	-
51,398	51,398	-	954	954	-	-	-	-	-
499,593 ⁽¹⁾	476,493	9,769	437,565	290,712	9,602	4,063	1,736	6,445	255

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 152,658 ו-5,881,368, 49,974,290 של 152,658 ו-5,881,368 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-621 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-478 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-3,755 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-52 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2020 (4)									
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות הפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתי (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתי (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
2	-	-	-	-	240	330	-	330	330
4	-	3	20	20	428	569	20	1,224	1,245
27	22	37	94	623	1,532	2,750	623	3,162	3,955
255	(10)	123	215	901	6,136	7,581	901	5,925	7,585
5	(1)	-	9	9	166	378	9	771	782
20	(13)	(30)	75	191	1,899	2,535	191	2,583	2,947
80	-	46	15	455	2,671	3,549	455	2,479	3,549
31	5	17	79	181	605	642	181	712	982
11	3	10	21	27	904	1,318	27	1,714	1,816
13	(1)	(10)	1	2	1,984	2,957	2	8,057	8,058
7	-	4	-	-	561	714	-	613	714
17	-	6	32	32	741	999	32	1,136	1,224
472	5	206	561	2,441	17,867	24,322	2,441	28,706	33,187
6	-	3	-	26	487	508	26	476	508
3	3	1	1	2	49	215	2	209	215
481	8	210	562	2,469	18,403	25,045	2,469	29,391	33,910
1	-	(1)	-	-	11,233	11,949	-	26,320	26,320
4	-	(2)	-	-	1,243	1,272	-	11,184	11,836
486	8	207	562	2,469	30,879	38,266	2,469	66,895	72,066 (1)
6,931	263	1,943	4,625	12,071	321,591	475,831	12,238	543,388	571,659

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 19,526; 30,879; 0; 9,009 ו-12,652 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-0 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2019										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾					
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2019 ⁽⁴⁾										
הוצאות (הכנסות) חשבונאיות הפסדי להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות הפסדי להפסדי אשראי	יתרת הפסדי להפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך-הכל	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור - מסחרי										
19	(18)	(22)	20	91	2,230	2,879	91	2,742	2,892	חקלאות
511	1	490	987	1,177	1,962	2,440	1,250	1,188	2,449	כרייה וחציבה
333	33	26	405	912	14,237	30,514	915	29,736	31,029	תעשייה
523	(100)	(125)	603	951	27,798	67,454	951	65,812	67,577	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
402	(112)	13	305	1,208	20,228	24,532	1,214	23,390	24,702	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
149	2	87	359	1,032	5,730	9,574	1,069	9,649	10,803	אספקת חשמל ומים
806	120	157	539	952	24,548	35,147	953	33,746	35,380	מסחר
77	15	(10)	124	247	8,396	10,025	247	9,598	10,120	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
148	39	125	94	626	6,726	9,594	639	8,670	9,708	תחבורה ואחסנה
339	3	98	274	325	4,043	6,589	325	6,157	6,628	מידע ותקשורת
200	(38)	19	30	138	20,005	33,318	138	38,001	38,346	שירותים פיננסיים
148	50	65	112	130	8,616	13,262	130	12,775	13,297	שירותים עסקיים אחרים
57	15	21	22	70	5,724	7,572	70	7,403	7,582	שירותים ציבוריים וקהילתיים
3,712	10	944	3,874	7,859	150,243	252,900	7,992	248,867	260,513	סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾
443	9	31	2	696	89,228	96,480	696	94,590	96,480	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
785	297	193	760	904	38,626	59,532	904	56,420	59,540	אנשים פרטיים - אחר
4,940	316	1,168	4,636	9,459	278,097	408,912	9,592	399,877	416,533	סך-הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	132	1,120	-	2,905	2,905	בנקים בישראל ⁽⁹⁾
-	-	-	-	-	794	794	-	41,585	41,585	ממשלת ישראל
4,940	316	1,168	4,636	9,459	279,023	410,826	9,592	444,367	461,023 ⁽¹⁾	סך-הכל פעילות בישראל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 4,575,471,40,319,279,023 ו-136,635 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-754 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-967 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-13,797 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבייות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-74 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2019									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2019 (4)									
יתרת הפסדי להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתני (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתני (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
2	-	-	-	-	267	383	-	383	383
-	-	(1)	-	-	63	207	-	747	747
10	15	11	61	218	2,032	3,056	218	3,475	3,756
150	(13)	63	279	576	6,652	8,572	576	7,956	8,714
6	-	(1)	10	10	210	516	10	823	903
20	26	24	107	151	2,364	2,855	151	2,673	3,119
24	-	(1)	20	57	2,688	3,317	57	3,068	3,317
31	(2)	(3)	95	146	590	653	146	629	778
3	8	8	36	36	706	1,053	36	1,330	1,366
34	-	12	39	44	2,262	3,411	44	7,233	7,279
4	-	(1)	-	-	616	818	-	728	818
11	(1)	-	8	44	557	818	44	864	907
295	33	111	655	1,282	19,007	25,659	1,282	29,909	32,087
3	-	-	-	6	474	489	6	471	489
5	3	(2)	6	6	69	256	6	248	256
303	36	109	661	1,294	19,550	26,404	1,294	30,628	32,832
2	-	-	-	-	17,933	18,549	-	32,439	32,439
6	-	(1)	-	-	1,183	1,183	-	9,294	9,294
311	36	108	661	1,294	38,666	46,136	1,294	72,361	74,565 (1)
5,251	352	1,276	5,297	10,753	317,689	456,962	10,886	516,728	535,588

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 11,937,065,688, 17,394,388,666 ו-11,937,065,688 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירוי שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדירוי שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדירוי, בסך של כ-1 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-6: חשיפות לפי יתרת תקופה חוזית לפירעון

ליום 31 בדצמבר 2020				
עד שנה	משנה עד חמש שנים	מעל חמש שנים	ללא תקופת פירעון	סך-הכל חשיפות אשראי
במיליוני ש"ח				
95,221	67,402	21,845	1,823	186,291
8,471	29,545	85,380	73	123,469
20,042	14,134	873	1,172	36,221
3,111	1,982	429	-	5,522
126,845	113,063	108,527	3,068	351,503
150,979	35,881	28,279	129	215,268
277,824	148,944	136,806	3,197	566,771
7,988	33,831	29,852	-	71,671
106,818	61,520	20,199	-	188,537

חשיפות אשראי מאזניות

ליום 31 בדצמבר 2019*				
עד שנה	משנה עד חמש שנים	מעל חמש שנים	ללא תקופת פירעון	סך-הכל חשיפות אשראי
במיליוני ש"ח				
95,180	59,073	22,095	2,832	179,180
7,854	27,722	77,076	87	112,739
21,986	17,456	1,129	1,446	42,017
1,847	1,952	428	-	4,227
126,867	106,203	100,728	4,365	338,163
106,397	27,738	19,365	26	153,526
233,264	133,941	120,093	4,391	491,689
16,074	24,389	20,106	-	60,569
79,620	77,961	12,789	-	170,370

* אינו כולל את נתוני קבוצת ישראלכרט המהווה פעילות מופסקת. לפרטים ראה [ביאור 1.1 בדוחות הכספיים](#).

ד.4.א. חשיפה למדינות זרות

החשיפה המאזנית למדינות זרות ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמה ב-43.2 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-48.8 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019. הגידול נובע בעיקר מעלייה בהפקדות בפדרל רזרב.

החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמה ב-16.3 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-15.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019. הבנק פועל על-פי מדיניות סדורה הקובעת מגבלות ותנאים המגדירים את החשיפה למדינות זרות.

לוח ד-7: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות

ליום 31 בדצמבר 2020 ⁽¹⁾												
חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה מאזנית ⁽⁴⁾										
		חשיפה חוץ-מאזנית ⁽²⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾				חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון חוץ-מאזני בעיית ⁽⁴⁾	סך חשיפה חוץ-מאזנית ⁽⁴⁾	חובות פגומים ⁽⁴⁾	סיכון אשראי מאזני בעיית ⁽⁴⁾	סך-כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	חשיפה מאזנית מעבר לגבול	למשלות ⁽³⁾ לבנקים
במיליוני ש"ח												
12,432	1,861	156	6,496	387	2,086	20,098	5,805	16,197	22,002	2,786	2,559	8,948
544	199	-	1,022	-	1	1,219	476	-	476	258	485	-
6,997	2,181	-	4,051	-	1	9,178	-	-	-	3,848	5,330	-
458	389	-	1,249	-	1	847	-	-	-	448	399	-
1,504	459	-	1,099	3	21	1,963	-	-	-	152	1,811	-
7,800	1,807	3	2,411	116	200	9,905	298	9	307	5,225	3,312	1,070
סך-כל החשיפות למדינות זרות												
29,735	6,896	159	16,328	506	2,310	43,210	6,579	16,206	22,785	12,717	13,896	10,018
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIGS: פורטוגל, איטליה, יוון וספרד												
19	114	-	67	-	-	133	-	-	-	121	12	-
מזה: סך החשיפות למדינות LDC												
921	55	-	208	87	167	1,271	295	9	304	602	309	65
מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נדילות												
-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-

שורת "סך-הכל מדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

(3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(4) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(5) יתרת החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות כוללת סך של 11,819 מיליוני ש"ח בשנת 2020 בגין רכישת ביטוח לתיק ערבויות מכח חוק, מכר ממבטחי משנה בינלאומיים (בשנת 2019: 13,797 מיליוני ש"ח).

לוח ד-7: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2019⁽¹⁾⁽⁶⁾

חשיפה מאזנית מעבר לגבול	חשיפה מאזנית ⁽⁴⁾										חשיפה מאזנית מעבר לגבול	לממשלות ⁽³⁾ לבנקים	לאחרים
	חשיפה חוץ-מאזנית ⁽²⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾		חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים						חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות				
לפירעון עד לפירעון מעל שנה	לפירעון שנה	מזה: סיכון חוץ-מאזני בעייתי ⁽⁴⁾	סך חשיפה חוץ-מאזנית ⁽⁴⁾	חובות פגומים ⁽⁴⁾	סיכון אשראי מאזני בעייתי ⁽⁴⁾	סך-כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	סך-כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית מעבר לגבול	לממשלות ⁽³⁾ לבנקים	לאחרים
במיליוני ש"ח													
9,707	1,804	219	6,557	274	641	22,900	11,389	13,529	24,918	2,244	1,729	7,538	ארצות-הברית
459	924	-	1,097	-	-	3,626	2,243	-	2,243	289	1,094	-	שוויץ
6,114	1,837	-	2,985	-	1	7,951	-	-	-	3,409	4,542	-	אנגליה
712	453	-	1,463	-	1	1,165	-	-	-	319	803	43	גרמניה
1,765	230	-	1,512	-	8	1,995	-	-	-	88	1,893	14	צרפת
8,640	2,142	-	1,689	124	210	11,204	422	22	444	5,170	5,310	302	אחרות
סך-כל החשיפות למדינות זרות													
27,398	7,390	219	15,303	398	861	48,841	14,054	13,551	27,605	11,519	15,371	7,897	מזה: סך החשיפות למדינות זרות
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIGS: פורטוגל, איטליה, יוון וספרד													
133	11	-	385	-	-	144	-	-	-	127	17	-	מזה: סך החשיפות למדינות LDC
870	89	-	187	108	190	1,364	405	22	427	653	304	2	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות
-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	

שורת "סך-הכל למדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

(3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(4) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(5) יתרת החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות כוללת סך של 13,797 מיליוני ש"ח בגין רכישת ביטוח לתיק ערבויות מכח חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.

(6) סוג מחדש לצורך הצגת נתוני קבוצת ישראל כפעילות מופסקת.

לוח ד-8: תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות⁽¹⁾

לתקופה של שנה המסתיימת ביום 31.12.2020					
סך-הכל	אתיפיה	קוסטה ריקה	ארגנטינה	ונצואלה	אוקראינה
במיליוני ש"ח					
8	-	-	3	-	5
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
2	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-
(1)	-	-	-	-	(1)
9	-	2	3	-	4

לתקופה של שנה המסתיימת ביום 31.12.2019			
סך-הכל	ארגנטינה	ונצואלה	אוקראינה
במיליוני ש"ח			
10	3	2	5
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
(2)	-	(2)	-
-	-	-	-
8	3	-	5

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

ד.4.ב. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים
 לוח ד-9: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020				
סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח						
דירוג אשראי חיצוני⁽⁵⁾						
6,981	2,949	4,032	4,209	2,026	2,183	AA- עד AAA
15,620	1,709	13,911	17,065	1,924	15,141	A- עד A+
1,006	139	867	849	84	765	BBB- עד BBB+
34	22	12	23	19	4	BB+ עד B-
-	-	-	-	-	-	פחות מ-B
386	74	312	202	43	159	ללא דירוג
24,027	4,893	19,134	22,348	4,096	18,252	סך-הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים*
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾
-	-	-	-	-	-	מזה: יתרת חובות פגומים
-	-	-	-	-	-	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטי
24,027	4,893	19,134	22,348	4,096	18,252	סך-הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים לאחר ניכוי יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטי
5	1	4	5	-	5	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי

* היתרות כוללות חשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים במדינות הבאות:
 ספרד - סך חשיפה של כ-73 מיליון ש"ח, מזה סך של 42 מיליון ש"ח בדירוג A-, סך של 12 מיליון ש"ח בדירוג BBB+ וסך של 19 מיליון ש"ח בדירוג BBB- (סך חשיפה בסוף שנת 2019 הייתה כ-163 מיליון ש"ח בדירוג A-).
 איטליה - סך חשיפה של כ-16 מיליון ש"ח, מזה סך של 15 מיליון ש"ח בדירוג BBB- והיתרה בסך של 1 מיליון ש"ח בדירוג BB (סך החשיפה בסוף שנת 2019 הייתה כ-83 מיליון ש"ח, מזה סך של 76 מיליון ש"ח בדירוג BBB והיתרה בסך של 7 מיליון ש"ח בדירוג BBB-).
 אירלנד - סך חשיפה של 1 מיליון ש"ח ללא דירוג (בסוף שנת 2019 לא הייתה חשיפה למוסדות פיננסיים באירלנד).
 ביון ובפורטוגל אין חשיפה למוסדות פיננסיים.
 (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הללו. אך איננה כוללת חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות ממשלתית.
 (2) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
 (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי. אינו כולל סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חוב של לווה.
 (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
 (5) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות S&P-Fitch, Moody's.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2020 בכ-22.3 מיליארד ש"ח, ירידה של כ-1.7 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-24.0 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019. ירידה זו נבעה מקיטון בחשיפה המאזנית בסך כ-0.9 מיליארד ש"ח ומירידה בחשיפה החוץ-מאזנית בסך כ-0.8 מיליארד ש"ח. כ-95.2% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A- ומעלה.
 החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-82.3% בבנקים וחברות אחזקה בנקאיות, 16.6% בחברות ביטוח ו-1.1% מוסד פיננסי אחר. עיקר החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות מערב אירופה (65.2%), ובארצות-הברית (19.5%).
 הבנק מוסיף לקיים ניטור תכופ ושוטף אחר ההשלכות השליליות של מגפת הקורונה על הכלכלה העולמית ועל התוצאות הכספיות של המוסדות הפיננסיים בעולם, ובמידת הצורך פועל לצמצום מכלול הסיכונים הרלוונטיים ובכללם סיכון האשראי וסיכון הסליקה.
 נתוני "בנקים וממשלות בחו"ל" בגילוי על סיכון אשראי לפי ענפי משק, בפרק סקירת הסיכונים וב"דוח על הסיכונים" - (להלן: הגילוי לפי ענפי משק), כולל את החשיפות בגין בנקים בחו"ל ולא כולל מוסדות פיננסיים אחרים אשר מוצגים בעיקר בענף שירותים פיננסיים. בנוסף, בענף זה נכללים בנקים מרכזיים בעוד שהטבלה לעיל אינה כוללת חשיפה בגין בנקים מרכזיים.
 בגילוי לפי ענפי משק "סיכון האשראי הכולל" מכיל יתרות מאזניות וחוץ-מאזניות בגין נגזרים בעוד שהטבלה לעיל כוללת רק יתרות מאזניות בגין נגזרים. כמו-כן, סך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני" בגילוי לפי ענפי משק כולל אשראי לציבור ופיקדונות בבנקים אך אינו כולל אגרות-חוב וניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר הכוללים בטבלה לעיל. אשראי מאזני וחוץ-מאזני בגין נגזרים אינו נכלל בסך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני". לעומת זאת, הטבלה לעיל כוללת יתרות מאזניות בגין נגזרים.
 לפרטים בדבר תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי, ניתוח גיול (פיגור) של חשיפות אשראי בפיגור ופירוט חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה [ביאור 29 בדוחות הכספיים](#) סעיפים 1א, בוא ובג בהתאמה.

5.7. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי

5.7.א. בינוי ונדל"ן

ליום 31 בדצמבר 2020 סיכון האשראי הכולל בענפי הבינוי והנדל"ן הסתכם בכ-113 מיליארד ש"ח.

לוח ד-10: פילוח סיכון האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים

יתרה ליום 31 בדצמבר 2019		יתרה ליום 31 בדצמבר 2020			
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סיכון אשראי מאזני
במיליוני ש"ח					
6,050	2,484	3,566	6,435	2,637	3,798
520	99	421	449	95	354
46,168	*28,208	17,960	50,213	*31,595	18,618
27,811	4,945	22,866	32,159	6,486	25,673
20,444	10,498	9,946	23,438	12,590	10,848
100,993	46,234	54,759	112,694	53,403	59,291

* כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-3,098 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר (ליום 31.12.19: 3,589 מיליוני ש"ח).

5.7.ב. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים ולקבוצות לוויים

לוח ד-11: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2020			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
	1,078	3,496	4,574
תעשייה	2		
אספקת חשמל ומים	1	748	1,777
שירותים פיננסיים	8	8,113	17,502
בינוי ונדל"ן - בינוי	2	2,058	2,960
מסחר בכלי רכב	1	489	1,218
מידע ותקשורת	1	470	1,389
בינוי ונדל"ן - הגדסה אזרחית	1	1,588	1,925
סך-הכל	16	17,243	31,345

31 בדצמבר 2019			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
	26	4,012	4,038
תעשייה	2		
אספקת חשמל ומים	1	1,261	2,680
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל	1	261	1,202
שירותים פיננסיים	6	6,320	15,545
סך-הכל	10	11,611	23,465

סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לווים

נכון ליום 31 בדצמבר 2020 לא קיימת קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בדבר "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים" (להלן: הוראה 313), עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313). הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לווים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות.

ד.5.ג. סיכונים בתיק הלוואות לדיור

לוח ד-12: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד					
	ריבית משתנה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
יתרת חוב שיעור רשומה שניו בתקופה ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח		
10.8%	99,495	0.2%	200	25.7%	25,573	13.7%	13,619	38.8%	38,623	21.6%	21,480	31.12.20
10.2%	89,777	0.3%	266	26.5%	23,834	15.4%	13,811	38.5%	34,565	19.3%	17,301	31.12.19
9.3%	81,454	0.5%	368	27.0%	21,984	16.6%	13,539	38.1%	31,060	17.8%	14,503	31.12.18

לפרטים בדבר הוראת הפיקוח על הבנקים על הסרת מגבלת הלוואות לדיור בריבית הפריים ראה [ביאור 35 בדוחות הכספיים](#).

כימות ומדידת הסיכון - תיק אשראי לדיור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיור נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיור בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעור LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלוואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות מנהלת החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המוודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת השפעה גם על תיק המשכנתאות. כמו-כן, קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

לוח ד-13: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לשנה שהסתיימה ביום			
31.12.18	31.12.19	31.12.20	
			מאפיינים
32.5%	38.5%	41.2%	שיעור מימון מעל 60%
0.1%	0.0%	0.1%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
31.7%	31.7%	32.7%	שיעור בריבית המשתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים
58.8%	59.1%	58.7%	שיעור בריבית משתנה
6.1%	5.7%	5.1%	שיעור ההלוואות לכל מטרה
9.8%	9.5%	8.3%	שיעור ההלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
7.2%	7.2%	8.0%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
24.4	24.4	24.5	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)

נמשכת מגמת העלייה ביתרות ההלוואות לדיור בשנת 2020.

שיעור הגידול בשנת 2020 אינו מציג האטה בפעילות והוא אף עולה על שיעור הגידול בתקופה שקדמה למשבר. עלייה (החמרה) נרשמה במדדים הבאים:

- מנתוני ביצועי ההלוואות לדיור בשנת 2020 ניכרת עלייה (החמרה) במדד שיעור ביצועי האשראי בשיעור מימון מעל 60%
- שיעור בריבית משתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים
- שיעור הקרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67
- יציבות נרשמה במדדים הבאים:
- שיעור הביצועים בשיעור החזר מהכנסה מעל 40% (עלייה קלה)
- תקופת הפירעון הממוצעת לרכישה (ללא גישור)
- ירידות נרשמו במדדים הבאים:
- שיעור ההלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
- שיעור ביצועי הלוואות לכל מטרה

יצוין כי הגידול בשיעור המימון מעל 60% מושפע מהיקף המשכנתאות בפריקטי מחיר למשתכן וכן ממגמת ירידה במשקל הלוואות למטרת השקעה (מוגבלות לשיעור מימון עד 50%).

ד.5.ד. אשראי לאנשים פרטיים (ללא דיור)

לוח ד-14: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

השינוי	יתרה ליום		במיליוני ש"ח	
	31.12.19	31.12.20		
				מאזני
(25.31%)	(814)	3,216	2,402	עו"ש חובה
(11.57%)	(3,123)	26,996	23,873	הלוואות ⁽¹⁾
(20.51%)	(16)	78	62	מזה: הלוואות בולט ובלון
(10.60%)	(372)	3,511	3,139	אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
(9.84%)	(488)	4,958	4,470	חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
(12.40%)	(4,797)	38,681	33,884	סך-הכל סיכון אשראי מאזני
				חוץ-מאזני
0.65%	137	21,092	21,229	סיכון אשראי חוץ-מאזני
(7.80%)	(4,660)	59,773	55,113	סך-הכל סיכון אשראי כולל

(1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.

(2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב.

לוח ד-15: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

שיעור מסך-הכל סיכון אשראי מאזני ליום	השינוי	יתרה ליום		
		31.12.19	31.12.20	
31.12.19	31.12.20	במיליוני ש"ח		
2.3%	2.4%	(10.7%)	905	808
2.0%	2.2%	(2.6%)	760	740
0.2%	0.1%	(51.6%)	93	45
0.8%	0.6%	(29.6%)	297	209
2.0%	3.0%	30.3%	785	1,023

בשנת 2020 נמשך הקיטון ביתרת ההלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של כ-11.5%. סך סיכון האשראי המאזני ירד בכ-12.4%.

בשנת 2020 נרשמה ירידה חדה ביתרת החובות בפיגור מעל 90 יום של 51.6%. ירידה זו הושפעה, בין היתר, מהאפשרות לבצע דחיות תשלומים תוך הקפאת מצב הפיגור במשך תקופת דחיית התשלום. ביתרת סיכון האשראי הבעייתי נרשמה ירידה של 10.7%, אך נרשמה עלייה בשיעורו מסך סיכון האשראי המאזני בעקבות ירידה בהיקף התיק. במחיקות החשבונאיות נטו לתקופה נרשמה ירידה של 29.6%, המושפעת בין היתר מהאפשרות לבצע דחיות תשלומים כאמור.

עלייה חדה נרשמה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי של 0.3%. זאת בעיקר בהשפעת הגידול בהפרשה הקבוצתית. פרט לגידול מסוים בהפרשה הקבוצתית שהשפיע על יתרת ההפרשה להפסדי אשראי, השפעות התפשטות נגיף הקורונה טרם באו לידי ביטוי וצפויות להשפיע באופן משמעותי יותר בהמשך על מדדי איכות התיק. היקף ההשפעה תלוי בהיקף הפגיעה בפועל במעסיקים, הצלחת אפקטיביות מבצע החיסונים ויכולת המשק להתאושש במהירות. ככל שהפגיעה בשכר הלווים, ובפרט גידול באבטלה יהיו משמעותיים, ייתכן גידול משמעותי בהפסדי האשראי. גורם ממתן עשוי להיות צעדי הממשלה לתמוך בציבור המובטלים ולהאצת התאוששות המשק. ככל שצעדים אלו יצליחו, יביא הדבר להשפעה מתונה יותר של המשבר על איכות תיק חשיפות זה.

למידע נוסף בנושא סיכון אשראי לאנשים פרטיים פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

ד.5.ה. מימון ממונף

מימון ממונף מנוהל ומוגדר בבנק בהתאם להוראות בנק ישראל, ובפרט הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 (ניהול סיכון אשראי), הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323 (מגבלות על מימון עסקות הוניות) וכן הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 (ניהול הלוואות ממונפות). מימון ממונף כולל בתוכו בין היתר, עסקות הוניות (עסקה למטרת רכישת זכות הונית בתאגיד אחר, רכישה של כלל הנכסים או חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר, רכישה עצמית של הון עצמי מונפק, חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות - כמוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין 323), מימון ללווים בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופייני בערכים חריגים של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות המקובלות בענפי המשק השונים כגון: שיעור מימון גבוה וחורג מהמדיניות הענפית ומימון חוב נחות (Mezzanine). הבנק מעמיד מעת לעת מימון ממונף ללקוחותיו. קיימת מגבלה פנימית למימון ממונף ביחס להון רוברד 1 של הבנק. התפתחות המימון הממונף והעמידה במגבלה שנקבעה מדווחים אחת לרבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון לצורך מעקב אחר הסיכונים הגלומים במימון מסוג זה. להלן נתונים אודות סיכויי האשראי בגין מימון ממונף. הגילוי מתמקד בחשיפות בגין לוויים ממונפים/עסקות ממונפות בהם יתרת האשראי עולה על סך של 0.5% מהון רוברד 1.

לוח ד-16: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה

ליום 31 בדצמבר 2020			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
ענף המשק של הלווה			
3	586	954	1,540
			בינוי ונדל"ן - בינוי
2	608	-	608
			בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
2	240	-	240
			כרייה וחציבה*
1	425	-	425
			תעשייה
1	87	171	258
			שירותים עסקיים אחרים
9	1,946	1,125	3,071
			סך-הכל

* בניכוי מחיקה והפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ - 747 מיליון ש"ח.

ליום 31 בדצמבר 2019			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
ענף המשק של הלווה			
1	103	110	213
			בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
2	498	-	498
			כרייה וחציבה*
1	-	266	266
			חשמל ומים*
1	235	9	244
			מידע ותקשורת
1	338	83	421
			מסחר
2	633	-	633
			תעשייה
8	1,807	468	2,275
			סך-הכל

* בניכוי מחיקה והפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ-591 מיליון ש"ח.

6.ד הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית המקיפה על מנת לקבוע את שקלולי הסיכון שיחולו על הצד הנגדי. הגישה הסטנדרטית מצריכה שימוש בדירוגים בלתי-תלויים שהוכנו על-ידי סוכנויות דירוג בינלאומיות.

על-פי הוראות באזל 3 בהתקיים תנאים מסוימים, ניתן לנכות מרכיבי הסיכון, לצורך חישוב יחס הלימות ההון, ביטחונות מסוימים כדוגמת ערבויות, נגזרי אשראי ונכסים פיננסיים המוחזקים כבטוחה.

ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי ההצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנודתיות בשווי הבטוחה.

הביטחונות הפיננסיים הכשירים המשמשים את הבנק לצורך חישוב הלימות ההון והפחתת הסיכון, כוללים פיקדונות המהווים בטוחה על דרך שיעבוד, אגרות-חוב של תאגידים בנקאיים וממשלות המשועבדות בשיעבוד קבוע ומניות משועבדות הנסחרות במדד הראשי. בנוסף, הבנק עושה שימוש בערבויות של תאגידים בנקאיים אשר מעבירות את החשיפה מהסגמנט של הצד הנערב לחשיפה לתאגידים בנקאיים.

לוח ד-17: טבלת הפחתת סיכון אשראי

31 בדצמבר 2020									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	סך-הכל	סך-הכל	סך-הכל	סך-הכל
יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	סכום מובטח	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית
במיליוני ש"ח									
-	-	2,833	3,884	5,018	13,717	7,851	17,601	439,044	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	62,860	2 אגרות-חוב
-	-	2,833	3,884	5,018	13,717	7,851	17,601	501,904	3 סך-הכל
-	-	-	-	7	19	7	19	3,338	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
31 בדצמבר 2019									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	סך-הכל	סך-הכל	סך-הכל	סך-הכל
יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	סכום מובטח	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית	יתרה מאזנית
במיליוני ש"ח									
-	-	2,254	2,691	4,306	9,927	6,560	12,618	383,102	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	50,809	2 אגרות-חוב
-	-	2,254	2,691	4,306	9,927	6,560	12,618	433,911	3 סך-הכל
-	-	-	-	3	13	3	13	3,361	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר

ד.6.א. יישום דירוגי אשראי חיצוניים

על-פי הגישה הסטנדרטית המבוססת על דירוגים חיצוניים אשר מיושמת בבנק, שקלולי סיכון האשראי נקבעים בין היתר, באמצעות ייחוס החשיפה לצד הנגדי לעסקה כפי שנקבע בהוראה, תוך הבאה בחשבון את דירוגי האשראי החיצוני הנקבעים על-ידי חברות דירוגי אשראי חיצוניות (ECAI) ומשמשים למדידת סיכון אשראי באופן סטנדרטי.

דירוגי ECAI משמשים לקביעת משקל הסיכון של הצדדים הנגדיים הבאים:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים
- תאגידים בנקאיים

בנוסף הבנק משתמש בפוליסות ביטוח של מבטחי סיכונים אשראי, בעלי דירוג בינלאומי גבוה, לצורך הפחתת סיכון אשראי כך שמשקל הסיכון מתבסס על דירוג המבטחים ולא על דירוג הצדדים הנגדיים.

למטרת הדירוג השתמש הבנק בנתוני שתי סוכנויות דירוג Standard and Poor's Rating Group-I Moody's Investors Service. במהלך חודש פברואר 2021, אישרו דירקטוריון והנהלת הבנק, החל מהרבעון הראשון לשנת 2021, מעבר לשימוש במדרג אחד בלבד לצרכי מדידת הלימות ההון (כמתאפשר בהוראות) במקום שימוש בדירוג הנמוך מבין שני מדרגים כפי שנהג הבנק עד כה. החברה המדרגת שתישאר בשימוש היא חברת S&P (Standard & Poor's). עד למועד האמור השתמש הבנק גם בשירותיה של Moody's. השפעת המעבר למדרג אחד על בסיס נתוני 31 בדצמבר 2020, הינה עלייה של כ-0.12% ביחס הון עצמי רובד 1 ועלייה של כ-0.16% ביחס ההון הכולל.

לוח ד-18: טבלת המיפוי לדירוגי חברות הדירוג הבינלאומיות המוכרות

משקל סיכון			דירוג של חברות הדירוג		
ריבוניות	בנקים	תאגידים	S&P	Moody's	
0%	20%	20%	AAA עד AA-	Aaa עד Aa3	1
20%	50%	50%	A+ עד A-	A1 עד A3	2
50%	100%	100%	BBB+ עד BBB-	Baa1 עד Baa3	3
100%	100%	100%	BB+ עד BB-	Ba1 עד Ba3	4
100%	100%	150%	B+ עד B-	B1 עד B3	5
150%	150%	150%	CCC+ או נמוך יותר	Caa1 או נמוך יותר	6

בתהליך הדירוג מתבצע זיהוי הלקוחות ומציאת הדירוג המתאים על-ידי התאמה בין קבצי חברות דירוג האשראי החיצוניות לבין נתוני הצדדים הנגדיים. הנתונים מוזנים למערכת החישוב ובהתאם לחוקים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים מוקצה משקל סיכון מתאים. בהתאם לכך, נבחר הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי שניתן על-ידי אחת משתי סוכנויות הדירוג האמורות.

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרות ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל.

משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראליים שמועד פירעונם המקורי הוא עד שלושה חודשים או פחות, והנקובים וממומנים בשקלים חדשים הוא 20%.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד בנקאי או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי.

ד.6.ב. הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי

לוח ד-19: חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי⁽¹⁾

31 בדצמבר 2020						
RWA וצפיפות RWA		חשיפות אחרי CCF ו-CRM		חשיפות לפני CCF ו-CRM		
צפיפות RWA	RWA	סכום חוץ-מאזני ⁽³⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ-מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח/באחוזים						
1.1%	2,042	54	188,748	490	188,809	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
32.2%	1,847	976	4,763	2,148	3,036	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
27.5%	3,670	1,456	11,888	4,191	12,394	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
95.5%	109,981	27,377	87,822	70,488	90,776	5 תאגידים
75.0%	37,587	4,233	45,883	25,115	47,080	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
75.0%	7,397	814	9,048	3,851	9,845	7 הלוואות לעסקים קטנים
54.3%	54,102	1,118	98,528	7,700	98,528	8 בביטחון נכס מגורים
100.0%	71,166	23,668	47,498	74,277	47,990	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
130.7%	3,990	-	3,053	-	3,357	10 הלוואות בפיגור ⁽⁴⁾
80.7%	11,010	286	13,353	571	13,353	11 נכסים אחרים
53.1%	302,792	59,982	510,584	188,831	515,168	12 סך-הכל
31 בדצמבר 2019						
RWA וצפיפות RWA		חשיפות אחרי CCF ו-CRM		חשיפות לפני CCF ו-CRM		
צפיפות RWA	RWA	סכום חוץ-מאזני ⁽³⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ-מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח/באחוזים						
1.0%	1,274	-	123,421	-	124,241	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
33.9%	2,096	825	5,355	2,329	3,504	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
26.1%	5,036	1,550	17,736	4,496	18,535	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
96.0%	107,927	25,996	86,405	63,082	88,217	5 תאגידים
75.0%	40,668	3,978	50,245	23,878	51,328	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
75.0%	6,808	734	8,344	3,472	8,962	7 הלוואות לעסקים קטנים
54.6%	48,918	1,048	88,555	7,271	88,555	8 בביטחון נכס מגורים
100.0%	63,842	20,102	43,740	65,841	44,023	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
130.5%	3,936	-	3,016	-	3,374	10 הלוואות בפיגור ⁽⁴⁾
77.3%	8,518	289	10,735	577	10,735	11 נכסים אחרים
58.7%	289,023	54,522	437,552	170,946	441,474	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוץ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (4) יתרות מאזניות וחוץ-מאזניות מוזגו בשל חוסר מהותיות.

ד.6.ג. הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

לוח ד-20: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾

31 בדצמבר 2020										
	0%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	אחר ⁽³⁾	סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)
במיליוני ש"ח										
1	180,252	8,164	-	-	-	-	340	46	-	188,802
2	1,874	285	-	3,580	-	-	-	-	-	5,739
3	-	10,080	-	3,220	-	-	44	-	-	13,344
5	-	5,016	-	2,490	-	-	107,616	77	-	115,199
6	-	-	-	-	-	50,116	-	-	-	50,116
7	-	-	-	-	-	9,862	-	-	-	9,862
8	-	-	29,420	28,812	17,358	20,286	3,770	-	-	99,646
9	-	-	-	-	-	-	71,166	-	-	71,166
10	-	-	-	-	-	-	1,179	1,874	-	3,053
11	3,057	-	-	-	-	-	8,962	857	763	13,639
11א	-	-	-	-	-	-	1,814	571	-	2,385
12	185,183	23,545	29,420	38,102	17,358	80,264	193,077	2,854	763	570,566
סך-הכל										
31 בדצמבר 2019										
	0%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	אחר ⁽³⁾	סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)
במיליוני ש"ח										
1	118,436	4,662	-	-	-	-	285	38	-	123,421
2	1,858	212	-	4,110	-	-	-	-	-	6,180
3	17	15,408	-	3,810	-	-	51	-	-	19,286
5	-	4,232	-	2,185	-	-	105,984	-	-	112,401
6	-	-	-	-	-	54,223	-	-	-	54,223
7	-	-	-	-	-	9,078	-	-	-	9,078
8	-	-	28,469	25,264	10,202	21,868	3,800	-	-	89,603
9	-	-	-	-	-	-	63,842	-	-	63,842
10	-	-	-	-	-	-	1,177	1,839	-	3,016
11	2,896	-	-	-	-	-	7,347	781	-	11,024
11א	-	-	-	-	-	-	1,279	492	-	1,771
12	123,207	24,514	28,469	35,369	10,202	85,169	182,486	2,658	-	492,074
סך-הכל										

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוזי-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלושת הבנק בתורכייה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

ה. סיכוני אשראי של צד נגדי

סיכון הצד הנגדי מוגדר בבנק בהתאם להגדרה המופיעה בנב"ת 203 כסיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. הסיכון הינו שהצד הנגדי לעסקה יכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה, ערך השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן ובהתאם לתנועות בגורמי סיכון השוק העומדים בסיסו. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 כתוצאה מהשפעות משבר התפשטות נגיף הקורונה חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם שערי החליפין, מרווחים, שערי מניות ומחירי אגרות-חוב. בנוסף נצפתה ירידה בריביות הבנקים המרכזיים. כתוצאה מכך נרשמו עלויות באומדני הסיכון הפנימיים של לקוחות הבנק הפועלים בנגזרים. בהמשך השנה נצפתה ירידה ברמת התנודתיות בשווקים אשר הביאה לירידה באומדני סיכון אלו. עם זאת עדיין נצפים שינויים בתנודתיות של גורמי הסיכון הרלוונטיים. לפרטים ראה [פרק ב.7. לעיל ופרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון והנהלה](#).

ה.1. ניהול סיכון הצד הנגדי

מטרת ניהול הסיכון הינה לאפשר לקחת סיכוני צד נגדי בצורה מושכלת באמצעות קביעת מדיניות, הגדרת תיאבון סיכון ומגבלות וקביעת מתודולוגיה לאמידת הסיכון.

לפעילות לקוחות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים פותחו בבנק מודלים ממוחשבים לאמידת ולבקרת סיכון הצד הנגדי, הן ברמת העסקה והן ברמת הלקוח, המאפשרים מעקב שוטף אחר מצב הלקוחות. עבור פעילות זו, חשיפת האשראי למועד מסוים מוגדרת כסך של השווי הנוכחי של הפוזיציה, בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי, שנובע מתנודתיות של נכסי הבסיס בפוזיציה של הצד הנגדי, תוך התחשבות בקיזוז ומתאם בין העסקות, ומייצג את ההפסד הפוטנציאלי של הבנק במידה שהצד הנגדי ייקלע לכשל.

הסיכון הפוטנציאלי להפסד עתידי הנובע מן העסקות במכשירים פיננסיים נגזרים ביחס לצד הנגדי נמדד על-ידי הפעלת מקדמים שמרניים על הסכומים הנומינליים של העסקות, או בגישת התרחישים שמחשבת את החשיפה הפוטנציאלית המקסימלית של הלקוח מתוך מגוון של מצבי שוק שונים, או על-פי מודל פנימי שפותח בבנק. שיטת המדידה מותאמת ללקוח בהתאם לאופי הפעילות בתיק הנגזרים שלו ולהסכמים עליהם חתם מול הבנק. מטרת המודלים הנ"ל הינה להביא את החשיפה לסיכון צד נגדי למונחי חשיפת אשראי. חשיפת האשראי מנוהלת על-ידי היחידות העסקיות לפי מדרג סמכויות האשראי ולפי שיוך הלקוח: חטיבה עסקית, חטיבה קמעונאית וחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. במעגל זה קיימות יחידות בקרה שתפקידן לעקוב אחר החשיפות לעומת המגבלות ולחשב את הדרשה לביטחונות.

נקבעו כללים ונוהלי עבודה לקביעת רמת הבטוחות הנדרשת מול עסקות אלו, וכן כללי הפעולה הנדרשים לסגירת החשיפות. מדיניות הביטחונות מותאמת לאופי פעילות הלווה בתחום הנגזרים בכפוף לנוהל בנקאי תקין 330. מגבלות החשיפה לצד נגדי נקבעות על-ידי סמכויות האשראי המתאימות בבנק.

המחלקה לניהול סיכוני שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים משמשת כמעגל בקרה שני ואחריות לקביעת המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכון הצד הנגדי, להטמעתה בבנק ולחישוב חשיפת האשראי של הלקוחות בגין פעילותם בחדר העסקות, הן לצורך דרישת ביטחונות והן לצורך הקצאת הון כלכלית. מדיניות הבנק לפעילות בנגזרים עם מוסדות פיננסיים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה לפעול במסגרת הסכמים לתיחום החשיפה (CSA). במסגרת הסכמים אלה אין תנאים הדורשים הגדלת ביטחונות במקרה של הורדת דירוג. ההיבטים התפעוליים הנובעים מהפעילות נבדקים ומבוקרים באופן שוטף על-ידי יחידה ייעודית.

לצורך חישוב חשיפת סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים בדוחות הכספיים, מיישם הבנק את שיטת החשיפה הנוכחית, כפי שנקבעה בהוראת ניהול בנקאי תקין 203. על מנת לנהל ולמתן את הסיכון, הבנק מפעיל טכניקות המאפשרות לקזז עסקות בנגזרים, וזאת בהתאם להוראה ובהתקיים, בין היתר, התנאים הבאים:

- קיומו של חוזה או הסכם קיזוז עם הצד הנגדי היוצר התחייבות משפטית יחידה המכסה את כל העסקות הכלולות, באופן שתהא לתאגיד הבנקאי הזכות לקבל, או החובה לשלם, אך ורק את הסכום נטו של הערכים המשוערכים לשוק החיוביים והשליליים של עסקות בודדות שנכללו במערך הקיזוז, במקרה שאותו צד נגדי לא יכבד את התחייבותו עקב כשל, פשיטת רגל, פירוק או נסיבות דומות.
- קיומן של חוות דעת משפטיות כתובות ומנומקות, שלפיהן, במקרה שהעניין יועמד למבחן משפטי, בתי המשפט והרשויות המנהליות הרלוונטיות ימצאו כי חשיפת התאגיד הבנקאי היא סכום נטו על-פי:
- החוק בתחום השיפוט שבו רשום הצד הנגדי, וכן, במקרה שמעורבת שלוחה זרה של הצד הנגדי, גם חוק תחום השיפוט שבו ממוקמת השלוחה;
- החוק החל לגבי העסקות הפרטניות;
- החוק החל לגבי כל חוזה או הסכם הדרושים כדי לבצע את הקיזוז בפועל.
- קיומן של נהלים פנימיים שנועדו לוודא כי מאפייניהם המשפטיים של הסדרי הקיזוז ייבחנו לאור האפשרות של שינויים בחוק הרלוונטי. הנהלים יבטיחו, בין היתר, ביצוע סקירות משפטיות חוזרות.
- קיומן של נהלים פנימיים שתכליתם לוודא כי טרם הכללת העסקה במערך הקיזוז, אותה עסקה נכללת בחוות דעת משפטיות העונות על הקריטריונים הקבועים לעיל.

החשיפה לסיכון בכיוון השגוי (Wrong Way Risk) נבחנת במסגרת הפעלת תרחישי קיצון. סיכון זה מוצף כאשר נתוני התרחיש משפיעים הן על גודל החשיפה והן על אירועי כשל באופן עקבי. תרחישים בהם יכול להיווצר מצב בו הבנק יאלץ להגדיל את הביטחונות המופקדים אצל צדדים נגדיים מובאים בחשבון במסגרת מודל הנזילות הפנימי ע"מ להבטיח היערכות מספקת במקרה של התמשות התרחיש. בנוסף לסיכון האשראי של צד נגדי בגין סיכון לכשל, נדרש הבנק להקצות הון לכיסוי הסיכון להפסדי שערורך לשווי שוק (CVA), בגין סיכון צפוי של צד נגדי לנגזרים מעבר לדלפק (OTC).

ה. חשיפות לסיכון צד נגדי

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

31 בדצמבר 2019*				31 בדצמבר 2020				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח								
5,130	7,800	5,580	3,212	5,114	8,517	6,599	5,143	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
5,130	7,800	5,580	3,212	5,114	8,517	6,599	5,143	6 סך-הכל

* הוצג מחדש.

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערורך לסיכון אשראי

2019 בדצמבר		31 בדצמבר 2020		
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
במיליוני ש"ח				
2,713	7,800	2,749	8,306	3 סך-כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

לוח ה-3: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון

31 בדצמבר 2020					
סך חשיפת אשראי	100%	50%	20%	0%	
במיליוני ש"ח					
109	-	-	-	109	ריבנויות
846	-	846	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSEs) שאינן ממשלה מרכזית
3,191	9	208	2,974	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
484	-	-	484	-	חברות נירות-ערך
3,587	3,587	-	-	-	תאגידים
12	12	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
28	28	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
260	260	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	-	-	-	-	נכסים אחרים
8,517	3,896	1,054	3,458	109	סך-הכל
31 בדצמבר 2019					
סך חשיפת אשראי	100%	50%	20%	0%	
במיליוני ש"ח					
98	-	-	-	98	ריבנויות
1,128	-	1,128	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSEs) שאינן ממשלה מרכזית
2,473	17	722	1,734	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
3,872	3,351	521	-	-	תאגידים
19	19	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
5	5	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
205	205	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	-	-	-	-	נכסים אחרים
7,800	3,597	2,371	1,734	98	סך-הכל

לוח ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי

31 בדצמבר 2020					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים			
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל מנותק
במיליוני ש"ח					
-	-	302	-	431	-
-	-	3,851	-	2,542	-
-	-	-	-	204	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	48	-
-	-	-	-	-	-
-	-	4,153	-	3,225	-
31 בדצמבר 2019					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים			
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל מנותק
במיליוני ש"ח					
-	-	666	-	15	-
-	-	1,632	-	835	-
-	-	-	-	23	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	119	-
-	-	-	-	-	-
-	-	2,298	-	992	-

לוח ה-5: חשיפות לנגזרי אשראי

לבנק אין חשיפות לנגזרי אשראי ליום 31 בדצמבר 2020 וליום 31 בדצמבר 2019.

לוח ה-6: חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

31 בדצמבר 2019		31 בדצמבר 2020		
RWA	EAD אחרי CRM	RWA	EAD אחרי CRM	
במיליוני ש"ח				
332	2,191	270	1,918	1 חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (סך-הכל)
-	-	-	-	2 חשיפות לעסקות עם צד נגדי מרכזי כשיר (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:
-	-	-	-	3 א. נגזרי OTC
15	735	14	694	4 ב. עסקות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	-	-	5 ג. עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	-	6 ד. מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	-	-	7 ביטחון ראשוני מנותק
23	1,162	20	988	8 ביטחון ראשוני לא מנותק
294	294	236	236	9 העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	10 העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	11 חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר (סך-הכל)
-	-	-	-	12 חשיפות לעסקות עם צד נגדי מרכזי שאינו כשיר (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:
-	-	-	-	13 א. נגזרי OTC
-	-	-	-	14 ב. עסקות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	-	-	15 ג. עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	-	16 ד. מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	-	-	17 ביטחון ראשוני מנותק
-	-	-	-	18 ביטחון ראשוני לא מנותק
-	-	-	-	19 העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	20 העברות לא ממומנות לקרן סיכונים

1. סיכון שוק

סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי ריבית במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינויי שער חליפין;
- **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן;
- **סיכון מחירי מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין הריבית חסרת הסיכון הרלוונטית;
- **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Spread risk)** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

גורמי סיכון השוק העיקריים אליהם חשוף הבנק הם שערי הריבית של השקל במגזר הצמוד והלא-צמוד, אינפלציה, שער החליפין שקל/דולר ומרווחים בין עקומי הריבית השונים.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 כתוצאה מהשפעות משבר התפרצות נגיף הקורונה חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם שערי החליפין, מרווחי הבסיס (basis spread), שערי מניות ומחירי אגרות-חוב. בנוסף, נצפתה ירידה בריביות הבנקים המרכזיים. בהמשך השנה חלה רגיעה בתנודתיות והתאוששות במדדי המניות ואגרות-החוב הקונצרניות. כתוצאה מהרגיעה בשווקים ירדו חלק מאומדני סיכון השוק וההשקעה של פעילות המסחר, התיק הבנקאי ותיק הנוסטרו של הבנק. עם זאת עדיין נצפים שינויים בתנודתיות של גורמי הסיכון הרלוונטיים. להורדת ריביות לזמן קצר על-ידי הבנקים המרכזיים, אלה שהתרחשו והורדות נוספות שעשויות להתבצע, ולשינויים בעקומי התשואות בשוק, השפעה על קיטון בהכנסות המימון והריבית העתידיות של הבנק והשפעה על השווי והגון והשווי הכלכלי כמפורט בטבלאות להלן. לפרטים נוספים ראה [פרק 7.7. לעיל ופרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

1.1. סיכון שוק

1.1.א. ניהול סיכון השוק

ניהול סיכונים השוק מתבצע בראיה גלובלית של הפעילות בבנק בארץ ובסיפני הבנק בחו"ל ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. ניהול סיכונים השוק מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי מדיניות הנקבעת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ובהתאמה למדיניות הקבוצתית. הבנק קבע מגבלות סיכון קבוצתיות החלות גם על החברות הבנות בהן רמת הסיכון הוגדרה כמשמעותית לקבוצה. אמידה ובקרה של סיכונים שוק ונזילות מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים, ובשים לב לגודל ההון ולאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה. החשיפות לסיכונים שוק של הבנק ושל החברות הבנות נבחנות על-ידי המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים ומדווחות להנהלה ולדירקטוריון הבנק בתדירות התואמת את רמת הסיכון.

חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית אחראית על ניהול החשיפות לסיכונים שוק הנוצרות כתוצאה מפעילות כל היחידות העסקיות בבנק. סיכונים השוק בתיק הבנקאי מנוהלים על-ידי אגף ניהול נכסים והתחייבויות וסיכונים השוק למסחר מנוהלים באגף חדרי עסקות וברוקראז'. אמידת סיכונים השוק ובקרות משלימות עליהם מתבצעות בחטיבה לניהול סיכונים במחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות, באופן בלתי תלוי, בנוסף על המעקב והניתוח המבוצעים כחלק מפעילותה של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית.

מסגרות הסיכון משקפות את תיאבון הסיכון של הבנק לסיכונים שוק, דהיינו, רמת הסיכון שהדירקטוריון וההנהלה מוכנים לשאת במסגרת הפעילות העסקית על מנת להשיג תשואה/ערך. המסגרות נקבעות על-ידי הדירקטוריון ומעוגנות בנהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בגורמי סיכון עיקריים ומגבלות יעודיות לתחומים השונים. התיאבון לסיכון שוק בבנק נקבע במונחי הקצאת הון כלכלית ו/או VaR ו/או רגישויות ו/או תרחישים.

זיהוי החשיפה לסיכונים שוק מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות ניהול המוצרים למסחר ולא למסחר. המידע מנותח לצורך ניהול הסיכון ואמידתו תוך שימוש במערכות מיכון מתקדמות המותאמות לכל אחד מן הצרכים ובמודלים מקובלים לתמחור. המודלים נבחנים בהליך תיקוף סדור.

1.1.ב. מדיניות ניהול סיכונים השוק

מדיניות ניהול סיכונים השוק בקבוצת הבנק באה לידי ביטוי במדיניות ניהול סיכונים קבוצתית ובמגבלות הכמותיות שהעיקריות שבהן מפורטות בהמשך פרק זה. הפעילות בשווקים מיועדת הן למטרות גידור החשיפות הנוצרות מפעילות הבנק וממתן שירות ללקוחותיו והן לניהול פוזיציות במסגרת מגבלות. ככלל, ניהול סיכונים השוק בקבוצה מכוון להגדלת תוחלת הרווח, תוך שמירה על רמות סיכון מאושרות ומבוקרות.

מדי שנה מוצג לאישור הדירקטוריון מסמך המדיניות לניהול סיכונים Treasury בקבוצה, במסגרתו מאושרים בין היתר נוהלי הסיכון ובהם מגבלות והרשאות לפעילויות השונות ובהן: מסגרת כוללת לאומדן הסיכון בתיק הבנקאי בבנק הפועלים, מגבלות על רגישות כלל הבנק לגורמי סיכון ומסגרות סיכון לתחומים השונים בפעילות המסחר, בפעילות התיק הבנקאי ובפעילות ההשקעות. המסמך משקף את תוכנית העבודה של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית בתחום זה. מסמכי המדיניות כוללים התייחסות לאירועים המחייבים דיווח לרבות נוהל אסקלציה למנכ"ל וליו"ר הדירקטוריון ו/או יו"ר הוועדה לניהול סיכונים, לפי העניין, ובהם התפתחויות חריגות בשווקים או אירוע מהותי אחר.

לוח ו-1: המגבלות העיקריות על חשיפות לסיכונים שוק נכון ליום 31.12.2020*

מגבלה	במיליוני ש"ח	% מההון הפיננסי הפעיל
כלל פעילות הבנק		
אומדן סיכון כולל (VaR)	1,100	
רגישות השווי הכלכלי לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	970	
שקל צמוד מדד	1,160	
מטבע-חוץ	410	
רגישות לשינוי של 10% בשער החליפין שקל/דולר	500	
חשיפות בסיס במגזר:		
שקל צמוד מדד	+/-110%	
מטבע-חוץ לרבות צמודי מטבע-חוץ	+/-25%	
מזה: תיק למסחר		
אומדן סיכון כולל (VaR)	100	
רגישות השווי הכלכלי לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	120	
שקל צמוד מדד	160	
מטבע-חוץ	70	
רגישות לשינוי של 10% בשער החליפין שקל/דולר	200	
חשיפה למדד - מגבלת פוזיציה נטו	4,000	
חשיפת בסיס: מטבע-חוץ לרבות צמודי מטבע-חוץ	1,500	
רגישות הכנסה בתיק הבנקאי בישראל		
רגישות ההכנסה של השנה הקרובה לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	1,000	
שקל צמוד מדד	300	
מטבע-חוץ	500	

* בתחילת שנת 2021 שונו חלק מהמגבלות והוגדלה מסגרת תיאבון הסיכון בתיק הבנקאי. בכלל זה הוגדלה מגבלת אומדן הסיכון (VaR) בתיק הבנקאי, כך שהמגבלה לכלל הבנק עלתה ל-1,200 מיליוני ש"ח.

1.1.ג. אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הפעילות היוצרת את סיכונים השוק נמצאת בתחום האחריות של צוות הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות. המדיניות, לרבות המגבלות שנקבעו, מובאות לדין ולאישור, לפי העניין, לצוותי ההנהלה, לוועדות הדירקטוריון או למליאת הדירקטוריון. הפעילות השוטפת מתנהלת על-ידי צוותי משנה בהשתתפות בעלי תפקידים בכירים בבנק, האחד בראשות מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית והשני בראשות מנהלת אגף ניהול נכסים והתחייבויות. צוות מקומי פועל גם בניו-יורק. פעילות הצוותים היא במסגרת החלטות הדירקטוריון וועדותיו בדבר חשיפות לסיכונים שוק ובכפוף להוראות הפיקוח על הבנקים, או הרגולטור המקומי, לפי העניין.

הדירקטוריון והוועדה לניהול ובקרת סיכונים מקבלים דיווח על הפעילות, החשיפות, תוצאות הפעילות וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון. הדיווחים כוללים: סקירת נושאים שנידונו ודווחו בצוותים, לרבות החלטות עיקריות; עיקרי החשיפות ורמות הסיכון המנוצלות מתוך המסגרות המאושרות; תוצאות הפעילות; סיכום אירועי דיווח במידה ואירעו (הפסדים, חריגות מנהלים, אירועים חריגים); בקשות ואישורים להרחבת פעילויות; תמונת סיכון שוק כוללת של פעילות הבנק וחברות בנות בעלות חשיפות משמעותיות לקבוצה ודיווחים נוספים על-פי העניין.

אמידת הסיכונים ובקרתם

מעגל בקרה ראשון - חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית, סינפי חו"ל וחברות בנות: בנוסף על אמידת הסיכונים, בחינת התוצאות ובקרה שוטפת על העמידה במגבלות, מתבצעת עבודת בקרה תפעולית על-ידי יחידות שונות בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית ובשלוחות. מטרתיה הנוספות של בקרה זו הן בדיקת תקינות, שלמות והתאמה בין בסיסי הנתונים השונים במערכות דיווח שונות ואיתור שגיאות תפעוליות.

מעגל בקרה שני - החטיבה לניהול סיכונים: זיהוי ואמידת הסיכונים, בקרת המגבלות על היקף הסיכונים והדיווח על הממצאים מבוצעים, או מבוקרים, על-ידי המחלקה לניהול סיכוני שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים, באופן בלתי תלוי בניתוחים השוטפים ובדיווחים המבוצעים כחלק מפעילות המעגל הראשון. המחלקה גם מבצעת בקרה משלימה על סיכוני השוק בקבוצה. המחלקה אחראית לגיבוש, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של המדיניות הקבוצתית ושל המתודולוגיה לאמידת סיכוני שוק של קבוצת הבנק.

1.1. המתודולוגיה לאמידת סיכוני השוק

המתודולוגיה להערכת סיכוני שוק אשר בשימוש בבנק אושרה על-ידי הדירקטוריון והנהלה. המתודולוגיה כוללת חישובי VaR, תרחישים ותרחישי קיצון (Stress Test) על כל תיקי המסחר ועל התיק הבנקאי. המתודולוגיה להערכת סיכוני שוק תואמת את היעדים האסטרטגיים בבנק ואת דרישות ועדת באזל ועומדת בסטנדרטים בינלאומיים.

המתודולוגיה לאמידת סיכון VaR

אומדן הסיכון במונחי VaR בפעילות המסחר מחושב לפחות פעם ביום, באופן של עשרה ימי עסקים וברמת מובהקות של 99%. ההתייחסות הינה לסיכון הגבוה מבין שתי שיטות אמידת סיכון מקובלות. האומדן מספק התראה מהירה יחסית על רמת סיכון השוק בתקופות של עלייה בתנודתיות. שערור מלא של התיק למסחר מתבצע לפחות אחת ליום, בתרחישים שונים, לצורך אומדן.

בנוסף, מבוצע באופן שוטף תהליך בחינה בדיעבד (Backtest), במטרה לבחון את תקפות מודל אמידת הסיכון בתיק למסחר. מספר חריגות נבחן על-פי קריטריונים שהוגדרו בהמלצות ועדת באזל כאשר עד ארבע חריגות מתוך כמתיים חמישים תצפיות בשנה נחשב כ"תחום הירוק" (לרמת מובהקות של 99%). תוצאות הבדיקה מדווחות שנתיית להנהלה ולדירקטוריון. על-פי מספר החריגות בשנת 2020 המודל נמצא בתחילת התחום הצהוב. חריגות מתוצאות המודל נבחנו על-ידי המחלקה לניהול סיכוני שוק ונזילות ונמצא כי מקורן בתנודתיות החריגה שנצפתה בשווקים הפיננסיים ברבעון הראשון של השנה, בהתאמה להתממשות ארוע הקיצון של משבר הקורונה. המודל הפנימי משמש לאמידת הסיכון הפנימית בבנק. בנק ישראל לא אימץ את גישת המודלים הפנימיים לריתוק הון רגולטורי בגין סיכוני שוק.

בנוסף, אמידת סיכון של פעילות התיק הבנקאי בשיטת ה-VaR מתבצעת אחת לחודש בשיטה ההיסטורית ובאופן של חודש.

מגבלות המתודולוגיה לאמידת הסיכון בפעילות המסחר בבנק

- סימולציות מונטה קרלו מניחה כי גורמי הסיכון מתפלגים נורמלית. הנחה זו איננה מתקיימת תמיד במציאות;
  - הסימולציה ההיסטורית מניחה כי ההתנהגות ההיסטורית של גורמי הסיכון תחזור על עצמה בעתיד, דבר שעלול לא להתקיים;
  - שינוי פתאומי בגורם סיכון אינו ניתן לחיזוי באף אחת מהשיטות;
  - בשימוש ברמת מובהקות של 99% מתעלמים מהפסדים שעשויים להתרחש מעבר לרמת המובהקות;
  - השימוש באופן של עשרה ימי עסקים מגלם הנחה כי ניתן לגדר ולמכור את הפוזיציות, תוך עשרה ימי עסקים. במוצרים יחודיים, במצבי שוק מסוימים או בתקופות משבר ייתכן ובעיות הנזילות בשוק לא תאפשרנה סגירה או גידור מלא של הפוזיציות בפרק זמן זה;
  - אומדן הסיכון מחושב על הפוזיציות רק מספר פעמים במהלך יום העסקים.
- כדי למתן את השפעת המגבלות האמורות מופעלים, בנוסף, תרחישי מאמץ לבדיקת ההפסד האפשרי במקרים קיצוניים, לגבי כל תחומי הפעילות למסחר, כמפורט להלן.

מגבלות המתודולוגיה לאמידת הסיכון בתיק הבנקאי

- סיכון האשראי הגלום בנכסים אינו מהווה פרמטר בחישובים שנעשים לצורך אמידת סיכוני השוק, אשר מטרתם להתמקד בכימות סיכוני השוק בתיק הבנקאי;
  - המידע המשמש לאמידת הסיכון נאסף ממערכות מיכון שונות;
  - שימוש במודלים התנהגותיים לביטוי האופציונאליות במוצרים שונים;
  - הסימולציה ההיסטורית מניחה כי ההתנהגות ההיסטורית של גורמי הסיכון תחזור על עצמה בעתיד, דבר שעלול לא להתקיים;
  - בשימוש ברמת מובהקות של 99% מתעלמים מהפסדים שעשויים להתרחש מעבר לרמת המובהקות.
- כדי למתן את השפעת המגבלות האמורות, מופעלים, בנוסף, תרחישי קיצון לבדיקת ההפסד האפשרי במקרים קיצוניים כמפורט להלן וכן נבדקת השפעת הקרסת ההנחות ההתנהגותיות.

המתודולוגיה להפעלת תרחישים ותרחישי קיצון

- המתודולוגיה להערכת סיכונים שוק בבנק כפופה למתודולוגיה הקבוצתית וכוללת גם חישוב אומדני סיכון במונחי VaR וגם הפעלת תרחישים ותרחישי קיצון (Stress tests) על תיקי המסחר ועל התיק הבנקאי:
- ניתוח רגישות - רגישות התיק/הפעילות לגורמי הסיכון השונים נבחנת באמצעות הרצת תרחישים על גורם סיכון אחד, כאשר שאר גורמי הסיכון נשארים קבועים. בדרך זו ניתן לבחון את השפעתם של גורמי הסיכון העיקריים על התיק. בתיקי האופציות נבחנת גם השפעה צולבת של יותר מגורם סיכון אחד;
  - תרחיש היסטורי גרוע ביותר המבוסס על היסטוריה של חמש השנים האחרונות ובאופק של עשרה ימי עסקים מחושב על התיק למסחר. תרחיש היסטורי גרוע ביותר המבוסס על היסטוריה מ-2007 ובאופק של חודש מחושב על התיק הבנקאי ועל כלל הבנק;
  - תרחישים מאקרו כלכליים - תרחישים סובייקטיביים המפותחים בשיתוף עם המחלקה הכלכלית של הבנק ומאשרים על-ידי צוות תרחישי קיצון; המתודולוגיה להפעלת תרחישי קיצון בבנק מתוארת בסעיף ב.4. לעיל.
  - תרחישי ריבית קבועים - סט תרחישים שבו הריביות העיקריות שהבנק חשוף אליהן מתורחשות בשינויים מקבילים ולא מקבילים;
  - תרחישים קיצוניים במתודולוגיה דומה לזו המופעלת ביצירת תרחישי VaR, המבוססים על התנודתיות של גורמי הסיכון בתקופת לחץ בשווקים (Stressed VaR);
  - תרחישים נוספים על-פי הצורך.
- העקרונות המנחים את קביעת והפעלת התרחישים אושרו על-ידי צוות ההנהלה והדירקטוריון.

2. סיכון שוק בתיק למסחר

סיכונים שוק בתיק למסחר הם תוצאה של פעילות הבנק כעושה שוק, כסוחר וכמנהל פוזיציות עבור עצמו. ככלל, הפעילות מבוססת על ניהול דינמי של הפוזיציות באמצעות מכשירים פיננסיים סחירים ונזילים. השינויים בהיקף החשיפות עשויים להיות מהירים כפונקציה של שינויים בשווקים ושל פעילות הלקוחות, לרוב, ניתן לשנות את היקף החשיפות במהירות ולהתאימן לפוזיציה הרצויה.

רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון (VaR), אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכונים שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון (ראה [המתודולוגיה לאמידת הסיכון לעיל](#)). אומדן הסיכון VaR בפעילות למסחר נעשה באופק של עשרה ימי עסקים, ומשמעו הנחה כי ניתן לגדר ולמכור את הפוזיציות תוך עשרה ימי עסקים. המגבלות העיקריות לפעילות מפורטות בפרק ניהול סיכונים השוק לעיל. אמידת הסיכון וכן בדיקת העמידה במגבלות של הפעילות למסחר מתבצעות לפחות פעם ביום, הן על-ידי יחידות בקרה בתוך חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית והן על-ידי יחידות במעגל הבקרה השני.

לוח ו-2: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

ממוצע ממוצע בשנת 2019	ליום 31 בדצמבר 2019	ממוצע בשנת 2020	ליום 31 בדצמבר 2020
במיליוני ש"ח			
24	31	35	24

סך-הכל מסחר בחדרי העסקות

לוח ו-3: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן

31 בדצמבר 2019		31 בדצמבר 2020	
במיליוני ש"ח			
ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%
68	189	45	(38)
26	45	(8)	37
דולר ארצות-הברית			
אירו			
ירידה 3%	עלייה 3%	ירידה 3%	עלייה 3%
(347)	220	(388)	273
מדד המחירים לצרכן*			

* נתוני רגישות לשנת 2019 עודכנו עקב סווג מחדש של יתרת התחייבויות עובדים בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד. עקב כך השתנתה הרגישות לשינוי של 3% במדד בסוף שנת 2019 בכ-135 מיליוני ש"ח.

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערך כל המכשירים המאזניים והחופ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערך כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוערך התיק מחדש בשער חליפין המשקף עלייה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 30 בדוחות הכספיים ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבונאי הצפוי.

לוח ו-4: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית

הבנק נדרש לשמור הון בגין נכסי סיכון שוק, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הלימות ההון הרגולטורית מחושבת על סיכוני הריבית והמניית בתיק למסחר בלבד, כפי שהוגדרו לעיל, ועל סיכוני המטבע בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

	31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
נכסי סיכון במיליוני ש"ח			
מוצרים ישירים			
1	2,081	2,477	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
2	4	-	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
3	950	688	סיכון שער חליפין
4	-	-	סיכון סחורות
אופציות			
5	-	-	הגישה הפשוטה
6	493	282	גישת דלתה-פלוס
7	-	-	גישת התרחישים
8	-	-	איגוח
9	3,528	3,447	סך-הכל

בתחום פעילות לקוחות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים פותחו בבנק מודלים ממוחשבים לאמידת ולבקרת סיכון האשראי לצד הנגדי, הן ברמת העסקה והן ברמת הלקוח. מגבלות החשיפה לצד נגדי נקבעות על-ידי סמכויות האשראי המתאימות בבנק. כמו-כן, נקבעו כללים ונוהלי עבודה לקביעת רמת הבטוחות הנדרשת מול עסקות אלו, וכן כללי הפעולה לסגירת החשיפות מול הלקוח במידה ונדרש. מדיניות הבנק לפעילות בנגזרים עם מוסדות פיננסיים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה לפעול במסגרת הסכמים לתיחום החשיפה (CSA). למידע נוסף על חשיפות האשראי לצד נגדי ואופן ניהולן ראה [פרק סיכון אשראי צד נגדי לעיל](#).

3.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון ריבית בתיק הבנקאי מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של הבנק (דהיינו, השינוי בערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות) ו/או על הכנסות הריבית נטו (רגישות ההכנסה החשבונאית). הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיק ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות - פערי מגזר, תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד. בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידי וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה) לתרחישי שינוי בעקומי הריבית השקלית, המדדית והמט"חית.

בחישוב חשיפת הבנק לשינוי בשערי הריבית במונחי ערך כלכלי ושווי הוגן מחשב הבנק את השפעת תזוזת הריבית על כל הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים, תוך שימוש במודלים הבאים:

- מודל העו"ש - בהתבסס על מודל סטטיסטי והערכות מתייחס הבנק לחלק מיתרות עו"ש הזכות כיציבות ופורס אותן כהתחייבות לזמן ארוך יותר ממועד הפירעון החוזי. בתחילת שנת 2021 הוחלט על עדכון פריסת העו"ש.
- מודל פירעונות מוקדמים במשכנתאות - המודל כולל הנחות פירעון מוקדם בגין אשראי לדיוור בהתאם להערכת הבנק בעזרת מודל סטטיסטי המתבסס על ניתוחים היסטוריים והנחות נוספות.

מודלים אלו נבחנים אחת לתקופה ומעודכנים באופן המשקף את השינויים בשוק ואת הערכות ההנהלה.

בטבלה להלן מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית, המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי ותוך שימוש במודלים פנימיים לגבי חלק מהמוצרים. זאת בשונה מהחישוב בטבלאות שווי הוגן המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בריבית ניכיון המשקפת גם את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי. בהתאם להוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל, הבנק מיישם תרחישי זעזוע וקיצון היפותטיים לשינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו המותאם של המכשירים הפיננסיים המשמשים את הבנק. תרחישי הזעזוע והקיצון מחושבים בהתאם לנוסחאות שנקבעו בדרישות הדיווח. התרחישים הנדרשים הינם התללה (ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך), השטחה (עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך), עליית ריבית בטווח הקצר וירידת ריבית בטווח הקצר. התרחישים ייושמו באופן אחיד על כל המטבעות הנכללים בדיווח לציבור.

רגישות ההכנסה בטבלה להלן חושבה על-ידי שינוי עקומי הריבית תוך שימוש בהנחות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות, מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות במקרה של עליית ריבית לעומת יציבות ביתרות במקרה של ירידת ריבית ובהנחה של רצפות ריבית כך שעקומי הריבית השונים יורדים לאפס. במגזר מטבע-החוץ עקום הריבית יורד לאפס או לריבית השלילית הקיימת הנמוך מביניהם. ההפסד התיאורטי במקרה של ריבית שלילית (מתחת לרצפה) עלול להיות גבוה יותר. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM. ירידת רגישות הריבית לירידת ריבית נובעת מירידת הריבית של הבנקים המרכזיים כך שהריביות קרובות יותר לרצפת הריבית, בשילוב שינויים מסוימים בפוזיציה ובהנחות לגבי עקומים. רגישות ההכנסה שונה מרגישות הערך, כיוון שאינה כוללת שינוי ערך מהוון של נכסים והתחייבויות לזמן ארוך אשר אינם נמדדים בדוח רווח והפסד על בסיס שווי הוגן, אך כוללת את שינוי ההכנסה הנובעים משינוי הריבית, שאינם חלק מרגישות הערך, כגון מרווחי פיקדונות.

מדיניות ניהול סיכון הריבית מכוונת, בהתאמה ליעדי הבנק, להשגת מבנה החשיפה הרצוי בכל אחד מהמגזרים (שקל לא-צמוד, שקל צמוד מדד ומטבע-חוץ וצמודיו), בהתאם להערכות לגבי משתני השוק ובכפוף למגבלות. הרגישות לריבית נמדדת באופן מבוקר לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר לצרכי ניהול החשיפות. ככלל, מטרת ניהול סיכוי הריבית בקבוצה הינה לאפשר שירות ללקוחות תוך לקיחת סיכון באופן מבוקר. סיכון הריבית בתיק הבנקאי (סיכון שוק שאינו למסחר) בבנק הפועלים מנוהל בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית על-ידי אגף ניהול נכסים והתחייבויות ובכלל חברה בת בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי מדיניות הנקבעת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ובהתאמה למדיניות הקבוצתית. אמידה ובקרה של הסיכון מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים וחטיבת שווקים פיננסיים, ובשים לב לגודל ההון ולאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. החשיפה לסיכון של החברות הבנות נבחנת על-ידי יחידות בהנהלה הראשית ומדווחת להנהלה ולדירקטוריון הבנק בתדירות התואמת את רמת הסיכון. הבנק קבע מגבלות סיכון קבוצתיות החלות גם על השלוחות בהן רמת הסיכון הוגדרה כמשמעותית לקבוצה.

זיהוי החשיפה לסיכוי ריבית מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות ניהול המוצרים. המידע מנותח לצורך ניהול הסיכון ואמידתו תוך שימוש במערכות מיכון מתקדמות המותאמות לכל אחד מן הצרכים ובמודלים מקובלים. המודלים נבחנים בהליך תיקוף סדור. בתיק הבנקאי בישראל, התזרימים הנובעים מנכסים והתחייבויות מופקים ומנותחים על-ידי מערכת ייעודית לניהול סיכון הריבית לכל המוצרים הבנקאיים, לפי תאריכי שינוי הריבית. כן מתקבלים נתונים בקבצים נפרדים מסניף ניו-יורק ומהחברות הבנות להן חשיפה משמעותית לקבוצה. במקביל מתבצעים חישובי רגישות במחלקה לניהול סיכוי שוק ונזילות שבחטיבה לניהול סיכונים, תוך שימוש במערכת לניהול סיכונים. הכלים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות-החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקות חוץ-מאזניות ועוד. ניהול החשיפות שלא למסחר של הבנק מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם. הבנק מגדר בנגזרים, תוך שימוש בחשבונאות גידור, חלק מרגישות הריבית של אגרות-החוב הארוכות במטבע-חוץ. השפעת הפעולות שבוצעו בשווקים נבחנות אחת לשבוע על-ידי אגף ניהול נכסים והתחייבויות. אחת לחודש נבחן שינוי הערך הכלכלי הנובע משינויים בשווקים על התיק הבנקאי כולל גידורים.

לוח ו-5: שווי הוגן נטו מותאם* של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020								
שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	
לא-צמוד	לא-צמוד ⁽¹⁾	לא-צמוד ⁽¹⁾	לא-צמוד ⁽¹⁾	לא-צמוד ⁽¹⁾	לא-צמוד ⁽¹⁾	לא-צמוד ⁽¹⁾	לא-צמוד ⁽¹⁾	לא-צמוד ⁽¹⁾	לא-צמוד ⁽¹⁾	
מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל
דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר
אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר
במיליוני ש"ח										
443,716	10,977	58,409	50,697	323,633	514,103	10,320	59,955	51,205	392,623	נכסים פיננסיים**
783,784	63,047	269,874	19,575	431,288	687,253	63,760	238,938	16,375	368,180	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים
408,354	14,532	83,705	39,823	270,294	476,803	14,598	97,010	35,016	330,179	התחייבויות פיננסיות**
784,740	58,066	246,843	20,318	459,513	689,204	59,710	202,199	19,788	407,507	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים
34,406	1,426	(2,265)	10,131	25,114	35,349	(228)	(316)	12,776	23,117	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(4,918)	-	-	(4,918)	-	(4,820)	-	-	(4,820)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
3,081	101	1,124	-	1,856	2,614	116	703	-	1,795	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
32,569	1,527	(1,141)	5,213	26,970	33,143	(112)	387	7,956	24,912	שווי הוגן נטו מותאם**
32,016	1,331	(1,622)	5,100	27,207	32,465	(102)	104	7,892	24,571	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 32 בדוחות הכספיים](#).

** למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

(1) סיווג מחדש של יתרות התחייבויות בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד.

לוח ו-6: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020								
שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	שקל	
לא-צמוד	לא-צמוד**	לא-צמוד**	לא-צמוד**	לא-צמוד**	לא-צמוד**	לא-צמוד**	לא-צמוד**	לא-צמוד**	לא-צמוד**	
מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל
דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר	דולר
אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר	אחר
במיליוני ש"ח										
145	52	37	(104)	160	(703)	35	(152)	(278)	(308)	עלייה במקביל של 1%
141	52	54	(115)	150	(719)	38	(124)	(278)	(355)	מזה: תיק בנקאי
(115)	(63)	(33)	93	(112)	737	(40)	148	287	342	ירידה במקביל של 1%
(103)	(64)	(41)	105	(103)	756	(44)	124	287	389	מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים										
(477)	24	(162)	21	(360)	(586)	25	(157)	(46)	(408)	התללה ⁽¹⁾
(504)	25	(203)	10	(336)	(598)	26	(195)	(49)	(380)	מזה: תיק בנקאי
498	(14)	143	(47)	416	543	(16)	166	-	393	השטחה ⁽²⁾
535	(15)	203	(38)	385	564	(17)	223	3	355	מזה: תיק בנקאי
393	(4)	88	(82)	391	138	4	25	(121)	230	עליית ריבית בטווח הקצר
431	(6)	161	(79)	355	165	3	104	(118)	176	מזה: תיק בנקאי
(429)	3	(92)	76	(416)	(176)	-	(18)	116	(274)	ירידת ריבית בטווח הקצר
(465)	4	(155)	73	(387)	(202)	-	(95)	113	(220)	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

** סיווג מחדש של יתרות התחייבויות בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד.

(1) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

לוח ו-7: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020				
מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד*	שקל לא-צמוד	מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד	שקל לא-צמוד	
במיליוני ש"ח						
106	(461)	(319)	(112)	(638)	(650)	עלייה במקביל של 1%
(98)	593	410	137	729	779	ירידה במקביל של 1%

* נתוני רגישות ריבית שקל צמוד מדד לשנת 2019 עודכנו עקב הוספת יתרת התחייבויות בגין זכויות עובדים למודל הכלכלי. עקב כך קטנה הרגישות במגזר זה לעלייה של 1% בכ-0.4 מיליארד ש"ח.

העלייה ברגישות הערך הכלכלי לעומת סוף שנת 2019 במגזר שקל צמוד מדד נבעה בעיקר ממתן משכנתאות והתקצרות הנפקות, ובמגזר השקל הלא-צמוד בעיקר ממתן משכנתאות ורכישת אגרות-חוב ממשלתי.

החל מהרבעון השני של 2020 התחייבויות לעובדים נכללות בניהול רגישות הערך במגזר השקל צמוד מדד, רגישות דצמבר 2019 תוקנה רטרואקטיבית בהתאם, ההשפעה על הרגישות הינה כ-0.4 מיליארד ש"ח (הקטנת הרגישות לעלית ריבית). הפער בין רגישות השווי הכלכלי לרגישות השווי ההוגן ליום 31 לדצמבר 2020 נובע בעיקרו משימוש בעקומי היוון שונים כמתואר לעיל שהשפעתם נאמדת בכ-0.3 מיליארד ש"ח במגזר הלא-צמוד וכ-0.34 מיליארד ש"ח במגזר צמוד המדד.

לוח ו-8: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020				
הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות ריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
1,251	327	924	1,211	176	1,035	עלייה במקביל של 1%
1,247	323	924	1,193	158	1,035	מזה: תיק בנקאי
(1,152)	(406)	(746)	(780)	(368)	(412)	ירידה במקביל של 1%
(1,141)	(395)	(746)	(761)	(349)	(412)	מזה: תיק בנקאי

לוח ו-9: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2020				
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 עד 5 שנים
במיליוני ש"ח				
338,258	23,892	19,863	46,465	40,204
נכסים פיננסיים ⁽¹⁾				
156,744	230,250	134,276	73,325	56,295
סכומים אחרים לקבל ⁽²⁾				
307,844	14,268	60,670	42,121	22,406
התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾				
152,172	217,760	134,208	78,258	59,514
סכומים אחרים לשלם ⁽²⁾				
34,986	22,114	(40,739)	(589)	14,579
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית				
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית				
א. לפי מהות הפעילות				
36,085	16,699	(42,268)	1,460	14,480
החשיפה בתיק הבנקאי				
(1,099)	5,415	1,529	(2,049)	99
החשיפה בתיק למסחר				
ב. לפי בסיסי הצמדה				
46,581	13,401	(44,846)	452	7,369
מטבע ישראלי לא-צמוד				
533	(860)	822	1,347	8,072
מטבע ישראלי צמוד למדד				
(12,128)	9,573	3,285	(2,388)	(862)
מטבע-חוץ (לרבות צמוד מטבע-חוץ)				
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בריבית				
-	(156)	(362)	(778)	(640)
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים				
69,479	-	(23,254)	(13,625)	(13,294)
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה				
46	88	342	705	91
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור				

* סיווג מחדש של יתרות התחייבויות בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד.

** ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

(1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(2) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים, לאחר השפעה של ההתחייבויות לזכויות עובדים.

(3) כולל יתרות המיוחסות לפעילות מופסקת.

הערות כלליות:

- א. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעור הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסר לכל מבקש.
- ב. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי (למעט פריטים לא-כספיים) ושל סכומים אחרים לקבל ולשלם ולאחר השפעת ההתחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה כמוסבר בהערה 3 להלן, כשהם מהוונים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי הכולל בגין המכשיר הפיננסי בביאור 32 בדוחות הכספיים, בעקבות להנחות שלפיהן חושב השווי הכולל של המכשיר הפיננסי.
- ג. הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מפיקדונות לפי דרישה חושב בהתאם להנחות לגבי תקופות לפירעון המשמעות את הבנק לניהול סיכוני ריבית.
- ד. שיעור תשואה פנימי ינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי הכולל בגינו בביאור 32 בדוחות הכספיים.
- ה. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי הוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

31 בדצמבר 2019 ⁽³⁾			31 בדצמבר 2020						
משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל 20 שנה	מעל 10 עד 20 שנה	מעל 5 עד 10 שנים
בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח	בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח				
1.18	2.36%	446,149	1.24	1.88%	517,796	7,205	1,191	8,748	31,970
0.91		784,429	0.98		688,334	1,081	63	1,654	34,646
1.02	1.00%	405,943	0.90	0.76%	475,563	1,378	14	1,458	25,404
1.05		790,307	1.17		695,106	1,082	586	3,786	47,740
		34,328			35,461	5,826	654	5,158	(6,528)
** (0.51)		33,783	**2.48		34,798	5,841	673	5,898	(4,070)
** (0.72)		545	** (2.37)		663	(15)	(19)	(740)	(2,458)
** (0.69)		*26,970	**1.38		24,913	2,642	528	3,758	(4,972)
**2.01		*5,213	**3.52		7,956	52	126	1,841	(3,977)
** (23.30)		382	** (21.71)		274	814	-	(441)	2,421
8.55	0.81%	(4,918)	8.85	0.59%	(4,820)	-	(474)	(1,228)	(1,182)
1.04	1.81%	3,081	0.85	1.05%	2,614	-	-	-	(16,692)
(0.07)	(0.04%)	288	0.03	0.07%	66	-	(493)	(1,015)	302

4.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-החוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד). על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון השקעה בבנק.

סיכון ההשקעה בקבוצה נוצר בעיקר בשלוש מסגרות:

1. תיק השקעות המנוהל באחריות חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. ככלל, השקעות אלה מבוצעות באמצעות ניירות-ערך סחירים.
  2. השקעות לא סחירות המבוצעות על-פי רוב באמצעות החברה הבת פועלים שוקי הון (פש"ה) על-פי מדיניות שנקבעת מדי תקופה על-ידי דירקטוריון פש"ה בהתאמה למדיניות הקבוצתית. מסגרת תיאבון הסיכון בפעילות זה מאושרת על-ידי דירקטוריון הבנק והוגדלה השנה, ליישום מדורג עד סוף שנת 2023 ובכפוף לדיון שנתי בתוכנית העבודה. לפרטים ראה [פרק חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון והנהלה](#).
  3. חברות מוחזקות: אחזקות אסטרטגיות במניות של חברות בנות. לפירוט ראה [ביאור 15 בדוחות הכספיים](#).
- הקבוצה מחזיקה מניות ואגרות-חוב, בעיקר לצרכי השקעה, שירידה בערכן עשויה לפגוע ברווח והפסד של הבנק ו/או בהון הבנק.

4.1.א. ניהול סיכון ההשקעה בתיק המנוהל

ניהול תיק השקעות בבנק על-ידי חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית הינו כלי לניהול של עודפי הנזילות, וכלי נוסף לניהול חשיפות הריבית, ההצמדה והנזילות בתיק הבנקאי. ככלל, תיק ההשקעות מורכב ממוצרים הנסחרים בשווקים הפיננסיים ושיש אפשרות לקבל עבורם ציטוטי מחיר. מסגרת ההשקעות נקבעה בראייה גלובלית וכלל מערכתית באישורו של דירקטוריון הבנק, וכוללת מגבלות על היקף ההשקעה ועל מדדי הסיכון הכוללים: מגבלת תיאבון סיכון וקיבולת סיכון במונחי תרחיש קיצון, ומגבלות פרטניות לאפיקי ההשקעה השונים, ביניהן מגבלות היקף על-פי סוגים, מגבלות פיזור גיאוגרפי, מגבלות דרוג ועוד. ההשקעות מבוצעות באמצעות מכשירים שהוגדרו כמותרים להשקעה.

הסיכון מנוהל באחריות-על של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית לגבי יישום של המדיניות בקבוצה, הקצאת המסגרות שאושרו בהנהלה ובדירקטוריון, המעקב, ההנחיה והדיווח. הניהול בפועל מבוצע על-ידי יחידת ניהול השקעות נוסטרו בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית, תוך שימוש במערכות יעודיות. בנוסף, פעילות ההשקעות מותרת במספר מצומצם של חברות בנות, האחריות הניהולית על פעילות כל חברה בת הינה של חבר הנהלה הממונה עליה.

במעגל הבקרה השני, המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות שבחטיבה לניהול סיכונים אחראית לגיבוש המתודולוגיה לאמידת סיכונים ההשקעה ולביצוע אמידה ובקרה בלתי תלויה של הסיכון. כמו-כן, המחלקה מאתגרת את הגורם העסקי ונותנת חוות דעת בלתי תלויה על-פי ניהול בנקאי תקין 311, לפני השקעה מהותית.

הפעילות כפופה לכל ההוראות והחוקים הרלוונטיים לנושא זה הן בישראל והן בארץ השלוחה בה מתקיימת הפעילות. עקב מורכבות ההוראות הרגולטוריות מוגדרים לפעילות נהלים רגולטוריים יעודיים.

הזיהוי והמדידה של סיכונים ההשקעה מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות הבנק. המידע מנותח תוך שימוש במערכות ניהול הסיכונים של הבנק ומדווח תקופתית לצוותי הנהלה ולוועדות הדירקטוריון.

ככלל, המניות בבנק מסווגות חשבונאית כ"מניות שאינן למסחר" ומטופלות כלהלן: מניות שמתקיים לגביהן שווי הוגן זמין - נמדדות לפי שוויין ההוגן ליום הדיווח, רווחים והפסדים מהתאמות לשווי הוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין - נמדדות לפי עלות בניכוי ירידת-ערך, אם קיימת, בתוספת או בניכוי שינויים במחירים נצפים בעסקות רגילות בהשקעות דומות או זהות של אותו מנפיק. רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשינויים במחירים נצפים כאמור, נזקפים לדוח רווח והפסד.

מדי תקופת דיווח הנהלת הבנק בוחנת האם ירידה בשוויין ההוגן של ניירות-ערך המסווגים לתיק הזמין למכירה הינה בעלת אופי אחר מזמני (Other Than Temporary). הבחינה כאמור כוללת מספר שלבים ועקרונות כאמור בביאור 15 סעיף 8 בדוחות הכספיים. כאשר חלה ירידת-ערך בעלת אופי אחר מזמני בנייר-ערך, מופחתת עלותו לשוויין ההוגן ליום המאזן, ומשמשת כבסיס עלות חדש. סכום ההפחתה נזקף לרווח והפסד. ירידות ערך בגין מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין מטופלות כאמור בביאור 15 סעיף 8 בדוחות הכספיים.

1.4.ב. פוזיציות במניות בתיק ההשקעות

לוח ו-10: פרטים על השקעות קבוצת הבנק במניות בתיק הבנקאי בהתאם לסיווג המאזני

31 בדצמבר 2019		31 בדצמבר 2020		
הערך במאזן	דרישות הון ⁽¹⁾	הערך במאזן	דרישות הון ⁽¹⁾	
במיליוני ש"ח				
278	279	340	340	השקעות המסוגלות בתיק למסחר
1,771	1,773	2,385	2,385	השקעות במניות שאינן למסחר
2	752	-	1,017	סך-הכל השקעות במניות
1,021	1,368			מזה: נסחר בבורסה
				מוחזק באופן פרטי

- (1) דרישות הון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 12.74% ליום 31 בדצמבר 2020 ו-13.77% ליום 31 בדצמבר 2019. יחס ההון הכולל המזערי שנדרש עובר ליום 31 במרץ 2020 הינו 13.5% והחל ממועד זה ולמשך תקופת הוראת השעה הינו 12.5%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה.
- (2) כולל הקצאת הון בגין סיכון שוק ספציפי וסיכון שוק כללי.

לפירוט השקעות הבנק ראה [ביאור 12 בדוחות הכספיים](#).

לפרטים אודות השפעת התפשטות וירוס הקורונה ראה [פרק 7.7](#) לעיל ו**[ביאור 36 בדוחות הכספיים](#)**.

ז. סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים או עתידי ליציבות הבנק ולרווחיו, הנובע מאי יכולתו לעמוד בתזרים המזומנים הנדרש לצרכיו. סיכון הנזילות בבנק נבחן בראיה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועד פירעון גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תוכניות העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון המימון - הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון של הבנק, אין הבנק רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה.

ניהול סיכון הנזילות מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ, בסניפי חו"ל ובחברות הבנות להן סיכון נזילות משמעותי לקבוצה. ניהול הנזילות השוטף הינו באחריות אגף ניהול נכסים והתחייבויות ומבוצע בהתאם למדיניות קבוצתית, במטרה לשמור על יכולתו של הבנק לעמוד בכל התחייבויותיו הנוכחיות, מבלי לפגוע בהתנהלות השוטפת וביכולת הקיימות של הבנק מבלי להיקלע להפסדים חריגים. דיווחים לצוותי הנהלה מתבצעים בתדירות חודשית, ולועדות הדירקטוריון בתדירות רבעונית. הבנק מנהל מעקב שוטף אחר יחס המימון היציב, בוחן את השפעות התוכנית העסקית על פרופיל הנזילות ומוודא שיחד עם השינויים העסקיים הצפויים ימשיך לעמוד בכל המגבלות. המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבת ניהול סיכונים עוסקת בניטור שוטף של הנזילות באמצעות פרמטרים פנימיים וסביבתיים, דווח בלתי תלוי על רמת הסיכון לצוות הנהלה וועדת הדירקטוריון, ואיתגור הפרמטרים במודלים השונים לעניין הנזילות.

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2020		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
167,204		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
18,717	235,453	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,867	77,342	פיקדונות יציבים
13,776	122,317	פיקדונות פחות יציבים
1,074	35,794	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 2021)
95,268	148,272	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
619	2,475	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים
94,196	145,344	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
453	453	חובות לא מובטחים
-	10	מימון סיטונאי מובטח
26,888	109,138	דרישות נזילות נוספות, מזה:
16,228	16,917	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,660	92,221	קווי אשראי ונזילות
2,294	2,294	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,728	52,780	מחויבויות מימון מותנות אחרות
144,895		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
239	241	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
12,154	21,456	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
12,814	17,417	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
25,207		סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
167,204		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
119,688		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
140%		יחס כיסוי נזילות (%)

- * ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.
- ** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצע ברבעון המדווח הינו 64.
- *** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2019		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
109,137		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
15,097	199,825	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,295	65,896	פיקדונות יציבים
10,609	94,148	פיקדונות פחות יציבים
1,193	39,781	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
71,819	112,954	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
499	1,996	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים
70,841	110,479	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
479	479	חובות לא מובטחים
-	4	מימון סיטונאי מובטח
20,440	93,378	דרישות נזילות נוספות, מזה:
10,740	11,341	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,700	82,037	קווי אשראי ונזילות
4,345	4,345	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,774	53,023	מחויבויות מימון מותנות אחרות
113,475		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
331	332	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
12,578	20,734	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
10,421	15,538	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
23,330	36,604	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
109,137		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
90,145		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
121%		יחס כיסוי נזילות (%)

- * ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.
- ** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 58.
- *** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

הבנק מחשב את יחס הנזילות "סולו" ובמאחד מדי יום, בחלוקה לשקלים ומטבע-חוץ, ועוקב אחר היחס בחברות הבנות (אשר נדרשות לעמוד במגבלות נזילות פנימיות המותאמות לאופי פעילותן). היחסים מדווחים כממוצע התצפיות היומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 64.

היחס הממוצע במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2020 (ממוצע תצפיות יומיות) עומד על 140% בממוצע ו-139% בתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. במהלך הרבעון היחס עלה לעומת הרבעון הקודם. העלייה ביחס נובעת בעיקר מגידול משמעותי בפיקדונות הציבור מעבר לגידול באשראי לציבור. קיימת תנודתיות מסוימת בין הימים במהלך החודש ותחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרים. בעקבות התפשטות נגיף הקורונה נצפו במהלך חודש מרץ לחצי נזילות בשוק מטבע-החוץ הישראלי. לחצים אלו נרגעו לקראת סוף אותו חודש. במסגרת ניהול סיכון הנזילות נקט הבנק בפעולות שתרמו לשימור ושיפור יחס הנזילות, זאת בנוסף לעלייה שנבעה משינוי תמהיל הפיקדונות ובכללם גידול בפיקדונות קמעונאיים לקראת סוף הרבעון הראשון. במהלך השנה לא נצפו לחצי נזילות והבנק המשיך לשמור על יחסי הנזילות נאותים שאף גדלו במהלך התקופה. הגידול ביחס ה-LCR נבע בין היתר בזכות המשך גידול בפיקדונות הקמעונאיים. עיקר הנכסים הנזילים של הבנק הינם אגרות-חוב ממשלתיות של ממשלת ישראל בשקלים ובמטבע-חוץ, אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית במטבע-חוץ והפקדות בבנקים מרכזיים (בבנק ישראל ובפדרל ריזרב). הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. חלק מהחברות הבנות מחזיקות נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מחברת האם) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. הבנק מנהל את יחס כיסוי הנזילות, ובהתאם את הנכסים הנזילים, בהפרדה בין שקלים ומטבע-חוץ. לפירוט נכסים נזילים לפי רמות ראה [טבלה להלן](#). דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן בממוצע. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים בישראל, היוצרים סיכון נזילות נמוך ביחס למקורות אחרים. בנוסף, הבנק מתממן באמצעות הנפקות, פיקדונות מחברות עסקיות ופיננסיות ועוד. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות מלקוחות פרטיים ומלקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוססים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית ומקורות נוספים. על פיקדונות מגופים עסקיים ופיננסיים שמועד פירעונם עד חודש חלים על-פי ההוראה מקדמי יציאה גבוהים, ולכן הם תורמים תרומה גבוהה יחסית לתזרים היוצא. הבנק מנהל מעקב אחר ריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, ועומד במגבלות הפנימיות בנושא. הבנק אינו מסתמך על מימון משוק ההון כמקור מימון עיקרי. נגזרים יוצרים תזרים נכנס גבוה ותזרים יוצא גבוה ומביאים להסטת נכסים נזילים ותזרים יוצא נטו בין שקלים למטבע-חוץ, אך תרומתם נטו בסך המטבעות נמוכה. בתחשיב הנכסים הנזילים הבנק אינו כולל ביטחונות שהוא נדרש להפקיד כנגד פעילות בנגזרים, ומביא בחשבון תנודתיות בהיקף הפקדה ז, כנדרש בהוראה.

בנוסף למדידת יחס הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 כמתואר לעיל, מפעיל הבנק כלים נוספים ומנטר מדדים נוספים לסיכון הנזילות, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 342 "בנושא ניהול סיכון הנזילות" הבנק מפעיל מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות. בנוסף על המודל הרגולטורי. המודל הפנימי משקף את תפיסת ההנהלה בכל הנוגע למאפיינים ההתנהגותיים של נכסים והתחייבויות פיננסיים. המודל מבוסס על היציבות המוכחת של הפיקדונות בבנק וכולל תרחישים שונים לגבי שיעורי המיחזור והפירעון של הנכסים וההתחייבויות. ככלל, בעוד שבמהלך עסקים רגיל מניח הבנק מיחזור גבוה מאד של פיקדונות ואשראי, בתרחישי לחץ מניח הבנק יציאת פיקדונות בהתאם לסוג הלקוח והפיקדון, ניצול מסגרות מעבר לרגיל, ירידות ערך בשווי הנכסים ומקדמים נוספים. מקדמים אלו נבחרים מדי שנה על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון. בכל תרחיש נבחן פער הנזילות לתקופה של עד חודש למול הנכסים הנזילים ומחושב יחס נזילות, אשר לא יפחת מרמת מינימום המוגדרת בהוראה. התרחישים המופעלים במודל הפנימי מתייחסים למצבי שוק שונים ובפרט תרחיש בנק, תרחיש מערכת ותרחיש משולב.

התרחישים נבדלים בעיקר בהנחות לגבי מחזור פיקדונות ומקדמי הנכסים הנזילים. כן מפעיל הבנק מודלים לתקופות ארוכות וקצרות יותר, מודל מבוסס NSFR לתקופה של שנה, מדדי ריכוזיות מפקידים, מערכת התרעה הכוללת מערכת ניטור של מדדים העשויים להצביע על סיכון למצב של משבר בצירוף תוכנית פעולה ועוד, כאשר חלקם של מדדים אלו כפוף למגבלות פנימיות ו/או רגולטוריות. כמו-כן עוקב הבנק אחר יחסי נזילות שונים בחברות בנות (הנדרשות לעמוד הן במגבלות נזילות פנימיות המותאמות לאופי פעילותן והן במגבלות הרגולטור המקומי).

במהלך 2020 פרסם בנק ישראל טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין 222, יחס מימון יציב (NSFR). ההוראה צפויה להיכנס לתוקף במהלך שנת 2021. הבנקים התבקשו להגיש לבנק ישראל סקר השפעה כמותי המבוסס על טיוטת ההוראה.

הבנק שומר כרית נזילות למצבי לחץ, שומר על מבנה מאזן ובפרט מבנה מקורות המביא את סיכון הנזילות לרמה הרצויה, מנטר מערכת התרעה כדי לזהות מצבי לחץ בסביבת הנזילות מוקדם ככל האפשר ומחזיק תוכנית פעולה למקרי משבר, הכוללת התכנסות צוותים, דרישות דיווח וסדרת פעולות להתמודדות עם משבר אפשרי בהתאם לתרחיש.

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות, הכוללות, בין השאר, מודלי טווח קצר כדוגמת LCR ומודל פנימי ל-30 יום, מודלי טווח בינוני כדוגמת מודל פנימי מבוסס NSFR (מקורות מימון יציבים למעל שנה חלקי צרכי מימון יציבים למעל שנה כהגדרתם בבנק ברוח המלצות ועדת באזל) ומגבלות המתייחסות לטווח הארוך. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221, נכון ליום 31 בדצמבר 2020 הבנק מחזיק במאוחד נכסים נזילים (בעיקר זרבות בבנקים מרכזיים, ניירות-ערך סחירים של ריבונות ובנקים מרכזיים, וכן מטבעות ושטרי כסף) לזמן משבר (לאחר מקדמי ביטחון) בסך של 176,673 מיליון ש"ח, בנוסף לאגרות-חוב נזילות שאינן מוכרות לצרכי חישוב הנכסים הנזילים. הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. בהתאם, חלק מהחברות הבנות מחזיק נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מהחברה האם- הבנק) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. לאור ההנחות לגבי מיחזור פיקדונות במהלך עסקים רגיל והנחות אחרות, הבנק אינו צופה בעיות נזילות שיחייבו שימוש בנכסים הנזילים, אך ערוך לתרחישים הנדרשים. במהלך שנת 2020 יחס כיסוי הנזילות (LCR) עלה בצורה ניכרת ביחס לרבעון הרביעי של שנת 2019. העלייה ביחס נובעת מגידול חד בפיקדונות הציבור (עיקר הגידול בפיקדונות של הלקוחות הפרטיים) לעומת עלייה מתונה באשראי לציבור.

לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2020	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	
במיליוני ש"ח		
164,004	173,530	נכסי רמה 1
2,666	2,618	נכסי רמה 2א
534	525	נכסי רמה 2ב
167,204	176,673	סך-הכל HQLA
במיליוני ש"ח		
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2019	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019	
במיליוני ש"ח		
107,647	113,251	נכסי רמה 1
1,185	1,171	נכסי רמה 2א
305	302	נכסי רמה 2ב
109,137	114,724	סך-הכל HQLA

קיימת מגבלה רגולטורית בשוויץ ובניו-יורק על השימוש ברזרבת הנזילות בישויות אלו, תרחישי הבנק מניחים שימוש בנזילות חברות-הבנות/סניף ניו-יורק בהתחשב במגבלות של כל ישות.

לוח ז-3: נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים*

יתרת שווי הוגן ליום 31.12.20			
סך-הכל	נכסים לא משועבדים	נכסים המשמשים כביטחון לבנק מרכזי	נכסים משועבדים**
במיליוני ש"ח			
138,711	137,395	-	1,316
מזמנים ופיקדונות בבנקים			
49,549	47,272	711	1,566
אגרות-חוב של ממשלת ישראל			
10,564	10,059	-	505
אגרות-חוב של ממשלות זרות			
425	425	-	-
אגרות-חוב של מוסדות פיננסיים בישראל			
5,058	5,058	-	-
אגרות-חוב של מוסדות פיננסיים זרים			
-	-	-	-
אגרות-חוב של אחרים בישראל			
3,904	2,131	1,707	66
אגרות-חוב של אחרים זרים			
2,385	2,385	-	-
מניות של אחרים			
71,885	67,330	2,418	2,137
סך-כל ניירות הערך			

* כמו-כן משועבדים נכסים אחרים בסך של 3,852 מיליוני ש"ח.
** כולל שיעבוד בעודף.

יתרת שווי הוגן ליום 31.12.19			
סך-הכל	נכסים לא משועבדים	נכסים המשמשים כביטחון לבנק מרכזי	נכסים משועבדים**
במיליוני ש"ח			
88,122	87,002	-	1,120
מזמנים ופיקדונות בבנקים			
40,019	37,782	735	1,502
אגרות-חוב של ממשלת ישראל			
8,111	7,772	7	332
אגרות-חוב של ממשלות זרות			
299	299	-	-
אגרות-חוב של מוסדות פיננסיים בישראל			
6,830	6,830	-	-
אגרות-חוב של מוסדות פיננסיים זרים			
-	-	-	-
אגרות-חוב של אחרים בישראל			
2,454	2,394	-	60
אגרות-חוב של אחרים זרים			
1,773	1,773	-	-
מניות של אחרים			
59,486	56,850	742	1,894
סך-כל ניירות הערך			

* כמו-כן משועבדים נכסים אחרים בסך של 1,725 מיליוני ש"ח.
** כולל שיעבוד בעודף.

ח. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, המשכיות עסקית, ביטחון, קצין ציות ראשי, נהלים ומערכות מקיפים בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, ניהול משאבי אנוש, בקורות תהליכים, פעילות בחירום ועוד.

לאור התפשטות נגיף קורונה הבנק נקט בשורה של תהליכים ואמצעים כמו גם כמצוין להלן בסעיפים סיכונים אבטחת מידע וסייבר והיערכות לחירום. ככלל, הסיכונים התפעוליים שקשורים למשבר והשלכותיו נותחו והוערך כי אופן העבודה עלול להגביר את החשיפה לסיכונים התפעוליים. נשקלים ומיושמים בקורות ואמצעים מתאימים למזעור הסיכון. עם זאת, בשל אי הוודאות הרבה השוררת בשלב זה, לא ניתן להעריך את מלוא ההשפעות העתידיות של משבר התפשטות הנגיף על התפתחות הסיכון התפעולי בבנק.

ח.1 ניהול הסיכונים התפעוליים

אסטרטגיית ניהול הסיכונים התפעוליים נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה ומיקסום התועלת העסקית, בהתייחס לעלות במונחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. התהליך הניהולי מכוון להתבצע על בסיס הגדרת האחריות על הסיכונים (Risk Ownership). המטרה היא, שהתקשור והטיפול המושכל בסיכונים התפעוליים יתרמו לקבלת החלטות ניהוליות, תוך שיקולי תועלת עסקית מול עלות במונחי סיכון, הן ברמת הנהלת הארגון והן ברמת היחידות השונות.

מטרות ניהול הסיכונים התפעוליים הן:

- הבטחת פיקוח וניהול אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה לרבות הבעלות על הסיכונים וקבלת ההחלטות בשיקולי עלות-תועלת;
- הבטחת זיהוי ותקשורת אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל העסקים העיקריים בקבוצה וביחידות התמיכה, במגמה להגדיר תיאבון סיכון תפעולי בהתאם ליעדים האסטרטגיים המאושרים עבור כל יחידה בקבוצה;
- הגדרת מסגרת בקרה פנימית, שתקדם בקבוצה ערכי תרבות נאותים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכונים התפעוליים;
- ניהול והקצאה אופטימלית של ההון הרגולטורי וההון הכלכלי ביחס לסיכונים התפעוליים.

האחריות על הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבת בקבוצת הבנק. עבודת המטה בתחום זה מוטלת על המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים ביחידה לניהול הסיכונים התפעוליים וסיכונים השוק, בחטיבה לניהול הסיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של רשת בקרי סיכונים תפעוליים, לפי העיקרון של ניהול מטריציוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות או למנכ"ל חברות הבת והכוונה מתודולוגית מצד המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים.

הפעילות לניהול הסיכון התפעולי מפוקחת ומכוונת על-ידי שלושה פורומים: ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים, צוות הנהלה לניהול הסיכונים וצוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים.

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים אושרה על-ידי הנהלה ודירקטוריון הבנק. מסמך המדיניות מהווה מסגרת לניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצה, בהתאם לעקרונות וחובות דיווח אחידים שיעדם ניהול תקין על-פי אמות המידה של באזל 2 (Sound Practices). פעילות הבנק בנושא מתבצעת על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206 בנושא מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי, המתייחסת בין היתר להקצאת ההון הרגולטורי בגין הסיכונים התפעוליים, וכן על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא ניהול הסיכון התפעולי, התואמת את ההנחיות במסמך של באזל מיוני 2011 בנושא Sound Practice בניהול הסיכון התפעולי.

הבנק פועל על-פי הגישה הסטנדרטית של באזל 2 והדרישות התואמות לניהול בנקאי תקין. במסגרת זו מתנהלים בין היתר פרויקטים ופעילויות, כמפורט להלן:

- איסוף מידע על אירועים תפעוליים בקבוצת הבנק. בסיס המידע לעניין זה הוקם בסוף שנת 2002 ומשמש בין היתר לניתוח האירועים, המגמות והדפוסים ותומך במיפוי ובהערכת הסיכונים התפעוליים שהקבוצה חשופה אליהם.
- ניתוח תרחישי סיכון בפעילויות ותהליכים בראיה צופה פני עתיד.
- כחלק מפיתוח תשתית מעקב ובקרה, מאופיינים KRIs, אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים, ביחס למוצרים, תהליכים או סיכונים מוסדיים. ה-KRI (Key risk indicator) הנו מדד הניתן למדידה כמותית ועשוי לכלול גם מידע איכותי, המצביע על הימצאות גורם מסוים או מגמה. נקבעו סיפים למעקב, אסקלציה וטיפול, לפי העניין.
- ביצוע הפקות לקחים מאירועים תפעוליים, שיתופי מידע רלוונטי בין יחידות ולמידה ארגונית.
- הדיווחים הרבעוניים מוגשים לצוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים, צוות הנהלה לניהול הסיכונים וצוות, ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים ומליאת הדירקטוריון. הדיווחים כוללים עדכונים בדבר תוכנית העבודה, סטטוס הפרויקטים בביצוע, מידע אודות אירועים תפעוליים, הערכות סיכונים פוטנציאליים, מגמות, שינויים בפרופיל הסיכונים ומידע חיצוני השוואתי.

פעולות נוספות בזיקה כוללות:

- מערכת מיכונית לניהול הסיכון התפעולי, פמל"ה, הוטמעה ביחידות הקבוצה. המערכת פועלת בתחומים של איסוף מידע אודות אירועים תפעוליים, מיפוי והערכת הסיכונים והבקורות, איסוף KRI (אינדיקטורים עיקריים לסיכון), נושאים לטיפול, הפקת לקחים ודיווחים.
- גיבוש ויישום מסגרת כוללת של עקרונות וסטנדרטים בנושא תפישת בקרה אחידה בקבוצת הבנק. במסגרת זו מתכנסים צוותי בקרה ומתבצע תהליך תקופתי להערכת אפקטיביות הבקורות.
- השקת מוצר חדש/פעילות חדשה, על-פי הגדרות מדיניות השקת מוצר חדש בקבוצת הבנק, מלווה בבחינה וניתוח של הסיכונים התפעוליים הרלוונטיים הטמונים במוצר/פעילות.
- הגדרת תשתית מתודולוגית לניהול סיכונים תפעוליים בתהליכי IT מהותיים.
- הוצאת פעילות למיקור חוץ בשים לב לסיכונים הייחודיים למיקור חוץ, בהתאם להנחיות המדיניות הייעודית לנושא.
- תשומת לב מיוחדת, לרבות גיבוש מדיניות ייעודית, ניתנה לניהול סיכוני בנקאות בתקשורת, בהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 367 בנקאות בתקשורת.

מתבצעים מהלכים שוטפים לזיהוי, מיפוי והערכת סיכונים תפעוליים ובקורות ביחידות הבנק והקבוצה, לרבות מיפוי סיכוני מעילות והונאות. הפעילות מתבצעת על בסיס מתודולוגיה אחידה התואמת את דרישות ועדת באזל והוראות בנק ישראל בנושא, לרבות מעקב אחר יישום ההמלצות. אחת לשלוש שנים מתבצע מהלך של מיפוי מקיף של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה. בהמשך, מתבצעים תחזוקה, עדכון והרחבה של הממצאים באמצעות ניתוחים נוספים, ניתוח סיכונים במוצרים/פעילויות חדשים והתקשרויות מהותיות למיקורי חוץ של פעילויות/תהליכים. מטרת הפעילות לזהות מוקדי סיכון מהותיים, להגדיר אחריות על הסיכונים (Risk Ownership), להעריך את הסיכונים (הממוצעים והקיצוניים) והבקורות הקיימות ולהבחין בין סיכונים נמוכים לבין סיכונים מהותיים הדורשים בחינה נוספת ונקיטת פעילויות בהתאם לשיקולי עלות-תועלת, על-פי דרכים עיקריות להתמודדות עם סיכונים, כדלקמן: למזער את הסיכון באמצעות יישום בקורות נוספות, להעביר את הסיכון לצד ג' (כגון: ביטוח, מיקור חוץ), לספוג את הסיכון תוך כימות שלו ולהפחית את הפעילות יוצרת הסיכון. פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ביחס לתיאבון הסיכון התפעולי אשר מוגדר במדיניות באמצעות פרמטרים שונים ברמה כלל קבוצתית וברמה של יחידות ותהליכים ספציפיים. הבנק מקצה הון בגין נכסי סיכון תפעולי, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הדיווחים לעניין העמידה במגבלות תיאבון הסיכון מוגשים בתדירות רבעונית במסגרת מסמך הסיכונים הכולל. הבנק משתמש במדדים כמותיים של תיאבון הסיכון התפעולי אשר מתייחסים לפרמטרים הבאים: היקפי הנזקים התפעוליים ביחס להכנסות הגולמיות לפי הגישה הסטנדרטית של באזל, שיעור הגידול בנזקים משנה לשנה, תרחישי סיכון אשר דורגו ברמת סיכון גבוהה מאד ברמת קבוצת הבנק והערכת תרחישי קיצון.

ח.2. סיכוני טכנולוגיה ומידע

הבנק תלוי במערכות ותשתיות IT לפעילותיו השונות. סיכון הטכנולוגיה והמחשוב הינו הסיכון לפגיעה בפעילותו התקינה של הבנק ובשירות ללקוחות, להפסד או לפגיעה במוניטין עקב אי נאותות או כשל במערכות ותשתיות ה-IT של הבנק. ככלל, הבנק מתחזק את מערכות ותשתיות המידע, מאמץ טכנולוגיות חדשות ופועל תמידיית למתן תשתית טכנולוגית המאפשרת את התנהלותו העסקית וקידום יוזמות אסטרטגיות בחטיבות השונות, בהתאם למדיניות ניהול טכנולוגיית המידע של הבנק. בבנק קיימים מסמכי מדיניות ייעודיים הכוללים התייחסות להיבטי אבטחת מידע וסייבר, עקרונות גיבוי והתאוששות במצבים של תקלות ואסונות, ומסמכי מדיניות בנושאים של מיקור חוץ, מחשוב ענן, כללים למימוש טכנולוגיות חדשות במסגרת בנקאות בתקשורת וניהול סיכוני IT. כמו-כן, על מנת להתמודד עם אתגרי העתיד, לפשט ולייעל את הפלטפורמות הטכנולוגיות, לשפר את יכולת התגובה ולבנות יכולות חדשות, הבנק מבצע תוכנית מודרניזציה רב שנתית של מערכות המחשוב המרכזיות. בחינת סיכוני ה-IT מתבצעת באופן שוטף, על-פי מתודולוגיה מקובלת, הן ברמת תהליכי ה-IT המהותיים המנוהלים בבנק והן ברמת מערכות המידע והתשתיות המשמשות את הבנק. הטיפול בסיכונים הנובעים מתהליכי IT מהותיים מבוצע כחלק מתפישת הבקרה המיושמת בחטיבת טכנולוגיה ומחשוב, על-ידי מספר יחידות מקצועיות ייעודיות הכפופות להנהלת החטיבה. יחידות אלו פועלות על-פי ההנחיות הרגולטוריות השונות, כגון הוראות ניהול בנקאי תקין 357, 361 ו-363 ביניהן: מחלקת אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, יחידת תכנון ובקרה, בקרת פיתוח ויחידת ניהול סיכוני IT. לאור התפשטות נגיף הקורונה וכדי לשמור על רציפות השירות, ננקטו צעדים שונים במערכת ה-IT של הבנק למתן מענה להמשכיות העסקית של הבנק וכן המשך ניהול הפורטפוליו הטכנולוגי, תוך כדי שמירה על אבטחת נכסיו והבטחת התפעול השוטף.

ח.3. סיכוני אבטחת מידע וסייבר

סיכון הסייבר הינו הסיכון לנזק ובכללו שיבוש, הפרעה, השבתה של פעילות, גניבת נכס, איסוף מודיעין או פגיעה במוניטין או באמון הציבור כתוצאה מהתרחשות אירוע סייבר. בתחום הסייבר מתנהלת פעילות כנדרש בהוראות בנק ישראל ובכללן הוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, הוראת ניהול בנקאי תקין 363 בנושא שרשרת אספקה, חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 וחוקים אחרים בהתאם לעניין, במטרה להגן על מערך טכנולוגי המידע ולמזער את הסיכונים. סיכוני אבטחת מידע וסייבר בבנק מנוהלים על-ידי מערך אבטחת מערכות מידע וסייבר בחטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

בשנים האחרונות חל גידול בתחום ובחומרת תקיפות הסייבר על המגזר הפיננסי העולמי, כאשר מגמות ההתפתחויות הטכנולוגיות כגון מחשוב ענן, פתיחות לממשקים חיצוניים והרחבת השירותים הדיגיטליים מחד ורמת התחכום והכלים העומדים לרשות התוקפים מאידך מגדילים את החשיפה לסיכוני סייבר. המגזר הבנקאי בישראל, ובכלל זה הבנק, חווים באופן שוטף התקפות סייבר, כגון DDOS (התקפת מניעת שירות מבוזרת Distributed Denial Of Service attack - תקיפות שנועדו להשבית מערכת מחשב על-ידי יצירת עומס חריג על משאביה), דייג (דייג - Phishing - הוא ניסיון לגניבת מידע רגיש על-ידי התחזות ברשת האינטרנט) וכדומה. לאחרונה גם תקיפות על גורמי ממשל וביטוח בניסיון לפגיעה במוניטין וכן תקיפות שרשרת האספקה (תקיפת ארגון באמצעות ספק/מוצר בשימוש). הבנק פעל להפקת לקחים ועדכון ההערכות בהתאמה. בשנת 2020 לא נתגלו בבנק אירועי סייבר מהותיים בעלי השפעה על הדוח הכספי. נציין כי בחודשים האחרונים ארע גידול בכמות ניסיונות הפישנג ובעוצמת התקפות DDOS איתם הבנק מתמודד, תוך עלייה מסויימת בעוצמת הסיכון, אך כאמור ללא נזקים משמעותיים.

הבנק משקיע אמצעים רבים (אנושיים וטכנולוגיים) בכדי לחזק את מערך אבטחת המידע והגנת הסייבר על מנת להתמודד עם התפתחות האיומים. מערך ההגנה של הבנק מורכב משכבות הגנה המשלבות טכנולוגיות מתקדמות. הבנק מפעיל תהליכי הגנת סייבר על מנת למזער את הסיכון לחדירה וגישה לא מורשית למערכות המידע ולהתממשות תקיפות, ולהבטיח את נכונות, זמינות וחשאיות מאגרי המידע. במקביל מפעיל הבנק תהליכי גילוי וזיהוי אירועי סייבר בכל שעות היממה, ובכללם הפעלת מרכז אירועי אבטחת מידע. כמו-כן הבנק נערך להכלת אירועי סייבר תוך מזעור הנזק על נכסי הבנק ולקוחותיו. הבנק פועל באופן מתמיד לזיהוי יעדי ההגנה, האיומים, הסיכונים ואפקטיביות ההגנה ובונה את תוכניות העבודה לשיפור מערך ההגנה בהתאם.

הבנק מעדכן באופן שוטף את הערכת הסיכונים ביחס לתובנות מאירועי סייבר בארץ ובעולם הרלוונטיים למערכות הבנק ופעילותו העסקית. בנוסף, הבנק רואה חשיבות רבה בקיום תרבות ארגונית לניהול סיכון ולכן פועל בדרכים מגוונות (כגון: הרצאות, תקשורים, ותרגילים בדרגים שונים) להגברת מודעות העובדים לסיכוני הסייבר. לאחרונה הבנק עדכן את הערכת סיכוני הסייבר בהתאמה להתפתחות האיומים בתקופת התפשטות נגיף הקורונה, ומבצע פעילות מקיפה לצמצום הסיכון, בפרט לאור השינוי במתכונת העבודה בבנק למעבר משמעותי של עובדים לעבודה מרחוק כולל פיתח מענה לצמצום סיכון העבודה מרחוק והנחיית עובדיו וספקיו בדרכים לצמצום הסיכון, בין היתר על-ידי הגברת מודעות לסיכוני הסייבר החדשים והמתפתחים. כמו-כן, הועלתה המוכנות לפעולות דייג והונאת לקוחות שעלולות להתרחש תוך ניצול המשבר וחששות הציבור. היחידה לניהול סיכוני סייבר בחטיבה לניהול סיכונים עוסקת בקביעת מדדים ומתודולוגיות להערכת בשלות ההגנה, ניתוח משמעותיות עסקיות לתרחישי סייבר, אתגור מערך ההגנה, ובחינת התפתחויות בתחום סיכון הסייבר הרלוונטיות למערך הטכנולוגי והעסקי של הבנק.

ח.4. סיכוני מחשוב ענן

הבנק פועל בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין שמספרה 362. הבנק ממשיך ליישם מחשוב ענן בתחומים מסוימים ובוחן שימושים נוספים תוך טיפול נאות בסיכונים התפעוליים הנגזרים מכך ובהתאמה להנחיות הרגולציה. זאת מתוך כוונה לאפשר יישום היתרונות העסקיים של שימוש בשירותי מחשוב ענן תוך ניהול מושכל של הסיכונים ועמידה בדרישות הרגולציה.

ח.5. היערכות לחירום

בבנק מנוהלת ומיושמת תוכנית רציפה להיערכות לחירום ולהמשכיות העסקית (BCMP - Business Continuity Management Plan) בהתאם להוראות בנק ישראל מספר 355 ("ניהול המשכיות עסקית") ומספר 357 ("ניהול טכנולוגיית המידע") והרחבות נוספות. היערכות הבנק מבוססת על תוכניות פעולה מפורטות, נוהלי עבודה, ניסויים ותרגולים תקופתיים המוגדרים במערכת נהלים לשעת חירום. כחלק מהיערכותו לחירום ביצע הבנק מהלך רחבי של קביעת מדיניות, הגדרת תרחישי יחוס, מיפוי וניתוח תהליכים קריטיים והמשאבים הנדרשים לאישושם בחירום (BIA) ועדכון תוכניות הפעולה על בסיס מתודולוגיות מקובלות בעולם. מהלך זה מתעדכן באופן שוטף ומובא לאישור בתדירות שנתית. תוכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, באמצעות ממוני המשכיות עסקית חטיבתיים וצוותים ייעודיים. תוכנית ה-BCP מובלת על-ידי מחלקת ניהול המשכיות עסקית ייעודית (BCM), כפופה למנהל המשכיות העסקית בבנק ולמנהל צוות החירום הבנקאי (מנהל החטיבה הפיננסית).

מדיניות ההמשכיות העסקית אומצה גם בחברות הבנות בארץ ובעולם וכן בסניפי חו"ל של הבנק, בהתאמה למדיניות ממשל תאגידי והנחיות בנק ישראל. בנוסף, מבצע הבנק תרגילי חירום תקופתיים, הכוללים הן תרחישים תפעוליים והן תרחישים עסקיים מורכבים, בהשתתפות היחידות השונות, מרמת הסניפים, מנהלות, יחידות, חטיבות ועד רמת הנהלת הבנק. בבנק פועל אתר מחשוב מרכזי מרוחק להבטחת זמינות ומיגון מערכות המידע והמידע עצמו. מערך ניהול ההמשכיות העסקית בבנק אושר על-ידי מכון התקנים הישראלי כתואם את דרישות התקן הבינלאומי ISO22301. במסגרת היערכות להמשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים וביניהם לתרחיש פנדמיה. הבנק פעל מסוף הרבעון הראשון במתכונת חירום בשל התפשטות נגיף הקורונה, כאשר מתכונת העבודה בבנק צומצמה ביחס לרגיל, תוך המשך הפעלת השירותים העסקיים הקריטיים וללא ביצוע שינויים מהותיים בתנאי העסקה וההטבות לעובדים. בחודש מאי הבנק חזר למתכונת עבודה מלאה תוך התאמת אופן העבודה לנסיבות המשתנות ופעולה בשגרת חירום. במשך כל התקופה, הבנק פועל בכל המישורים ובהתאם לתקנות שעת חירום לצמצום התפשטות נגיף הקורונה, הנחיות משרד הבריאות, הקלות רגולטוריות והנחיות בנק ישראל ויתר התקנות המחייבות על מנת להבטיח המשך מתן שירות ללקוחות בערוצים השונים. לאורך התקופה תוכניות החירום של הבנק הופעלו על מנת להקטין את ההסתברות להדבקה רחבה ובכלל זה יחידות רבות פוצלו בין מקומות שונים ו/או עברו לעבודה במשמרות ו/או עברו לעבודה מרוחק, כאשר יכולות זמינות העבודה מרוחק (עבודה מהבית) שופרו לאורך השנה. ספקו חומרי חיסון, הגיינה ומיגון לכל מבני הבנק, נשמר המרחק הנדרש בין העובדים בכל המרחבים והצהרות בריאות למגיעים פיזית למשרדים. המנהלים הוגדרו כ'ממוני קורונה' ובמסגרת זו תפקידים לאכוף את יישום כלל הנחיות התקפות. ההנחיות מופצות למנהלים ולעובדים באופן רציף. מתנהל מעקב וקשר שוטף עם העובדים בבידוד והחולים והוקם מערך סיוע והסברה לעובדים. בסניפים ניתן שירות באמצעות 'זימון תור מראש', ונשמרות הנחיות בכל הנוגע לקבלת קהל, בהתאם להוראות שעת חירום המחייבות והנחיות לשמירת הגיינה. תקשור נרחב מתבצע באופן שוטף בערוצים השונים ללקוחות הבנק על מנת לעדכן על הפעילות השוטפת של מערך הסניפים, מימוש ההקלות בחיבור/זיהוי הלקוחות ל/בערוצים הישירים על מנת לסייע במתן השירות, בכלל זה כרטיסי אשראי ופנקסי שיקים נשלחים ללקוחות, ומומשו ההקלות שאפשר הרגולטור. הבנק עומד בקשר עם ספקי החיוניים על מנת לוודא המשך שירות רציף וכך גם עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל וסניפי חו"ל ועם שותפיו השונים במערכת הבנקאית והשירותים הפיננסיים. בנק ישראל מדווח בתדירות שהוגדרה על ידו או בעת אירוע חריג על-פי הנחיות. מתכונת העבודה מתעדכנת מעת לעת בהתאם להנחיות ולהתפתחויות השונות. במסגרת היערכות להמשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים. ביחס לתרחישי חירום שבגינם עלול להיגרם לו נזק משמעותי מנוטרות מערכות התרעה של "אורות אדומים" וקיימות תוכניות מגירה מפורטות. תרחישי הקיצון נבחנים ונידונים תקופתית בצוות טיפול בתרחישי קיצון וריכוזי סיכון. הפעלת תוכניות המגירה היא באחריות ההנהלה או צוות הנהלה ייעודי לטיפול בהיבטים הפיננסיים של מצבי משבר. יצוין כי צ'ארטר להקמתו של צוות כזה כלול אף הוא בין תוכניות המגירה.

ח.6. ביטוח

לבנק פוליטת ביטוח בנקאי המגדרת סיכונים תפעוליים וכוללת: (1) ביטוח בנקאי לכיסוי נזקים העלולים להיגרם כתוצאה ממעילות עובדים, אובדן מסמכים, זיוף מסמכים ועוד; פוליסה זו כוללת כיסוי לנזקי פשעי מחשב שנגרמו לבנק ו/או ללקוחותיו עקב חדירה של צד שלישי בלתי מורשה למערכות המחשב של הבנק; (2) ביטוח אחריות מקצועית להגנה בפני תביעת לקוח שנגרם לו נזק כתוצאה מפעולה בנקאית רשלנית. פוליסות אלו כפופות לחריגים המקובלים בפוליסות ביטוח של תאגידי בנקאיים בישראל (לרבות החרגת נזק הנגרם כתוצאה מעבירה על הוראות הקשורות בהלבנת הון ובמימון טרור).

בנוסף, המערך הביטוחי של הבנק כולל גם ביטוח רכוש, צד ג', חבות מעבידים, ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה וביטוחים נוספים. גבולות האחריות בפוליסות נקבעו על-ידי הבנק בהתאם להערכת הסיכון הכרוך בפעילות הקבוצה וכחלק ממדיניות ניהול הסיכונים הכוללת. במסגרת מילוי הדרישות לניהול תקין על-פי הנחיות באזל (Sound Practice), קיים שיתוף פעולה תוך חילופי מידע בין המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים ובין היחידה המטפלת בביטוח הבנקאי.

ט. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308.

תחת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקות בדיני המס), מתן ייעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות ה-FATCA האמריקאית וה-CRS הבינלאומי והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה. סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות.

הבנק נוקט מדיניות של ציות לכל הוראות החוק והרגולציה, ופועל להטמעתה ביחידותיו ובקרב עובדיו. לצרכי ניהול הסיכון, ניתן להגדיר את סיכוני הציות המרכזיים שמפניהם מבקש הבנק להתגונן כמפורט להלן:

- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות כלשהי, בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו, להוראות העוסקות באיסור הלבנת הון ומימון טרור, וכן בגין ליקויים בתהליכים שנועדו להבטיח ציות כאמור או בגין חסרונם של תהליכים כאמור;
- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות רגולטורית, בשל פעילות לא נאותה או לא הוגנת או לא אחראית או לא אתית של הבנק או מי מעובדיו ביחס ללקוחות הבנק או ביחס לנושאי מס או בשל אי-ציות להוראות דין בהקשרים אלו;
- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות רגולטורית, בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו לדיני ניירות-ערך;
- הסיכון לנזק מהותי בגין תביעה ייצוגית, הנובעת מאי-ציות להוראות המסדירות את יחסי הבנק והלקוח;
- הסיכון לנזק מהותי בגין תביעות או ציום רגולטוריים הנובעים מהתנהגות לא הולמת או לא אחראית, לא אתית, או לא ראויה של מי מעובדי הבנק;
- הסיכון לתביעה פלילית נגד הבנק או עובדים בכירים בו, בשל אי-ציות לחוק.
- הסיכון לנזק מהותי בגין אי עמידה או הפרה של הסכמי הבנק עם הרשויות האמריקאיות בארצות-הברית מיום 30 באפריל 2020, הכוללים פעולות ייעודיות ומחויבויות נוספות בתחום זה, כמפורט בביאורים 25ד' ו-25ה' בעניין התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות ובאתר הבנק.

זיהוי מוקדי סיכון הציות המרכזיים ומעקב אחר התפתחותם נעשה, בין היתר, באמצעות מדדי סיכון. מוקדי הסיכון המרכזיים ועוצמת הסיכון הנובעת מהם עשויים להשתנות בהתאם לדינמיות הרגולציה, האכיפה, פעילות הבנק והלקוחות, התפתחות השוק וכיו"ב. לשם מדידת הסיכון, משתמש הבנק במדדים כמותיים ובמדדים איכותיים. המדדים כוללים, בין היתר, התפתחויות רגולטוריות ואכיפתיות, שינויים בלקוחות ובמוצרים מסוימים, ממצאי בקורות וביקורות, סקרי פערים ועוד.

קצין הציות הראשי של הבנק משמש בתפקידו לפי הוראת ניהול בנקאי 308, בין היתר, כאחראי על מילוי החובות לפי חוק איסור הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכן כממונה על האכיפה בניירות-ערך לפי חוק ליעול הליכי אכיפה ברשות ניירות-ערך וכקצין אחראי על-פי ה-FATCA. יחידת קצין ציות ראשי והממונה על האכיפה בניירות-ערך, מורכבת מיחידת איסור הלבנת הון, יחידת אכיפה בניירות-ערך וציות ישראל, ציות בינ"ל, יחידת קשרי לקוחות הוראות צרכניות וחברות בנות, יחידת הציות למיסוי בינלאומי, ויחידת מטה.

יחידת קצין ציות ראשי נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים והעסקיים של הקבוצה תוך מזעור החשיפה לסיכוני ציות ומוניטין. יעדי יחידת קצין ציות ראשי הינם:

- להוביל מדיניות ליישום מלוא הוראות החוק בכל יחידות הבנק בארץ ובעולם, תוך הבנת הצרכים של היחידות העסקיות ותמיכה בפעילותן;
  - בראייה מבוססת סיכון לזהות, לתעד ולהעריך באופן פעיל את סיכוני הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק;
  - לנטר ולבדוק את הציות בקבוצת הבנק על-ידי ביצוע דגימות ולדווח לאורגני הבנק אודות הממצאים.
- האחריות על הניהול השוטף של סיכון הבנק בהיבטי הציות, וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון, חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבנות בקבוצת הבנק. האחריות המקצועית כמעגל בקרה שני בתחום זה מוטלת על יחידת קצין ציות ראשי בחטיבה לניהול סיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של מערך קציני ציות, על בסיס ניהול מטריציוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות/מנכ"לי חברות הבנות וכפיפות מקצועית ליחידת קצין ציות ראשי.
- הפעילות של יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך מפוקחת על-פי ממשל תאגידי באמצעות:
- ועדת הדייקטוריון לניהול ובקרת סיכונים;
  - הנהלת הבנק בראשות המנכ"ל;
  - דיווח לפחות פעם בשנה להנהלה הבכירה ולדייקטוריון על נושאי הציות.

מדיניות הציות הקבוצתית, קובעת כללים לגבי מכלול הנושאים המרכיבים את נושאי הציות כאמור לעיל. המדיניות כוללת כללי ממשל תאגידי ואינטראקציה עם חברות בנות וסניפים מחוץ לישראל, ומתבססת על החקיקה והרגולציה בישראל ובמקומות הפעילות הרלוונטיים. קבוצת הבנק הקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידים בעניין ה-FATCA וממשיכה בתהליך מיכון הדרישות המתחייבות מחקיקה זו ומהרגולציה הישראלית בנושא. בדומה קבוצת הבנק מקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידים בעניין CRS. החוק הישראלי מחייב את המוסדות הפיננסיים בישראל לדווח על חשבונות פיננסיים של לקוחות בעלי תושבות מס זרה. זאת, במסגרת אמנת ה-CRS לחילופי מידע עליה חתמה ישראל. תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקה נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 אושרו על-ידי ועדת הכספים של הכנסת ב-1 לינואר 2019. כמו-כן, הבנק קבע מדיניות כוללת של כסף מוצהר גם לעניין הלקוחות תושבי החוץ, שנועדה לצמצם את החשיפה להימצאותם של כספים לא מדווחים, בחשבונות תושבי החוץ בכל קבוצת הבנק.

במסגרת סיכון הציות נכלל גם הסיכון בקשר עם פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינית אשר טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספיים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינית. בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהממשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים בנקאיים לבנקים הפלסטינים ברצונו להפסיק מתן שירותים אלה.

בחודש ינואר 2018 קיבל הבנק כתבי חסינות ושיפוי חתומים מהיועץ המשפטי לממשלה ומשרד האוצר. כתב החסינות מגן על הבנק, נושאי משרה בו ועובדיו מפני הגשת כתב אישום בישראל בגין עבירות מסוימות בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור ביחס לשירותים שהבנק העניק או יעניק לבנקים פלסטיניים מיום 28 במרץ 2016 ועד ליום 31 במאי 2019 ("תקופת החסינות והשיפוי"). בהמשך לכתב החסינות, קיבל הבנק בינואר 2018 מכתב מהמפקחת על הבנקים ובו הודעתה כי לא יינקטו צעדי אכיפה בכל הנוגע לפעולות של הבנק בקשר למתן שירותי קורספונדציה שעליהם חל כתב החסינות.

בכתב השיפוי התחייבה מדינת ישראל לשפות את הבנק בסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין הוצאות (חבות לפי פסק דין והוצאות משפט) בהן יישא הבנק במסגרת הליכים אזרחיים או הליכים פליליים שלא הסתיימו בהרשעה אשר ננקטו כנגד הבנק, נושא משרה בו או עובד בקשר עם מתן השירותים הקורספונדנטים בתקופת החסינות והשיפוי. התחייבויות החסינות והשיפוי הניתנות לבנק, כאמור כפופות לסייגים שנקבעו בהן ולתנאים בהם על הבנק לעמוד.

לאור בקשת המדינה לדחות את מועד סיום מתן השירותים הקורספונדנטים עד ליישום של פתרון ארוך טווח למתן השירותים הקורספונדנטים, באמצעות הקמת חברה ממשלתית אשר תספק לבנקים פלסטיניים שירותים אלה - ניתן ביום 30 ביוני 2019 כתב שיפוי מעודכן. בהתאם לכתב השיפוי המעודכן, עודכן סכום השיפוי בו התחייבה המדינה כלפי הבנק כמפורט לעיל, לסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין כל הליך (ולא באופן מצטבר). מכתב מעודכן מטעם היועץ המשפטי לממשלה האריך את תקופת החסינות עד ליום 31 במאי 2021 ומכתב מטעם החשב הכללי מיום 18 באוגוסט 2020 האריך את תוקף כתב השיפוי עד ליום 31 במאי 2021.

1. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות, פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות (Fines, Penalties) או צעדי אכיפה (Enforcement measures) כתוצאה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטניים (Private Settlements) שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת ביעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון.

הבנק נוקט התייחסות מרחיבה באשר לסיכונים המשפטיים וכולל בהם סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה ראשית ומשנית והוראות רגולטוריות, לרבות סיכונים הנובעים מאי ידיעה של הוראות הדין המקומי או הזר החל על פעילות הבנק או הקבוצה, או פרשנות שגויה שלהם, פסיקה של בתי משפט, בתי דין וגופים אחרים שיש להם סמכות מעין-שיפוטית, פעילות שאינה מגובה ביעוץ משפטי, וכן ייעוץ משפטי לקוי וסיכונים הנובעים מהליכים משפטיים. ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות ניהול החשיפות לסיכונים משפטיים המתעדכן ומוחל באופן קבוצתי.

אחת לרבעון, נמסר על-ידי היועץ המשפטי להנהלה ולוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון דיווחים עיתיים שונים הנוגעים לסיכונים משפטיים לרבות מידע סטטיסטי בדבר הליכים משפטיים לסוגיהם, שנפתחו או נסתיימו בתקופה הרלוונטית.

למידע נוסף בנושא הסיכון המשפטי ראה [ביאור 25 בדוחות הכספיים](#).

יא. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד.

מדיניות ניהול סיכון המוניטין בקבוצת הבנק אושרה על-ידי ההנהלה והדירקטוריון ומיושמת ביחידות הקבוצה.

אסטרטגיית ניהול סיכון המוניטין בקבוצת בנק הפועלים קובעת כי יש למנוע, למזער ולבקר את סיכונים המוניטין. בהתאם לכך, נקבעו יעדים כלל קבוצתיים ביחס לסיכון המוניטין ובפרט, הבטחת פיקוח וניהול אפקטיבי של סיכון המוניטין והגדרת מסגרת לבקרה פנימית במטרה לקדם תרבות וערכים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכונים מוניטין.

מסגרת הטיפול בסיכון מוניטין כוללת, בין היתר, מעקב אחר KRI, מיפוי מוקדי סיכון, סקר ודיון ייעודי אחת לשנה. דירקטוריון הבנק וההנהלה אחראים לקידום סטנדרטים גבוהים של אתיקה ויושרה ולביסוס תרבות המדגישה את חשיבות הבקרה הפנימית.

יב. סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו סיכון לפגיעה ביכולת הבנק לממש ולמקסם את יעדיו העסקיים, כתוצאה מתהליכי חקיקה ו/או עדכוני הוראות של גופים רגולטורים שונים, שגורמים לשינויים בסביבה העסקית של הקבוצה. שינויים אלה יכולים להשפיע, לעיתים, על יכולת הקבוצה להציע ולספק שירותים בנקאיים מסוימים ו/או לחייבה להיערכות ליישום מורכב ולביצוע השקעות טכנולוגיות ואחרות הכרוכות בעלות ניכרת, ותוך פגיעה בלוח הזמנים ויכולת הבנק להקצות את משאביו לפיתוח שירותים מתוכננים אחרים.

יב.1. מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד הבנקאי

הבנק פועל בסביבה רגולטורית מורכבת, המתאפיינת בשינויים תכופים ובחוסר ודאות. פקודת הבנקאות, חוקי הבנקאות השונים והוראות ניהול בנקאי תקין אשר מפרסם הפיקוח על הבנקים מעת לעת, מהווים את הבסיס החוקי והמרכזי לפעילותה של קבוצת הבנק. אלו מגדירים, בין היתר, את הדרישות הרגולטוריות אשר חלות על פעילות הבנק ועל חברות הבנות וחברות קשורות לקבוצת הבנק.

פעילותו של הבנק כפופה גם לדרישות רגולטוריות של רגולטורים נוספים בתחומי פעילות ספציפיים, דוגמת רשות ניירות-ערך, רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון, רשות הגנת הפרטיות, רשות איסור הלבנת הון ורשות התחרות וכו'.

הבנק וחברות הבת פועלים ומנהלים תהליכי עבודה ייעודיים וסדורים על מנת למפות ולאתר כל עדכון רגולטורי אשר צפוי לחול עליהם, ובהתאם לכל דין רלוונטי.

יב.2. דרכי ניהול הסיכון הרגולטורי

יחידת הרגולציה מעריכה ומנהלת את הסיכונים הרגולטוריים, על-ידי ניטור, זיהוי, איסוף המידע, הערכה, דיווח ומעקב ובקרה אחר ההתפתחויות הרגולטוריות בעת התהוותן. היחידה מהווה את הקשר בין היחידות הפנימיות בבנק לרגולטור במהלך התגבשות החקיקה, כך שתושמע ותשוקף דעתם של הגורמים המקצועיים הרלוונטיים, טרם התגבשות ההוראה הרגולטורית. בנוסף מספקת היחידה חוות דעת לפי העניין בדבר השפעת הרגולציה בהתהוות על ההתנהלות העסקית הצפויה של יחידות הבנק השונות. היחידה פועלת בשיתוף פעולה מלא עם היחידות המקצועיות הרלוונטיות בבנק וכן עם החברות הבנות והשלוחות, בארץ ובחו"ל, על מנת להבטיח יישום כלל דרישות הרגולציה באופן מלא וביעילות מבחינה עסקית. לעניין הציות להוראות הרגולטוריות, מרגע כניסת העדכונים הרגולטוריים לתוקפם ראה [סיכון הציות לעיל](#).

בנוסף, יחידת הרגולציה מבצעת הליך ניטור שוטף אחר עדכוני רגולציה בינלאומית משמעותיים, בתחומים אשר עשויים להשפיע על פעילות הבנק בישראל ובחינת הצורך בהיערכות הבנק, חברות הבת ו/או שלוחותיו בחו"ל ליישומם.

לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 35 בדוחות הכספיים](#).

יג. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעותיות הנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשווקים הפיננסיים לצוותים ולוועדות הרלוונטיים. במקביל עורכת המחלקה סט תרחישי קיצון בעלי הסתברות להתממשות עתידית, אף אם נמוכה, שלהערכתה עשויות להיות להם השלכות כלכליות ופיננסיות משמעותיות על המשק ועל הבנק. תרחישי הקיצון מתעדכנים מדי שנה בהתאם למפת הסיכונים, התרחישים מאושרים על-פי הנהלים על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. בד בבד, המחלקה הכלכלית בוחנת שורה של "נורות אזהרה" שעשויות לאותת על עלייה בהסתברות לאירוע של תרחיש קיצון. דיווח על נורות האזהרה מבוצע באופן שוטף לצוות ההנהלה לניהול סיכונים.

הבנק מתרגם את תנאי השוק בתרחיש להשפעה על פעילותו העסקית בהתאם לתחומי הסיכון השונים, ובוחן את ההשפעה על הרווחיות, ההון והלימות ההון תוך ניטור הסיכונים והמגזרים אשר עשויים להיות מושפעים מהשינויים הכלכליים במשק ובעולם, והתאמת מדיניותו ופעילותו הבקרה לפי צורך. בין היתר, הבנק בוחן את נירות-ערך בתיק ההשקעות בישראל ובחו"ל, את החשיפה למוסדות פיננסיים זרים, וכן מוקדי סיכון בתיק האשראי העלולים להיות מושפעים מן ההתפתחויות ועומד באופן שוטף בדרישות הנזילות כנדרש מהוראות הפיקוח.

לפרטים בדבר התמודדות הבנק עם משבר התפשטות נגיף הקורונה ראה [פרק ב.7. לעיל](#).

לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

יד. סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הנו סיכון מהותי עכשווי או עתידי לרווחים, הון, מוניטין או מעמד שעשוי להיגרם בעקבות שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה או החלטות עסקיות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים (לדוגמה מהלכי מתחרים), כלכליים או טכנולוגיים. בנוסף, הסיכון האסטרטגי הנו פונקציה של התאמת היעדים האסטרטגיים של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התוכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג יעדים אלו, הקצאת המשאבים, ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע צופה פני עתיד.

בנק הפועלים ממשיך לעקוב אחרי השפעות התפשטות נגיף הקורונה על הכלכלה העולמית והמשק המקומי וכן על התוכניות האסטרטגיות של הבנק. התוכנית האסטרטגית של הבנק הינה תוכנית תלת-שנתית - המאושרת על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון - והנבחנת ומותאמת מדי שנה לשינויים בסביבה העסקית בישראל ובעולם, לשינויים בסביבה התחרותית בה פועל הבנק ולשינויים ביעדי הבנק.

במסגרת תהליך התוויית התוכנית האסטרטגית מתבצעת בחינה כללית של עסקי התאגיד והסיכונים האסטרטגיים הרלוונטיים ונערך תהליך תכנון מקיף. תחת תהליך התכנון השנתי, בוחנת הנהלת הבנק כיצד תיראה תמונת העתיד התחרותית ובהתאם לתמונה זו, נבנות תוכניות אסטרטגיות אשר נותנות מענה להיערכות הנדרשת לתמונת עתיד זו.

תהליך התכנון האסטרטגי השנתי מחולק לארבעה שלבים עיקריים; כל אחד מהשלבים מספק התמודדות עם היבט אחר של ניהול והערכת הסיכון האסטרטגי:

שלב א' - זיהוי הסיכונים האסטרטגיים של הבנק בסביבת התחרות - בחינת הגורמים המשפיעים על היכולת התחרותית של הבנק ועל פוטנציאל הצמיחה העתידית לרבות בחינת מגמות בעולם ובישראל ותמונת מצב הבנק. בשלב זה ובהתאם לממצאים, ההנהלה והדירקטוריון מגדירים את היעדים האסטרטגיים המרכזיים ודגשים נוספים שיש להתייחס אליהם במהלך הכנת התוכניות האסטרטגיות.

שלב ב' - גיבוש ואישור התוכנית האסטרטגית - הבנק מגבש את כלל התוכניות האסטרטגיות בהתאם לדגשים האסטרטגיים שהוגדרו, בסנכרון עם היעדים הפיננסיים, תוך תשומת לב להיבטי הסיכון. הפעילות מבוצעת באתגר החטיבה לניהול סיכונים.

שלב ג' - יישום התכנון האסטרטגי - הטמעת אסטרטגית הבנק במפות אסטרטגיות על-פי מתודולוגית ה-BSC (Balance Score Card). הדגשים והתוכניות האסטרטגיות של הבנק באים לידי ביטוי במפות ה-BSC. מפות ה-BSC מורכבות ממטרות, מדדים ויעדים ברי-מדידה לכל מדד (הן ברמה התהליכית והן ברמת התוצאות העסקיות) הנגזרים מהאסטרטגיה, שמטרתם להניע התנהגות וביצועים של היחידות השונות, ובאמצעותן ניתן לעקוב אחר יישום התוכנית האסטרטגית וניטור הסיכון האסטרטגי. סטייה משמעותית מהיעדים שנקבעו במפות ה-BSC יכולה להוות אינדיקציה למימוש חלקי של התוכנית האסטרטגית ולפיכך חשש לעלייה בסיכון האסטרטגי.

שלב ד' - שרשור מדדי ה-BSC למדידה לצורך תגמול של נושאי משרה ומנהלים בכירים. להבטחת חשיבותו של היעדים האסטרטגיים, החלק הארי מתוך המדדים ב-BSC משורשרים ליעדים האישיים של מנהלי החטיבות ושל מנהלים בכירים לרבות מדדי ניהול סיכונים.

טו. סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, היכול להתממש באם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק ידרש להסיר מפגע סביבתי או שמא יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי, או כתוצאה מירידת-ערך של ביטחונות שמומשו. הסיכון אף עשוי להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצבו הפיננסי של אחר בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק, קשר לגורם למפגע סביבתי.

הסיכונים הסביבתיים בזיקה לתיקי אשראי גדולים מנוטרים בחטיבה העסקית, ניטור הסיכון הסביבתי בזיקה לפעילות הבנק עצמו הינו באחריות מנהלת אחריות חברתית תאגידית.

מתוך הכרה באחריותו החברתית של הבנק ומתוך הבנת החשיבות של ניהול מדיניות בת קיימא כלפי הסביבה, גיבש הבנק מדיניות סביבתית כוללת וסדורה. מדיניות זו מיושמת באמצעות מבנה ארגוני והגדרת תפקידים, נוהלים, תהליכים ומערכות בקרה. כחלק מתהליך ניהול והערכת התנהלותו הסביבתית קיבל הבנק הסמכה לתקן ISO 14001, אשר מתוקף מחדש כל שנה, בבדיקה מקיפה באמצעות חברה בינלאומית המוסמכת לנושא. תיאור נרחב של הפעילות בתחום הסביבה מוצג בדוח אחריות חברתית וקיימות של בנק הפועלים, המפורסם בכל שנה, על-פי התקן המתקדם ביותר של GRI. לצורך טיפול בהשפעת הסיכון הסביבתי על סיכון האשראי של הלווים הגדולים ושל השקעות גדולות קבע הבנק מדיניות, נוהלי עבודה ומתודולוגיה לזיהוי, אפיון וניהול סיכונים סביבה. בגיבוש תהליכי כתיבת המדיניות ונוהלי העבודה, נבחנו מתודולוגיות מקובלות בבנקים בחו"ל ונעשה שימוש ביועצים המתמחים בתחום. המתודולוגיה לזיהוי הסיכונים הסביבתיים, כוללת בין היתר התייחסות לפוטנציאל הסיכון הסביבתי של ענף המשק, וכן התייחסות פרטנית לסיכונים סביבתיים אשר עלולים להשפיע בצורה מהותית על התאגיד בהתאם לפעילותו העסקית. ניהול הסיכונים הסביבתיים כלול במכלול סיכונים האשראי המנוהלים על-ידי הבנק, והערכת הסיכון הסביבתי כלולה בהערכה של איכות האשראי שהועמד ללקוחות על-ידי הבנק.

בדצמבר 2020 שלח המפקח על הבנקים מכתב לתאגידים הבנקאיים בנושא ניהול סיכונים סביבתיים, בדגש על סיכון אקלים. הבנק מתייחס לסיכונים סביבתיים כחלק מתהליכי ניהול הסיכונים שלו, כאמור לעיל, ונערך להרחבת ההתייחסות כמפורט במכתב. הבנק או נושא משרה בכירה בו לא היו בתקופת הדיווח צד להליך משפטי או מנהלי מהותי בקשר עם איכות הסביבה.

טז. גילוי בגין תגמול

לפירוט לגבי תגמולים לנושאי משרה בכירה בבנק בהתאם לאמור בתקנה 21 לתקנות ניירות-ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970, ראו פרק ממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי הבנק ואופן ניהולם בדוח השנתי של הבנק לשנת 2020.

טז.1. הגופים המפקחים על התגמול

הגופים המפקחים על התגמול הינם דירקטוריון הבנק, לרבות באמצעות ועדת תגמול של הדירקטוריון. ועדת תגמול מונה ארבעה חברים, בהם, בשנת 2020, שלושה דירקטורים חיצוניים ודירקטור נוסף. יו"ר הוועדה הינה דירקטורית חיצונית. סמכויות ועדת התגמול הן אלה שניתנו לה בהתאם לדין החל, ובין היתר בהתאם להוראות חוק החברות, התשנ"ט-1999 והוראות המפקח על הבנקים (הוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין והוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין) וכפי שמוגדר בנהלי הבנק. ועדת תגמול מפקחת על יישום מדיניות התגמול ותוכניות התגמול, ונעזרת לשם כך בגורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק. ועדת תגמול, לאחר שנעזרה בגורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק, לפי הצורך, עיצבה, ומעצבת את אמצעי הבקרה לשם הבטחת קיומם של עקרונות מדיניות התגמול, כך שניתן יהיה לוודא באופן שוטף שהתגמול בפועל לנושאי המשרה, מדדי הסיכון והביצוע ותוצאותיהם, עקביים עם מנגנוני התגמול שנבחרו ועם יעדי המדיניות.

הוועדה נעזרת בעבודתה גם ביועצים חיצוניים, כלכליים (משרד קוגנום ייעוץ כלכלי בע"מ) ומשפטיים (משרד עורך-דין גולדפרב זליגמן), המייעצים לוועדה בקשר עם מדיניות התגמול ותוכניות התגמול בהתאם לדין החל, בקשר עם המידע לו נדרשת הוועדה על מנת להחליט החלטות מושכלות, תהליכי אישור תגמולים בבנק, ובקורות שונות, והכל כנדרש על-פי הדין החל.

מדיניות התגמול של הבנק כוללת פרק הדין בקבוצת הבנק, ואשר מחיל עקרונות דומים לאלו עליהם בנויה מדיניות התגמול של הבנק גם על חברות בנות נבחרות של הבנק בארץ, כאשר לגבי החברות הבנות בחו"ל, וכן לגבי סיפוי הבנק בחו"ל, קיימות התאמות מסוימות, על-מנת להתאים את התגמול לתנאי הדין החל במדינה הרלוונטית ותנאי שוק העבודה שם.

העובדים המרכזיים בבנק (כהגדרת המונח בהוראה 301A) כוללים את: יו"ר דירקטוריון הבנק ויתר חברי הדירקטוריון וכן את העובדים הבאים: מנכ"ל הבנק, חברי הנהלת הבנק, מנהלים אחרים הכפופים ישירות למנכ"ל הבנק, קבוצה של עובדים בחוזה עבודה אישי בכיר הכפופים לחברי הנהלת הבנק ואשר אינם נושאי משרה, מספר עובדים ביחידות הנוסטרו, חדר עסקות, OTC ונגזרים אשר אינם נושאי משרה או מנהלים בכירים, מקבלי תגמול הגבוה מ-1.5 מיליוני ש"ח ומנהלים נוספים (שאינם בהסכם בכיר) בעלי השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק.

טז. התכנון והמבנה של תהליכי התגמול

ביום 19 בדצמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של בעלי מניות הבנק את מדיניות התגמול של הבנק לנושאי משרה שתוקפה לשלוש שנים, וביום 26 בדצמבר, 2019 אישרה האסיפה הכללית של בעלי מניות הבנק את הארכת תוקפה של מדיניות התגמול עד לא יאחר מיום 31 בדצמבר 2020. מדיניות התגמול תואמת את חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג) התשע"ו-2016 (להלן: "חוק הגבלת התגמול") והתקרה הקבועה בו ("תקרת התגמול"), חוק החברות, התשנ"ט-1999 ("חוק החברות") ובהתאם להוראה בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי. ביום 29 בנובמבר 2016 אימץ הבנק מדיניות תגמול כוללת למנהליו הבכירים ולעובדיו שאינם נושאי משרה (כל פרקי מדיניות התגמול הללו לגבי כל האוכלוסיות יכונן להלן יחד "מדיניות תגמול 2016"), וכן תוכנית תגמול בהתאם לה ("תוכנית 2016"), אשר עודכנו מעת לעת. להלן מאפיינים עיקריים ויעדים, לרבות התייחסות לדרך בה מבטיח הבנק כי עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים לפי מדיניות התגמול שחלה בשנת 2020:

כללי - הבנק שואף לתגמול נושאי משרה ומנהלים על עבודתם ועל תרומתם לבנק ולשמרם לטווח הארוך תוך כדי יצירת תמריצים ראויים וקשירת האינטרסים שלהם לאינטרסים של הבנק ומחזיקי העניין בו, תוך התאמה למטרותיו של הבנק, תוכניות העבודה שלו ומדיניותו בראייה ארוכת טווח. מדיניות התגמול עקבית עם האסטרטגיה של הבנק, תוכניות העבודה ותיאבון הסיכון של הבנק ומטרתה להוביל להשאת ערכו של הבנק תוך שימת דגש על יציבות הבנק והחליפיות בין השגת תשואה לנטילת סיכון. מטרתה העיקריות של מדיניות התגמול הן:

- הנעת נושאי המשרה לפעול ליצירת ערך כלכלי ארוך טווח לבנק ולמחזיקי העניין בבנק, באופן המחזק את הקשר בין התגמול לבין יצירת ערך למחזיקי העניין בכלל ולבעלי המניות (shareholders) של הבנק בפרט.
- התאמת התגמול לתוכנית האסטרטגית הכוללת של הבנק ושל יחידות המשנה בו ולתוכניות העבודה הנגזרות מהן. בהתאם לכך, תמריצי התגמול יותאמו גם ליעדים ארוכי הטווח המנוסחים בתוכנית האסטרטגית ובתוכניות העבודה התקופתיות.
- התאמת התגמול הכולל לתיאבון הסיכון של הבנק.
- שמירה על תחרותיות הבנק בגיוס ושימור כוח אדם איכותי לתפקידי ניהול בכירים, כאשר גובה התגמול יהיה מידתי ויתחשב בתנאי השוק ובמבנה התגמול בבנק.
- מענה לדרישות הרגולציה - התגמול לנושאי המשרה יכולול מרכיב שישקף עמידה ביעדים כלליים של הבנק בתחום ניהול הסיכונים, ובתחום הציות לדין ולנוהלי הבנק.
- קידום מבנה תגמול המתחשב בהשפעת הפערים על יחסי העבודה בבנק.
- התאמת התגמול לסוג הפעילות והאחריות של נושאי המשרה וכישוריהם.
- תגמול פונקציות ארגוניות המעורבות בפיקוח ובקרה ייקבע על בסיס סטנדרטים המביאים בחשבון את חשיבות ורגישות התפקידים האלה. תקציב המענקים של הפונקציות הללו, נקבע לפי מדיניות התגמול שחלה בשנת 2020 כתלות במחיר ההון, ועל-פי עמידה ביעדי Key Performance Indicators (להלן: "KPI's") שנקבעו מראש על-ידי הממונים על המנהלים בפונקציות הפיקוח והבקרה, בהתאם לתפקיד המנהל וכמפורט במדיניות התגמול של הבנק.

טז. הכללת סיכונים קיימים ועתידיים בתהליך התגמול

תוכניות העבודה השנתיות והרב שנתיות נבנות, בין היתר, תוך התייחסות להיקף הסיכונים, לסוגיהם השונים, אשר הבנק מוכן ליטול על עצמו. לפי מדיניות התגמול שחלה בשנת 2020 השגת יעדי תוכנית העבודה לרבות יעדי הלימות ההון, יחד עם השגת תשואה עודפת על מחיר ההון הנדרש, הגדירו בשנת 2020 את הסף (אשר לא הושג) לכניסה לתוקף של תוכנית המענקים. בנוסף, הכללת הסיכונים בתהליך התגמול מושגת, בין היתר, באמצעות הגבלת התגמול המשתנה בתקרה ובאמצעות דחיית חלק מתשלום המענק השנתי, במקרים מסוימים, והכפפתו לביצועים של הבנק בשנים עתידיות, כך שהמנהלים יהיו חשופים לתוצאות התממשות הסיכונים שנלקחו ותגמולם ירד אם וכאשר הסיכונים יתממשו בעתיד. גורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק סייעו לדירקטוריון הבנק ולוועדת התגמול של הדירקטוריון להבטיח כי מדדי הסיכון ומדדי הביצוע בהם נעשה שימוש במנגנוני התגמול של נושאי המשרה עקביים עם יעדי מדיניות התגמול. הסיכונים העיקריים אותם מביא הבנק בחשבון בעת יישום מדדי תגמול כוללים: סיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכונים תפעוליים וסיכונים ציות.

טז. תהליך בניית מדדי ביצוע אישיים KPIs

מדד הביצוע העיקרי עבור הבנק בשנת 2020 הינו עמידה בשיעור התשואה הנדרש על ההון, כמפורט במדיניות התגמול של הבנק שחלה בשנת 2020. מדדי הביצוע האישיים נקבעים לפי תוכניות העבודה של הבנק בתחומים שונים, כגון, מדדים פיננסיים, מדדי לקוחות, מדדים תהליכיים (לרבות פרויקטים ארוכי טווח) ומדדי ניהול סיכונים הרלוונטיים לאותו בעל תפקיד. במדדים האישיים משולבים גם יעדים רוחביים לפי צרכי הארגון, כגון: "המלצת לקוחות על הבנק" ומחבורות עובדים.

טז. התאמת התגמול לביצועים לטווח ארוך

ככלל, על-פי מדיניות התגמול 2016, התגמול המשתנה מורכב, בין היתר, ממענק שנתי המותנה בביצועים פיננסיים של הבנק אשר יתבססו על תשואה להון ועלות ההון לבנק, ואשר ייקבע גם על-פי עמידה ביעדי ביצוע אישיים מדידים, כמותיים ואיכותיים (מודל קביעת תקציב המענק לגבי הסחרנים שונה מהאמור לעיל, ומתחשב, בין היתר, בביצועים הספציפיים של הקבוצה והחדר אליה הם משתייכים).

בנסיבות הקבועות בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין, 50% מהמענק השנתי עשוי להידחות ולהיפרס על-פני שלוש שנים באופן אשר יפצה על ביצועים שאינם מספקים בתקופה זו, ככל שיהיו, וישולם במכשירים מבוססי מניות (על-פי רוב בדמות יחידות מניה חסומות (RSU), אשר תנאי להבשלתן הינו שהפרש התשואה על ההון לא יפחת מ-(-5%), ובלבד שהתגמול המשתנה בשנה נתונה יהיה גבוה מ-40% מהתגמול הקבוע באותה שנה, שאם לא כן, לא תתבצע דחיה כאמור, הכל כפוף לדין החל. במקרה של הפסד שנתי נקי מפעולות רגילות או חריגה מהותית מיחס הלימות ההון, יידחה התשלום הנדחה עד להצגת רווח שנתי או כי פסקה החריגה מהלימות ההון, לפי המקרה.

לפי מדיניות תגמול 2016, ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים להפחית עד 50% מהמענק השנתי של המנהל וזאת במקרים שמצבו הכספי או העסקי של הבנק יחייב זאת ו/או מטעמים הקשורים בתפקודו ומטעמים שינומקו על ידיהם.

מדיניות תגמול 2016 קובעת כי, במקרה בו יתוקנו דוחותיו הכספיים המבוקרים של הבנק לשנה כלשהי, באופן שלו היה סכום המענק שהגיע למנהל בגין אותה שנה מחושב בהתאם לנתונים המתוקנים, היה מקבל המנהל מענק בסכום אחר, ישיב המנהל לבנק, או ישלם הבנק למנהל, לפי המקרה, את הפרש בין סכום המענק שקיבל, או שלא שולם לו על-ידי הבנק, לפי המקרה, לזה שהיה זכאי לו עקב התיקון האמור, ובלבד שאם המנהל פרש מהבנק, חלפו לא יותר משלוש שנים ממועד סיום העסקתו בבנק. כמו-כן, קיימות הוראות נוספות לעניין חובת ההשבה של התגמול המשתנה בהתאם להוראה בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי.

מדיניות 2020 - ביום 22 באוקטובר 2020 אישרה האסיפה הכללית של בעלי מניות הבנק מדיניות תגמול לנושאי משרה שתוקפה לשלוש שנים שחלה משנת 2021 ואילך. מדיניות התגמול האמורה תואמת את חוק הגבלת התגמול והתקרה הקבועה בו, חוק החברות, וההוראה בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי. ביום 13 בספטמבר 2020 אימץ הבנק מדיניות תגמול כוללת למנהליו הבכירים והוא מצוי בתהליך עדכון יתר פרקי המדיניות לגבי שאר אוכלוסיות עובדי הבנק (כל פרקי מדיניות התגמול הללו לגבי כל האוכלוסיות יכוננו להלן יחד "מדיניות תגמול 2020"). כמו-כן אימץ הבנק תוכנית תגמול בהתאם למדיניות תגמול 2020 ("תוכנית 2021"). בשונה ממדיניות תגמול 2016 1. המענק השנתי המותנה בביצועים פיננסיים של הבנק יתבסס על תשואה להון של הבנק ולא על עלות ההון; 2. התנאי להבשלת 50% מהמענק השנתי הנדחה, ככל שיידחה, הינו שהבנק לא ירשום הפסד בדוחותיו הכספיים בגין השנה שקדמה למועד תשלום מנת המענק הנדחה; 3. ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים להפחית עד 100% מהמענק השנתי של המנהל (בשונה מעד 50%) וזאת במקרים שמצבו הכספי או העסקי של הבנק יחייב זאת ו/או מטעמים הקשורים בתפקודו ו/או במקרים חריגים של אי ציות להוראות הדין או אי ציות חמור לנהלי הבנק, ומטעמים שינומקו. מדיניות תגמול 2020 קובעת לגבי חובת ההשבה של התגמול המשתנה כי, המנהל לא ידרש להשיב לבנק את חלק המענק שנוכה ושולם כמס לרשות המסים.

לוח טז-1: תגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

2019		2020		
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	
סכום התגמול				
תגמול קבוע				
203	21	194	23	מספר עובדים
204	44	203	37	סך תגמול קבוע
186	31	187	31	מזה: מבוסס מזומן
-	-	-	-	מזה: נדחה
9	5	9	5	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	-	-	מזה: נדחה
9	8	7	1	מזה: צורות אחרות
-	-	-	-	מזה: נדחה
תגמול משתנה				
70	1	71	3	מספר עובדים
16	-	8	-	סך תגמול משתנה
15	-	7	-	מזה: מבוסס מזומן
-	-	-	-	מזה: נדחה
1	-	1	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
1	-	1	-	מזה: נדחה
-	-	-	-	מזה: צורות אחרות
-	-	-	-	מזה: נדחה
220	44	211	37	סך התגמול

לוח טז-2: תשלומים מיוחדים ששולמו בשנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

שנת 2020						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים		
סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	
1	4	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
4	12	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים
שנת 2019						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים		
סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	
-	-	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
5	6	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים

לוח טז-3: תגמול נדחה לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

שנת 2020					
הסכום הכולל של שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד**	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	
-	-	-	-	-	תגמול נדחה ותגמול מוחזק
נושאי משרה בכירה					
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות*
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מניות
-	-	-	-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים					
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות*
1	2	-	1	1	מכשירים מבוססי מניות
1	-	-	-	-	אחר
2	2	-	1	1	סך-הכל

שנת 2019					
הסכום הכולל של שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד**	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	
תגמול נדחה ותגמול מוחזק					
נושאי משרה בכירה					
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות*
1	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מניות
-	-	-	-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים					
1	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	1	מניות*
8	-	-	2	2	מכשירים מבוססי מניות
1	-	-	-	-	אחר
11	-	-	2	3	סך-הכל

* לא קיים בבנק.

** יחידות RSU מותנות שחולטו עקב עמידה חלקית בהפרשי התשואה מהפרש התשואה המזכה בכמות המקסימלית.

ז. תוספות

1.1. תוספת א: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

לוח יז-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	מאזן פיקוחי מאוחד במיליוני ש"ח
	88,122	138,711	נכסים
			מזומנים ופיקדונות בבנקים*
	10	(1)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רוברד 2
	59,486	71,885	ניירות-ערך*
	413	545	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	-	-	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	59,073	71,340	* מזה: ניירות-ערך אחרים
	471	368	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	297,647	307,973	אשראי לציבור
			* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	473	353	
	1,030	1,054	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	(4,707)	(6,145)	הפרשה להפסדי אשראי*
	10	(3,328)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רוברד 2
	(1,408)	(2,817)	* מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	292,940	301,828	אשראי לציבור, נטו
	1,971	2,193	אשראי לממשלות
	10	(4)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רוברד 2
	1,041	556	השקעה בחברות כלולות*
			* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	905	70	
	11	-	* מזה: מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
	3,233	3,319	בניינים וציוד
	11,143	14,890	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	5,281	5,852	נכסים אחרים*
	3,856	3,955	* מזה: נכסי מס נדחה**
	-	-	** מזה: נכסי מס נדחה המיוחסים להפרשי עיתוי מעל 10% מהון עצמי רוברד 1
	6	62	** מזה: נכסי מס נדחה, למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
	12	-	** מזה: התחייבות בגין מס נדחה בגין מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
	3,810	3,893	** מזה: נכסי מס נדחה אחרים
	1,425	1,897	* מזה: נכסים אחרים נוספים
	463,688	539,602	סך-כל הנכסים

לוח יז-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (המשך)

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר	31 בדצמבר	
	2019	2020	
	מאזן פיקוחי מאוחד		
	במיליוני ש"ח		
			התחייבויות והון
	361,645	435,217	פיקדונות הציבור
	3,520	6,591	פיקדונות מבנקים
	685	761	פיקדונות הממשלה
	3	6	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
	26,853	23,490	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים*
	6,156	4,956	* מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	6,662	6,695	* מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי**
	2,894	4,630	** מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
9	3,768	2,065	** מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	12,050	16,804	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים*
8	2	24	* מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	20,711	16,834	התחייבויות אחרות
10	472	681	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	425,467	499,703	סך-כל ההתחייבויות
	38,181	39,873	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי*
	38,181	39,873	* מזה: הון מניות רגילות ופרמיה, עודפים, הפסד כולל אחר וקרנות הון**
1	1,335	1,336	** מזה: הון מניות רגילות
2	6,832	6,847	** מזה: פרמיה על מניות רגילות
3	31,346	32,682	** מזה: עודפים
א4	(1,352)	(1,009)	** מזה: הפסד כולל אחר מצטבר***
	247	487	*** מזה: התאמות בגין הצגת ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
7	(1)	-	*** מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרימי מזומנים
	(37)	-	*** מזה: התאמות מתרגום, נטו לאחר השפעת גידורים
ב4	20	17	** מזה: קרנות הון מהטבה בשל עסקות תשלום מבוסס מניות
	40	26	זכויות שאינן מקנות שליטה*
5	15	10	* מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
	25	16	* מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
	38,221	39,899	סך-כל ההון
	463,688	539,602	סך-כל ההתחייבויות וההון

לוח ז-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

31 בדצמבר 2020						
יתרות מאזניות של פריטים ש:					יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ובהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי	
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבטיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי		
במיליוני ש"ח						
נכסים						
-	-	-	-	138,711	138,711	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	6,215	-	-	65,670	71,885	ניירות-ערך
-	-	-	-	368	368	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	26	-	307,947	307,973	אשראי לציבור
(4,692)	-	-	-	(1,453)	(6,145)	הפרשה להפסדי אשראי
(4,692)	-	26	-	306,494	301,828	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	2,193	2,193	אשראי לממשלות
-	-	-	-	556	556	השקעה בחברות כלולות
-	-	-	-	3,319	3,319	בניינים וציוד
-	-	-	14,890	-	14,890	נכסים בגין מכשירים נגזרים
294	-	-	-	5,558	5,852	נכסים אחרים
(4,398)	6,215	26	14,890	522,869	539,602	סך-כל הנכסים
התחייבויות						
-	-	-	-	-	435,217	פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	6,591	פיקדונות מבנקים
-	-	-	-	-	761	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	6	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
-	-	-	-	-	23,490	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	-	-	-	-	16,804	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	-	16,834	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	-	499,703	סך-כל ההתחייבויות

לוח יז-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות (המשך)

31 בדצמבר 2019						
יתרות מאזניות של פריטים ש:					יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ובהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי	
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי		
במיליוני ש"ח						
נכסים						
-	-	-	-	88,122	88,122	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	6,607	-	-	52,879	59,486	ניירות-ערך
-	-	-	-	471	471	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	56	-	297,591	297,647	אשראי לציבור
(3,299)	-	-	-	(1,408)	(4,707)	הפרשה להפסדי אשראי
(3,299)	-	56	-	296,183	292,940	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	1,971	1,971	אשראי לממשלות
-	-	-	-	1,041	1,041	השקעה בחברות כלולות
-	-	-	-	3,233	3,233	בניינים וציוד
-	-	-	11,143	-	11,143	נכסים בגין מכשירים נגזרים
403	-	-	-	4,878	5,281	נכסים אחרים
(2,896)	6,607	56	11,143	448,778	463,688	סך-כל הנכסים
התחייבויות						
-	-	-	-	-	361,645	פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	3,520	פיקדונות מבנקים
-	-	-	-	-	685	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	3	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
-	-	-	-	-	26,853	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	-	-	-	-	12,050	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	-	20,711	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	-	425,467	סך-כל ההתחייבויות

לוח יז-3: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

31 בדצמבר 2020					סך-הכל	
פריטים שחלה עליהם:						
מסגרת סיכון שוק	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי של צד גנדי	מסגרת סיכון אשראי			
במיליוני ש"ח						
6,215	26	14,890	518,471	539,602		סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	-	-		סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
6,215	26	14,890	518,471	539,602		סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	12,294	59,981	189,129		סכומים חוץ-מאזניים
-	-	(16,749)	(9,170)	(25,919)		הבדלים נוספים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
-	-	-	4,692	4,692		הבדלים הנגרמים מהפרשות
-	-	-	679	679		הבדלים אחרים
6,215	26	10,435	574,653	708,183		סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות
31 בדצמבר 2019					סך-הכל	
פריטים שחלה עליהם:						
מסגרת סיכון שוק	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי של צד גנדי	מסגרת סיכון אשראי			
במיליוני ש"ח						
6,607	56	11,143	445,882	463,688		סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	-	-		סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
6,607	56	11,143	445,882	463,688		סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	10,754	54,523	171,185		סכומים חוץ-מאזניים
-	-	(11,906)	(6,604)	(18,510)		הבדלים נוספים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
-	-	-	3,299	3,299		הבדלים הנגרמים מהפרשות
-	-	-	(193)	(193)		הבדלים אחרים
6,607	56	9,991	496,907	619,469		סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

הערה:

כולל סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%).

קביעת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

בהתאם ל-ASC 820-10 (FAS 157) שווי הוגן מוגדר כמחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך העברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה. התקן מחייב, לצורך הערכת שווי הוגן, לעשות שימוש מרבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק המתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של הבנק. ASC 820-10 מפרט היררכיה של טכניקות מדידה בהתבסס על השאלה האם הנתונים ששימשו לצורך קביעת השווי הוגן הינם נצפים או לא נצפים. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

- נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים, אשר לבנק יש יכולת לגשת אליהם במועד המדידה.
  - נתוני רמה 2: נתונים נצפים עבור הנכס או התחייבות, במישרין או בעקיפין, שאינם מחירים מצוטטים הנכללים ברמה 1.
  - נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור הנכס או התחייבות.
- היררכיה זו דורשת שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. כאשר הנתונים המשמשים למדידת שווי הוגן מסווגים לרמות שונות במדרג השווי הוגן, הבנק מסווג את מדידת השווי הוגן בכללותה לרמה הנמוכה ביותר של הנתון שהוא משמעותי למדידה בכללותה.
- מדידת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נעשית ללא הבאה בחשבון של פקטור גודל החזקה (blockage factor) הן לגבי מכשירים פיננסיים המוערכים לפי נתוני רמה 1 והן לגבי מכשירים פיננסיים המוערכים לפי רמות 2 או 3, למעט מצבים בהם פרמיה או ניכיון היו מובאים בחשבון במדידת שווי הוגן על-ידי משתתפים בשוק בהיעדר נתוני רמה 1.

הערכה של סיכון אשראי וסיכון לאי ביצוע

- (FAS 157 ASC 820) דורש מהבנק לשקף את סיכון האשראי (credit risk) ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) במדידת השווי הוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר הונפק על ידו ונמדד לפי שווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של הבנק, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד. הבנק מעריך את סיכון האשראי במכשירים נגזרים באופן המפורט להלן:
- כאשר בגין החשיפה קיימים ביטחונות נזילים מספקים המבטיחים ספציפית ברמת ודאות משפטית גבוהה את המכשיר הנגזר, הבנק מתחשב באותם ביטחונות לצורך קביעת סיכון האשראי.
  - כאשר החשיפה בגין הצד הנגדי הינה מהותית - הבנק מבצע הערכת שווי הוגן בהתבסס על אינדיקציות מעסקות בשוק פעיל לאיכות האשראי של הצד הנגדי, ככל שהאינדיקציות כאמור זמינות במאמצים סבירים. הבנק גוזר את האינדיקציות, בין היתר, ממחירים של מכשירי חוב של הצד הנגדי הנסחרים בשוק פעיל וממחירים של נגזרי אשראי שהבסיס שלהם הוא איכות האשראי של הצד הנגדי. במידה ולא קיימות אינדיקציות כאמור, הבנק מחשב את ההתאמות בהתבסס על דירוגים פנימיים (כגון: אומדנים לשיעורי כשל צפויים ושיעורי הפסדי אשראי בעת כשל). החישוב מבוצע בהתבסס על מודל פנימי המניח תרחישים שונים לשווי העסקות.

2.2. תוספת ב: חשיפות איגוח

היקף החשיפה של הבנק בגין איגוח הינו כ-26 מיליוני ש"ח.

1. במהלך הרבעון השלישי של שנת 2019 הבנק חדל מלספק קווי נזילות לגופי איגוח שבהם צדדים שלישיים משמשים כיוצרים.
2. במהלך הרבעון השני של שנת 2018 נכנס הבנק לעסקת מימון תיקי חייבים כמשקיע. במסגרת זו נתן הבנק הלוואות בסך של כ-120 מיליוני ש"ח המגובות בתיקי חייבים שהועברו על-ידי היזם לישות משפטית נפרדת שהוקמה לצורך מטרה זו (SPE). יתרת העסקה ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמה ב-26 מיליוני ש"ח בהשוואה ל-56 מיליוני ש"ח בסוף שנת 2019. משקל הסיכון המיושם לסכום החשיפה בגין העסקה נקבע לפי משקל סיכון הנובע מדירוג A- שהוענק על-ידי חברת הדירוג S&P Global Ratings.